

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 21
nummer 2
april 2001

2

VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU

MILIEURAMA

Magazine van
Bond Beter Leefmilieu
Twekerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tel.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89
www.bondbeterleefmilieu.be

Rekeningrijden

6

Ecodesign

8

Europa en ons milieu

13

Eet es genetisch

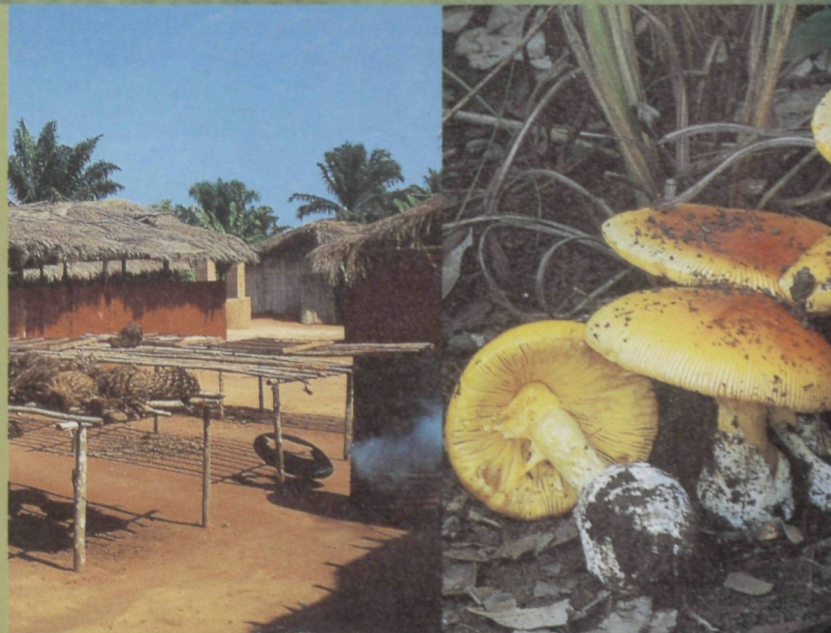
18

Langs trage wegen

22

Champignons voor duurzame ontwikkeling

28

■ Commentaar			
Steen	2	■ Boek	20
■ Ecotaks		■ Recreatie	22
Beperkte ecotaks eindelijk een feit	3	Langs trage wegen	
■ Schelde		■ Vogels	26
Langetermijnvisie Schelde-estuarium		Vlaamse broedvogels in kaart	
opent discussie eventuele verdere		■ Internationaal	28
Scheldeverdieping	4	Champignons voor duurzame	
■ Mobiliteit		ontwikkeling	
Nooit meer in de file	6		
■ Ecodesign			
Groen ontwerpen zit in de lift	8		
■ Milieuberichten	10		
■ Dossier			
Europa en ons milieu	13		
■ Advies			
MiNa-Raad vraagt betere inspraakmo-			
gelijkheden bij milieueffectrapportage	17		
■ Wetenschap			
Is genetisch wel ethisch	18		

© Luc Verhagen

© Joris Gansemans

commentaar

Steen

Buiten zat ik, op een bank in de zon. Het was de eerste warme lentedag van het jaar. Mooi weer, licht briesje, daar kan ik van genieten. Plots werd mijn aandacht getrokken door het geluid van een gsm die afging. Verstoord keek ik op. Niemand te zien op het pleintje. Vanwaar kwam dat geluid? Iets verder zat een spreeuw in een struik. Het gepiep van de gsm stopte even, en ging toen haast naadloos over in het vervolg van de spreeuwenzang. Toch verwonderlijk hoe zo'n dier beïnvloed wordt door de omgeving waarin het leeft. Maar het is meer dan waarschijnlijk dat onze invloed op het leefmilieu verder zal strekken dan een spreeuw die een gsm nabootst. De recente beslissing van de kersverse Amerikaanse president George Bush Jr. kan daar een pijnlijk voorbeeld van zijn. Onlangs verklaarde die zich niet gebonden te voelen door het Klimaatverdrag van Kyoto. Hierin wordt bepaald dat Amerika – en de andere geïndustrialiseerde landen – serieus moeten snijden in de uitstoot van broeikas-

gassen, om zo de klimaatsveranderingen een halt toe te roepen. Bush Jr. vindt het onaanvaardbaar dat Amerika moet besparen, terwijl landen als India en China geen maatregelen moeten treffen. Bush Jr. is een onmens, daar is iedereen het nu wel over eens. Eén man – weliswaar met de adem van een enorm lobbyapparaat in zijn nek – mag de toekomst van de planeet niet in gevaar brengen. Zoiets is onverantwoord, zeker omdat de klimaatsverandering vooral de ontwikkelingslanden gaat treffen. Europa reageerde, volledig terecht, erg verontwaardigd. Vlak na de uitspraken van Bush Jr. vertrok er een delegatie naar Washington om uiting te geven aan de Europese grieven. Ook enkele Belgen maakten deel uit van deze delegatie. Maar hebben wij eigenlijk wel recht van spreken? Ons land heeft wel al heel wat mooie plannen gesmeed, maar van een effectief klimaatbeleid is er absoluut nog geen sprake. Het Verdrag van Kyoto is door België nog niet geratificeerd. Een CO2-taks is hier nog onbestaande. En het gaat nog bloed, zweet en tranen kosten vooraleer de regering zal beslissen over de invoer ervan. Nochtans is zo'n taks geen onoverkomelijk probleem. Heel wat Europese lidstaten hebben momenteel al zo'n heffing. Wij hinken pijnlijk achterop, zoals gewoonlijk.

Maar op wereldvlak is er hoop op beterschap. De laatste tijd is het gebruik van windenergie – momenteel de properste onder de energiebronnen – exponentieel aan het toenemen. Dit jaar wordt er zelfs een stijging van 40 procent verwacht. Het feit dat de Verenigde Staten hierbij een sleutelrol spelen, moet de overheid hier wel aan het denken zetten. De Amerikaanse regering doet misschien geen beloftes, maar ondertussen zorgt ze wel voor het gros van de groei aan windenergie.

Joris Gansemans

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
21-ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE
Bond Beter Leefmilieu
Tweckerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
e-mail: hostmaster@bbly.be
<http://www.bondbeterleefmilieu.be>

ABONNEMENTEN
140 BEF (los nummer)
750 BEF (jaarabonnement)
1.750 BEF (steunabonnement met fiscaal attest)
1.500 BEF (abonnement buitenland)
Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18 van
Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN
Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Danny Jacobs, Tweckerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR
Joris Gansemans

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
Lode Conings, Charles De Buyser, Joris Gansemans, Sandy Geelen, Steven Geirnaert, Erik Grietens, Danny Jacobs, Dirk Knapen, Martine Langen, Liliane Leflot, Bea Lootens, Bart Martens, Sofie Müsing, Olivia Nackaerts, Johan Niemegeers, Sandra Van Aerschoot, Saar Van Hauwermeiren, Set Van Houdt, Charles, Dirk Van Regenmortel, Verheyne Patrick, Willy Weyns

FOTO'S COVER
André De Kesel, Futureproof/ed, BBL-archief

VORMGEVING EN DRUK
DECOM nv

COPYRIGHT
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

PAPIER
Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier. Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier.

ADVERTENTIES
Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.
Geïnteresseerd om te adverteren in Milieurama?
Telefoon naar Bea Lootens op het BBL-secretariaat
02/282.17.20

Beperkte ecotaks eindelijk een feit

Tekst: Joris Gansemans

Vanaf januari 2002 zal de consument 3,6 tot 11,6 frank per liter minder moeten betalen voor dranken herbruikbare verpakkingen dan voor dranken in wegwerpverpakkingen. Dat is het resultaat van de onderhandelingen van het kernkabinet van maandag 26 maart. Maar lang niet iedereen is tevreden met deze regeling. De milieubeweging is slechts gematigd positief. Voor verschillende dranksoorten gaat het bekomen prijsverschil de consument niet voldoende stimuleren tot het wijzigen van zijn koopgedrag. De industrie en de drankhandel van hun kant reageren afwijzend op de beslissing van de regering. Volgens hen is de beslissing niet gebaseerd op wetenschappelijke argumenten.

Na lang aanslepen is het eindelijk zover. De paars-groene regering heeft een regeling uitgewerkt van ecotaksen en ecoboni – het verlagen van btw en accijnzen – om hergebruik van drankverpakkingen te stimuleren. Het kernkabinet heeft daarover op 26 maart een akkoord bereikt. Op vrijdag 30 maart maakte de regering de details bekend. De btw en de accijnzen op drank zullen naar beneden gaan. Op waters, frisdranken en fruitsappen zakt de btw van 21 naar 6 procent, terwijl voor andere dranken de btw-voet kan variëren. Het prijsverschil tussen de twee manieren van verpakken zal zo'n 3,6 tot 11,6 frank per liter gaan bedragen, afhankelijk van de drank in kwestie. Voor melkverpakkingen gebeurt er momenteel niets. Over de ecotaksen op pesticiden blijft de beslissing van 22 december geldig. Wel werkt de regering aan een lijst van verboden spoeistoffen, maar van een echte beperking van het gebruik is dus nog geen sprake. Ook voor papierwaren staan er nieuwe besluiten op stapel. Het in plastic verpakken van reclamadrukwerk zou verboden worden. Het integreren van producten vervaardigd uit een materiaal anders dan papier of karton zal vanaf volgend jaar niet meer toegestaan worden. Dat betekent dat de lezer geen parfums, crèmes of andere staaltjes meer in tijdschriften zal vinden. Vensteromslagen, lijn en inkt zullen recycleerbaar moeten zijn.

Industrie ontevreden

De voedingsnijverheid reageerde negatief op de regeringsbeslissing. Zij stelt dat de maatregelen het milieu niet noodzakelijk ten goede zullen komen. Ook denkt ze dat de bestaande systemen, zoals FOST Plus, ontwricht zullen worden. De blauwe zak zou veel minder afval gaan bevatten en dat is voor FOST Plus een negatieve zaak. De verpakkingenindustrie vreest dat FOST Plus niet meer rendabel zal blijken te zijn, zodat het uiteindelijk het milieu zal zijn dat het gelag zal moeten betalen. Maar niemand heeft de verpakkingenindustrie ooit verplicht van zich enkel en alleen toe te leggen op de recyclage van drankverpakkingen, zoals ze nu doet. Momenteel verdwijnt er nog genoeg ander recycleerbaar afval in de grijze zak. Als de verpakkingenindustrie de normen die ze vanuit Europa kreeg opgelegd, toch nog wil behalen, zal ze zich moeten toeleggen op de recyclage van die restfractie. Volgens het VIWF, het Koninklijk Verbond van de Industrie van Waters en Frisdranken wordt door de invoering van herbruikbare verpakkingen de hygiëne van de dranken bedreigd. Ze denkt dat de gezondheid van de consument in gevaar zal komen. Ook hierbij rijzen enkele vragen. Indien de consument haar verpakkingen met een minimum aan verantwoordelijkheid behandelt, is er hoe dan ook geen gevaar voor de volksgezondheid. De bestaande – en goed functionerende – retoursys-

temen zijn daar het beste bewijs voor. Ervaringen in het buitenland leren dat hergebruik het meest rendabel en milieusparend is van alle verpakkingssystemen. Een recente studie, uitgevoerd door BBL in opdracht van Regionale Milieuzorg, bevestigt deze stelling. Van het 'puur dogma' dat de zelfstandige voedingswinkeliers in de beslissing van de regering zien, is dus geen sprake.

Prijsverschil te klein

Het is nog maar zeer de vraag of het overeengekomen prijsverschil de consument ertoe zal aanzetten zijn koopgedrag te veranderen. De oorspronkelijke wet voorzag een prijsverschil van 15 frank, heel wat meer dan hetgeen in het huidige akkoord overeengekomen werd. Daarom vraagt de milieubeweging dat het prijsverschil per drankcategorie in de toekomst geëvalueerd zal worden om desgevallend bijstellingen mogelijk te maken. In elk geval besliste de ministerraad van 30 maart om elk jaar een evaluatie te maken van de budgettaire effecten van de ecoboni en ecotaksen. Er zal een systeem ingevoerd worden om per product de evolutie te volgen van het percentage wegwerpverpakkingen en hervulbare verpakkingen.

De vier milieufederaties Bond Beter Leefmilieu, Inter-Environment Wallonie, Inter-Environment Bruxelles en de Brusselse Raad voor het Leefmilieu betreuren verder dat er voor melk geen prijsverschil zal worden gecreëerd. Zij benadrukken dat er voor deze drankcategorie ook hervulbare alternatieven bestaan. De regering van haar kant argumenteert haar beslissing met de stelling dat voor melkproducten geen hygiënische alternatieven bestaan. De consument zou UHT-melk prefereren en die is niet verkrijgbaar in hervulbare verpakkingen. Maar ook hier bewijzen voorbeelden uit het buitenland het tegendeel. Zo is de meest gebruikte melk in Groot-Brittannië en Nederland behandeld volgens het pasteurisatieproces. Deze methode laat wel toe de melk te verpakken in hervulbare flessen. De echte reden voor het uitsluiten van melkproducten in het akkoord is waarschijnlijk dat de accijnzen op melk onbestaande zijn en dat de btw al niet meer te verlagen valt. Het invoeren van ecoboni op deze producten is dan ook onmogelijk. En van een ecotaks alleen wilde de verpakkingenindustrie niets horen.

MEER INFO:

De studie van BBL over drankverpakkingen is te vinden op www.bondbeterleefmilieu.be

Langetermijnvisie Schelde-estuarium opent discussie over verdere Scheldeverdieping

Tekst: Bart Martens

© Frans Geys

Op 18 januari 2001 presenteerden de Nederlandse Rijkswaterstaat en de Vlaamse Administratie Waterwegen hun langetermijnvisie (LTV) op het Schelde-estuarium. Dat is het deel van de Schelde tussen Gent en Vlissingen dat onderhevig is aan het getij. In totaal hebben beide instanties zo'n twee jaar gewerkt aan de uitwerking van deze visie. De LTV tracht een toekomstbeeld te schetsen voor het estuarium waarbij de beveiliging tegen overstromingen, de toegankelijkheid voor de scheepvaart en de natuurlijkheid worden geoptimaliseerd. Om dit tegen 2030 te bereiken worden een viertal ontwikkelingsscenario's voorgesteld. Een eerste scenario gaat ervan uit dat er geen verdere verdieping van de Westerschelde komt, maar wel extra maatregelen op vlak van natuurherstel. Met deze maatregelen wil men terug meer "ruimte" geven aan de rivier, waarbij alle mogelijkheden voor de aanleg van natuurlijke overstromingsgebieden worden aangegrepen. In een tweede scenario wordt de Westerschelde met 70 cm verdiept en worden bijkomende investeringen in nieuwe natuur gerealiseerd. Deze extra verdieping was reeds als optie opgenomen in het Verdrag dat Nederland en Vlaanderen sloten rond de vorige verdieping, die trouwens nog steeds aan de gang is. Een derde scenario voorziet in een graduele aanpak, waarbij in kleine stapjes kan worden verdiept en op basis van de vastgestelde effecten van een vorige stap, beslist kan worden over een volgende. Gevolgen op vlak van natuur en veiligheid worden opgevangen door naast natuurlijke overstromingsgebieden op Vlaams grondgebied ook te voorzien in een natuurlijke "overloop" tussen Westerschelde en

Oosterschelde. Het laatste scenario voorziet in een eenmalige enorme verdiepingsoperatie waardoor schepen met een diepgang van 14 m, onafhankelijk van het getij, de Antwerpse haven kunnen aanlopen.

De LTV is geen eindpunt. Op basis van de LTV werd in Vlaanderen en Nederland de maatschappelijke en politieke discussie opgestart. In het Vlaams parlement werden hoorzittingen georganiseerd en op basis van de resultaten van het parlementair debat wil de Vlaamse regering tegen 1 juni van dit jaar haar positie bepalen. Nu al beslissen om tot een verdere uitdieping over te gaan, is voor de milieubeweging alvast onaanvaardbaar. De vorige uitdieping is nog aan de gang en de effecten daarvan op de morfologie van het estuarium kunnen nu nog niet worden ingeschat. Het monitorprogramma dat deze effecten moet opvolgen, zal pas in 2003 de eerste resultaten opleveren en pas vanaf 2006 zal duidelijk worden tot welke gevolgen de huidige verdieping kan leiden. De onzekerheden omtrent de effecten op de morfologie blijken ook duidelijk uit de LTV.

De bescherming van het meergeulenstelsel – met zijn karakteristieke 'bewegende' platen, ondiepe watergebieden en slikken en schorren – is van essentieel belang voor het behoud van dit kustgebonden ecosysteem. Tal van bedreigde vogelsoorten zijn voor hun voortbestaan van dit gebied afhankelijk. Zo biedt het Schelde-estuarium plaats aan 29% van de wereldpopulatie van de Grauwe gans en 16% van de totale populatie van Pijlstaarten. Bovendien is het ondiep water in het

estuarium een kinderkamer voor Grijze garnaal en verschillende vissoorten. De "kanalisatie" van de rivier vergemakkelijkt tenslotte het indringen van het getij waardoor de hoogwaterstanden toenemen en de kans op overstromingen verhoogt. Het risico bestaat dat eens om de zeventig jaar de hoogwaterstanden het hoogste dijkniveau zullen overschrijden, met overstromingen tot gevolg. Volgens de bevoegde administratie zou een stormtij als die van 1953 vandaag niet gekeerd kunnen worden, terwijl de kans op voorkomen van een zo'n getij 4,5 maal groter geworden is. Ter vergelijking: het Nederlands "binnenland" is met het Deltaplan beschermd tegen een risico van 1 overstroming op 10.000 jaar. Zeeland is beschermd tegen een risico van 1 op 4000. Het Vlaamse Sigmaplan is duidelijk aan actualisatie toe, waarbij veiligheid en natuurontwikkeling hand in hand moeten gaan. Het ontwerp voor het Natuurherstelplan Zeeschelde – dat dateert van 1986 – pleit voor het landinwaarts verplaatsen van dijken en het creëren van nieuwe natuurlijke gecontroleerde overstromingsgebieden. Alleen is er van dat plan nog niets uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor het Natuurherstelplan Westerschelde – het deel van het estuarium op Nederlands grondgebied. Recent nog heeft de Europese Commissie de Nederlandse overheid in gebreke gesteld omdat zij van het natuurherstel geen werk heeft gemaakt en daardoor de Europese Vogelrichtlijn overtreedt. Vooraleer Nederland en België nieuwe projecten willen lanceren, moeten ze de verloren natuurwaarden compenseren en er voor zorgen dat het overstromingsgevaar sterk vermindert.

In haar Standpuntennota pleit de Werkgroep Schelde-estuarium voor het afwerken van het dossier van de vorige verdieping, vooraleer Vlaanderen en Nederland nieuwe plannen gaan voorstellen. Het verlies aan natuurwaarden moet gecompenseerd worden en het risico op overstromingen moet tot een maatschappelijk aanvaardbaar peil teruggebracht worden. In tussentijd kunnen de effecten op morfologie en ecosysteem van de vorige uitdieping verder worden opgevolgd zodat op een onderbouwde manier d.m.v. een MER de effecten van eventuele bijkomende ingrepen kunnen worden ingeschat. ■

MEER INFO:

1. De "Standpuntennotitie van de Werkgroep Schelde-estuarium" (BBL, Natuurreservaten vzw, Zeeuwse Milieufederatie, Vereniging Natuurmonumenten, Stichting het Zeeuwse Landschap) is gratis te verkrijgen bij Bond Beter Leefmilieu.

2. Voor de Langetermijnvisie zie www.scheldenet.nl

In uw nieuwe woning kiest u best voor aardgas.
Economisch, proper en milieu vriendelijk*.

- HR+ ketel: compact en betrouwbaar.
- HR TOP condenserende ketel: tot 20% minder verwarmingskosten.
- Kwaliteits- en servicegarantie dankzij de HR+ en HR TOP labels.
- Voor alle inlichtingen wendt u zich tot uw aardgasverdelers.

*minder uitstoot, geen opslag, distributie door leidingen.

Natuurlijk kies je voor aardgas.

mobilititeit

REKENINGRIJDEN ALS OPLOSSING VOOR HET MOBILITEITSPROBLEEM

Nooit meer in de file

Tekst: Steven G. Geirnaert

GPS, telematica, moderne telefonie - bij deze begrippen dromen vele autoliefhebbers al weg van hightech snufjes zoals navigatiesystemen en automatische cruise control. Grote autoconstructeurs als BMW en Jaguar beginnen zich op deze nieuwe ontwikkelingen toe te leggen. Maar deze technologie kent nog andere, mindere overbodige toepassingen: snelheidsbegrenzing en rekeningrijden. Eens ontwikkeld kunnen die zeker bijdragen tot een veiliger en vlotter verkeer.

Recent publiceerde Test-Aankoop de resultaten van een enquête onder Vlaamse chauffeurs. Daarin kwam naar voren dat, ondanks het feit dat het mobiliteitsprobleem blijft toenemen, de moderne automobilist niet echt ontevreden is als hij in de file staat. In de auto is het gezellig en knus en als je stilstaat kan je tenminste geen zware ongevallen veroorzaken. Want elk weekend opnieuw worden we opgeschrikt door de vele ongevallen en de menselijke en materiële schade die ze aanrichten. Uit een onderzoek van de Vlaamse administratie, gepubliceerd eind februari, bleek dat voor het Vlaams gewest de kosten voor ongevallen oplopen tot 161 miljard BEF. Ook de externe last die het wegverkeer veroor-

zaakt, loopt hoog op. Het Europees Milieuagentschap, EEB, berekende dat de externe kosten veroorzaakt door het wegverkeer, zoals geluidsoverlast, luchtvervuiling, congestie en infrastructuurwerken in België oplopen tot bijna 390 miljard in 1991. Hiervan betaalt de weggebruiker zelf slechts 26 miljard BEF, voor de rest van de kosten draait de gemeenschap op. Volgens het MIRA-S rapport van de VMM bedraagt jaarlijks de totale schade van emissies van SO_2 , NO_x , VOS, en fijn stof ongeveer 140 miljard of 2,5% van het Vlaams BGP. De kosten die het verkeer met zich mee brengt, betekenen een serieuze aderlating voor de maatschappij.

Meer betalen, of minder

België is één van de dichtstbevolkte landen ter wereld. Problemen met files zijn ons dan ook niet vreemd. Andere dichtbevolkte streken zoals de Randstad, Hong Kong en Singapore zijn al langer aan het experimenteren met systemen om het autoverkeer te reguleren en terug te dringen. Ons land moet nog aanvang maken met concrete initiatieven om de mobiliteit te verbeteren. Voor rekeningrijden, dat gebaseerd is op de toepassing van de nieuwste technieken inzake telematica, blijkt er een beloftevolle toekomst te zijn weggelegd. Met behulp van GSM- en GPS-technologie wordt het straks mogelijk de autogebruiker per autokilometer afhankelijk van de omstandigheden te laten betalen. Deze omstandigheden kunnen verschillen naargelang de tijd, plaats en voertuigcategorie. Zo'n kilometerheffing streeft vier beleidsdoelen na: variabilisatie van de autokosten, doorberekenen van externe kosten, tegengaan van congestie en verbeteren van de verkeersveiligheid. Ingewijden in de verkeersdiscussie hebben de kilometerheffing al enkele jaren ontdekt als het ideale middel om verkeerskosten variabel te maken en zo de files en bijhorende milieuproblemen te verminderen. Uit een onderzoek van de Nederlandse Stichting Natuur en Milieu blijkt dat bij een budgetneutrale kilometerheffing binnen tien jaar de milieuvervuiling 60% lager zou liggen dan zonder kilometerheffing, vooral omdat er minder met de auto

wordt gereden. De studie voorspelt dat er milieuwinst behaald doordat mensen zullen kiezen voor minder vervuilende auto's en aangepastere rijstijl.

Hoe werkt het systeem

In de auto wordt een boordcomputer geïnstalleerd waarin de coördinaten van het wegennet en het type auto zijn opgeslagen. Voor elke plaats wordt een snelheidslimiet bepaald die wordt aangepast naargelang de omstandigheden. De locatiebepaling van de auto vindt plaats met GPS. Vervolgens wordt met behulp van een correctiesignaal (afkomstig van 2 GSM-zendmasten) de exacte lokatie bepaald. Op basis van die gegevens kan de heffing, rekening houdend met plaats, tijd en snelheidsovertreding, berekend worden. In de auto bevindt zich een kaart in de boordcomputer die in waarde vermindert per gereden kilometer. Een display vertelt de chauffeur hoeveel de kaart nog waard is en of hij de maximale snelheid overschrijdt. Het feit dat de automobilist de waarde van de kaart letterlijk ziet verminderen zal zijn rijgedrag zeker beïnvloeden. Technisch gezien is het zeker mogelijk om een snelheidsbegrenzer te koppelen aan het rekeningrijden. De heffing per kilometer kan dan aangepast worden aan de snelheid. In normale omstandigheden betaalt de chauffeur het vaste tarief, maar als hij de maximale snelheid overschrijdt, stijgt de heffing exponentieel. Zo blijft het mogelijk om - in noodsituaties - te accelereren. Maar gebeurt dit keer op keer, dan zal de automobilist in kwestie daar de financiële gevolgen van moeten dragen.

Rekeningrijden is sociaal aanvaardbaar

Een veelgehoord argument tegen rekeningrijden is dat het mensen met lagere inkomens zou benadelen. Dat hoeft niet noodzakelijk zo te zijn. Het systeem zou gekoppeld kunnen worden aan een verlaging van de heffing op de aanschaf van een voertuig. Het bezitten van een wagen komt makkelijker in het bereik van mensen met een lager inkomen. Wat meer zal gaan kosten is het rijden tijdens de spitsuren, het rijden in gebieden waar openbaar vervoer voldoende voor handen is en het bezit van zware, vervuilende wagens. Wie zich een weinig vervuilende wagen aanschaf en niet rijdt op momenten dat het verkeer strop zit, zal niet meer betalen dan nu het geval is. Het autoverkeer veroorzaakt nu eenmaal een enorme kost en die moet betaald worden. Het systeem is dan ook veel eerlijker voor mensen die zich geen wagen kunnen of willen aanschaffen. Momenteel draait ook die groep van mensen op voor de kosten van het verkeer. Het geld dat vrijkomt door de heffing kan gebruikt worden om te zorgen voor beter openbaar vervoer en voor een "basismobiliteit" voor mensen zonder wagen.

Het uiteindelijke doel van rekeningrijden is niet het verwerven van inkomsten, maar in de eerste plaats de reductie van het autoverkeer, het verminderen van de emissies en het verhogen van de verkeersveiligheid. Bovendien heeft het systeem ook positieve financiële gevolgen. Jaarlijks gaan miljarden verloren in de file door vrachtwagens die geblokkeerd staan. Volgens het Nederlandse Centraal Planbureau zijn er geen indicaties dat de concurrentiepositie van de bedrijven zou lijden onder de variabilisatie. Integendeel, ook voor bedrijven lijken de voordelen groter te zijn dan de nadelen.

PROEFPROJECT GENT

In Gent start men eind maart ook een proefproject met snelheidsbegrenzers die gebruik maken van de GPS-GSM-technologie. Telenet heeft het Gentse wegennet toepasbaar gemaakt voor de technologie. Het is de bedoeling dat een aantal taxi's, bussen en particuliere wagens met een boordcomputer worden uitgerust. Deze boordcomputer krijgt dan signalen binnen van de maximale snelheid die heerst op de plaats waar u bent. Indien u die snelheid overschrijdt, wordt er een tegendruk uitgeoefend op uw gaspedaal (halfopen variant).

Het proefproject loopt in samenwerking met het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling van de Universiteit Gent en wordt gedeeltelijk gefinancierd door de Europese Unie.

Privacy blijft gewaarborgd

Een ander argument tegen rekeningrijden is dat het de privacy van de burger zou schaden. Het systeem in Nederland leert dat dit een voorbarige conclusie is. De gegevens worden daar immers niet in één grote centrale opgeslagen. De nieuw opgerichte Dienst Kilometerheffing zal de heffingen innen. Zo een organisatie is er voor het openbaar vervoer en de (mobiele) telefonie ook al. Enkel wanneer er zich geen chipkaart in de boordcomputer bevindt of als de boordcomputer het laat afweten, worden bij controlepunten de gegevens van de boordcomputer doorgeseind naar de controlerende instantie. Indien de waarde rechtstreeks van de kaart wordt afgetrokken, blijft de positie van de chauffeur onbekend.

Snelheidsbeperking

Goed uitgeruste wagens beschikken nu al over vrijwillig instelbare systemen om hun wagen de gewenste snelheid en afstand op hun voorligger te laten aanhouden. Dit systeem kan echter nefast zijn voor de verkeersveiligheid omdat autobestuurders hun aandacht laten verslappen en te veel betrouwen op het systeem. Het Nederlandse Tilburg zette afgelopen jaar een project op, met behulp van diezelfde GPS-GSM-technologie. Gedurende twee maanden mochten 120 vrijwilligers met een ISA-auto (Intelligente Snelheidsaanpassing) rondtoeren. In de wijk Campenhoef werden drie zones afgebakend elk met een bijhorende snelheid (80, 50, 30 km/h). Het was onmogelijk de snelheid te overschrijden want bij binnenrijden van de zone werd de brandstoftoevoer gereguleerd. Dit is de zogenaamde gesloten variant. Daarnaast is er nog de open variant, die enkel werkt met een geluidssignaal bij overschrijding, en de halfopen variant. Hierbij is sprake van een 'intelligent gaspedaal': wordt de limiet overschreden dan kost het de bestuurder meer kracht om het gaspedaal in te drukken. Het aanpassen van de snelheid heeft bij de laatste twee varianten een vrijwillig karakter. Britse onderzoekers voorspellen 35 procent minder doden en gewonden bij invoering van elektronische snelheidsbegrenzers voor het hele wegverkeer. Ze noemen het de meest effectieve veiligheidsmaatregel, na de autogordel. De internationale belangstelling voor het ISA-concept is dan ook zeer groot. Naast Nederland behoren Zweden, Engeland en Finland tot de meest actieve landen op ISA-gebied. Ook de stad Gent voorziet een gelijkaardig project. Echt interessant wordt het

wanneer ook de maximale snelheden aan de weersomstandigheden aangepast kunnen worden. Bij regenweer en bij mist zou dit de verkeersveiligheid gevoelig ten goede komen.

Toekomstmuziek?

De praktijkvoorbeelden uit diverse landen tonen aan dat rekeningrijden niet langer een droom is. Hoewel de GPS-GSM-technologie op punt staat, bestaat echter nog nergens ter wereld een functioneel inningssysteem. Algemeen wordt aangenomen dat er een stijging komt van het wegverkeer van minstens 30% binnen de 10 jaar. Zonder ingrijpende maatregelen is een verkeersinfarct onvermijdelijk. Om te voorkomen dat het verkeer in de driehoek Gent-Brussel-Antwerpen totaal verzandt, is het aan te raden de evolutie bij onze noorderburen te evalueren. Europa moet nu de eerste stap zetten om technische standaarden

uit te zetten voor het GPS sturingssysteem en de on-board-unit, zodat de systemen van kilometerheffing in de verschillende EU-lidstaten compatibel met elkaar zijn. Transport and Environment, een Europese drukingsgroep heeft ook al voorstellen in die zin klaar. Zij stelt een herziening voor van de autowegenvignetten-richtlijn tot een kaderrichtlijn voor het invoeren van kilometerheffing op communautair vlak mogelijk te maken. De bal ligt nu in het kamp van de beleidsmakers die voor een keer op langere termijn moeten gaan denken. Indien ze dat niet doen kan de kost voor mens en milieu wel eens enorm hoog gaan uitvallen.

<http://www.snm.nl/kilometernew.html>
<http://www.t-e.nu>

Voorbeelden van rekeningrijden in het buitenland

- **Nederland:** op 1 januari 2001 werd het rekeningrijden ingevoerd. Men maakt gebruik van tolpoorten die de auto registreren. Voor het gebruik naar de vier grote steden in de Randstad (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag) zal tijdens de ochtendspits tussen 7 en 9 uur betaald moeten worden. De heffing kan elektronisch of achteraf betaald worden via een centrale dienst. Buitenlandse voertuigen moeten ook spitstarief betalen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van afspraken op Europees niveau over uitwisseling van kentekenregistraties.
- **Azië:** In Hong Kong en Singapore dient men bij het binnen- en buitenrijden van de stad tol betalen.
- De reductie van het verkeer in de avondspits loopt op tot 53%. In Singapore worden negen verschillende tijdsblokken met aparte tarieven onderscheiden. Het systeem werkt met een chipkaart die bij iedere passage van de tolpoort automatisch wordt afgewaardeerd.
- **Scandinavië:** In Zweedse en Noorse steden maakt men gebruik van tolwegen. Het effect zou echter beperkt blijven omdat de tolringen bedoeld zijn om opbrengsten te genereren.
- **Californië:** Er zijn betalende en niet-betalende wegen. De betalende "pay lanes" blijken heel wat minder druk te zijn.
- **Parijs:** De heffing van péage rond Île-de-France verschillen per tijdstip.
- **Zwitserland:** Begin dit jaar werd gestart met een elektronische kilometerheffing voor vrachtwagens, om zo het trans-Alpijns goedertransport te reguleren.
- **Dublin:** Afhankelijk van rijtijd en kilometers in ochtend- en avondspits werd een tarief bepaald als prijs voor de veroorzaakte overlast. De boordapparatuur registreerde niet alleen het rijgedrag maar gaf de automobilist tevens voortdurend informatie over de financiële consequenties. In de proefperiode daalde het aantal gereden piek-kilometers met 24.8%.

Groen ontwerpen zit in de lift

Design is de Engelse term voor het woord ontwerp. En eigenlijk is het ook niet meer dan dat. Een designer ontwerpt nieuwe producten. Daarbij is hij gebonden aan een aantal regels – productiekost, esthetiek, milieunormen – meestal opgelegd door de opdrachtgever. De ecodesigner probeert zijn ontwerpen te onderwerpen aan normen die strenger zijn. Maar die bepaalt hij meestal wel zelf. Want een strikte regelgeving over welk ontwerp nu eco is, bestaat nog niet, zo vertelt **Olivia Nackaerts**.

Gierig met materiaal

Een ecodesigner ontwerpt niet enkel een product. Hij zorgt er voor dat elke fase van het productieproces zo milieuvriendelijk verloopt. Zo beslist hij met welk materiaal en volgens welke productiemethode gewerkt dient te worden.

'In feite zou elke ontwerper ecodesigner moeten zijn,' stelt Bart Baccarne, productontwerper en docent interieurvormgeving en meubelontwerp in Mechelen. 'Alles wat je rondom je ziet is vormgegeven. Daarbij komt dat producten vaak in grote aantallen gemaakt worden. De verantwoordelijkheid van een productontwikkelaar is dus erg groot.' Ook in zijn persoonlijke levensstijl is aandacht voor het milieu een constante. 'Ontwerpen is een way of life. Hoe je ontwerpt, zo ben je ook. Ik woon zelfs in een gerecycleerd huis: het was vroeger een café.' Milieubewust werken is dan ook zijn stokpaardje. En hij gaat daar heel ver in: 'Het eerste wat een ontwerper zich moet afvragen is of het product werkelijk nodig is. Esthetische redenen alleen zijn niet voldoende om het maken van een nieuw artikel te rechtvaardigen. De innovatie moet van technische aard zijn, zodat er werkelijk sprake kan zijn van een kwalitatieve verbetering voor de consument, hetzij door nieuwe materialen hetzij door nieuwe processen of technieken.' Een ander belangrijk uitgangspunt is de zoektocht naar een minimaal gebruik van materialen. 'Een ontwerper moet zich steeds afvragen of zijn ontwerp niet met minder materiaal vervaardigd kan worden.' Uiteraard is het ook belangrijk dat het materiaal dat gebruikt wordt ecologisch verantwoord is, wat kan betekenen dat het recycleerbaar is, gerecycleerd is, beperkt is in gewicht en volume – in verband met het transport – en dat zoveel mogelijk hetzelfde materiaal gebruikt wordt zodat het product makkelijk ontmanteld kan worden.

Het milieubewust kiezen van materialen is niet de enige manier om aan ecodesign te doen, maar misschien wel de meest vanzelfsprekende. Stilaan groeit het besef dat natuurlijke of gerecycleerde materialen vaak perfect voldoen aan de materiaaleisen van een product. Baccarne levert hiervan een knap voorbeeld met zijn Eurobank: een stads-

bank, deels gemaakt uit gerecycleerde bankbiljetten. Maar ook andere van zijn ontwerpen zijn een combinatie van originaliteit, functionaliteit en milieuvriendelijkheid. "Waarom zoeken naar een stof die niet afbladert of rot en die waterdicht is, wanneer gerecycleerde kunststof perfect aan deze eisen voldoet?" licht hij toe bij een tuinlamp.

Meer dan materiaalkeuze

Marc De Jonghe is industrieel ontwerper en oprichter van de ontwerpstudio ORSO Design. Het interessante aan zijn werk ligt voornamelijk in de sensibilisatie die hij ermee tot stand brengt. Hij creëerde de 'regenzuil': in tegenstelling tot ordinaire plastic regenton is dit een designartikel dat gezien mag worden. 'Niet het materiaal, plastic, verleent de zuil haar ecologische waarde. Het is het product zelf dat mensen tot bewustzijn brengt en motiveert. Regenwater is een grondstof en die moeten we gebruiken.' Toch bekijkt De Jonghe de ecodesigner met een kritische blik. 'Ontwerpers zijn per definitie milieuvriendelijk. Ze brengen voortdurend nieuwe artikelen op de markt en zetten aldus aan tot consumptiegedrag. Maar niet alle ontwerp is overbodig,' gaat hij verder, 'Nieuw betekent hier in de eerste plaats ook beter. We zoeken steeds naar middelen om aan de eisen van de klant te blijven voldoen – zowel qua materiaal, vormgeving als functionaliteit.' Ook hij vindt dat een zware ecologische verantwoordelijkheid voor hem en zijn collega's is weggelegd. 'Een designer moet een soort ethische code hanteren, in die zin dat ecologie besloten moet zijn in de eisen van een product. Het is zijn taak vooruitziend te zijn en in te grijpen in het productieproces.'

Van wieg tot graf

Biologische en natuurlijke producten zijn beter voor het milieu, kunstmatige slechter. Dit – overigens begrijpelijke – standpunt, is niet altijd wetenschappelijk onderbouwd. Een antieke kast is milieuvriendelijker dan een nieuwe, ongeacht het gebruikte (ecologische) materiaal. Voor auto's en kachels is het tegendeel waar: na pakweg tien jaar zijn zij volledig verouderd en kunnen zij niet

meer aan milieunormen voldoen. Dergelijke dubbelzinnige vaststellingen kunnen met behulp van een levenscyclusanalyse (LCA) opgehelderd worden. Deze systematische vorm van analyseren evalueert de milieu-impact die gepaard gaat met de productie en het gebruik van producten of diensten, en dit 'van wieg tot graf'. Een LCA evalueert het energie- en materiaalverbruik en de gevormde afvalproducten tijdens een productieproces. Dit gebeurt voor elke fase van het proces: bij de grondstofwinning, de productie, het transport, het gebruik en de afvalverwerking van een product. Op deze manier ontstaat een milieuprofiel. Dit staat toe milieubelastende factoren in het productieproces op te sporen, knelpunten te identificeren en hierop in te grijpen. Producten vergelijken en selecteren op basis van hun reële ecologische waarde behoort na een LCA ook tot de mogelijkheden.

Ecologische minpunten kunnen qua niveau en ernst verschillen, zoals ook milieuvriendelijkheid verschillende gradaties kent in het productieproces. Om reeds voor en tijdens het productieproces rekening te kunnen houden met het milieu werden enkele ecodesign-strategieën gegroepeerd. Kiezen voor materialen die weinig milieueffecten teweegbrengen en het materiaalgebruik reduceren zijn vanzelfsprekende voorbeelden. De vervaardiging van aluminium vergt bijvoorbeeld veel energie, maar eens gemaakt kan het zeer makkelijk gerecycleerd worden. Milieuefficiënte productie-technieken en distributiewijzen selecteren, zijn een grotere uitdaging. Werken met groene energie is hier een voorbeeld van. Uiteraard moeten productontwikkelaars proberen de levensduur te optimaliseren en de milieubelasting tijdens het (langdurige) gebruik van het product zo klein mogelijk te houden. Hierbij hoort het waarborgen, in de mate van het mogelijke, van de mogelijkheid tot hergebruik.

Ecologie en economie verzoend

Ecologisch ontwerpen sluit economisch voordeel niet uit. De houding van de consument verandert, milieuvriendelijkheid is een verkoopargument geworden. De tijd dat ecologische producten slechts een beperkte groep enthousiaste activisten bereikten, is voorbij. 'Eco' is een instrument van marketeers geworden, waarvan in de toekomst steeds meer ontwerpers gebruik zullen maken. Ook het bedrijf Futureproof/ed uit Leuven speelt in op deze trend. De zaakvoerders brengen designers met een ecologische visie uit alle hoeken van de wereld samen. Vanuit de begrippen duurzaamheid, design en kwaliteit bieden zij eigentijdse producten aan, voorzien van informatie over de ecologische waarde ervan. Er wordt vermeld hoeveel gerecycleerd materiaal gebruikt werd, of het product zelf recycleerbaar is, in welke mate energie bespaard werd tijdens de productie,... System 180 uit Berlijn, een kast/theekarretje/stoel/bureau is een sprekend voorbeeld van duurzaamheid. Het is opgebouwd uit metalen staven en houten of glazen leggers en is om te vormen tot roltafeltje, bureau of bankje. Een lange levensduur dus, en toch niet steeds dezelfde meubels in huis. 'In Amerika,' vertelt Serge de Gheldere van Futureproof/ed, 'spreekt dit thema bedrijven reeds lange tijd aan en staat men ook verder. Het leasen van kantoormeubelen en tapijten is daar bijvoorbeeld geen zeldzaamheid. Tapijten worden in tegels geleverd en elke maand nagekeken. Enkel versleten tegels – slechts 20 % van een kantoorvloer wordt regelmatig bewandeld – worden vervangen.'

Het is voor ontwerpers een uitdaging om financieel profijt en aandacht voor het milieu met elkaar te verzoenen. Ondernemers zijn voornamelijk in het economische aspect geïnteresseerd, terwijl de eisen van de consument zich steeds meer op het ecologische vlak situeren. Soms moe-

ten designers dan ook extra creativiteit aan de dag te leggen om beide partijen tevreden te stellen en te houden.

Bewuste branches

De laatste tien jaren is er duidelijk sprake van een verhoogde gevoeligheid voor de milieuproblematiek, niet alleen bij ontwerpers maar ook bij industrie en consumenten. Dit verhoogde bewustzijn speelt zich trouwens niet enkel op het vlak van binnenhuisinrichting af. Er wordt gezocht naar milieuvriendelijke oplossingen in de bouw, bij het maken van verpakkingen, in de voedingsindustrie, bij energievoorziening, in de auto-industrie. Zo kunnen plantaardige vezels de glasvezels vervangen bij rotorbladen van windmolens, en leverde autofabrikant Chrysler een auto af, volledig vervaardigd uit afgedankte petflessen. Composteerbare verpakkingsmaterialen kan, toegepast in fastfoodketens of bij vliegtuigmaaltijden, een ecologische vooruitgang betekenen.

Duurzame productontwikkeling geniet van toenemende aandacht, daar bestaat geen twijfel over. We hebben echter nog een lange weg af te leggen. In Nederland, Duitsland en de Scandinavische landen onderneemt men reeds langer en beter ontwikkelde pogingen om de milieuproblematiek te verzachten.

Andere voorbeelden van ecologisch design vind je op de site van het vormgevingsinstituut O2: www.o2.org. In het Gents Ecologisch Centrum loopt een permanente tentoonstelling rond ecodesign. Meer informatie hierover op de website www.motherearth.org. Tijdens de maand oktober loopt in Delft de conferentie Towards Sustainable Product Design 6. Geïnteresseerden kunnen een kijkje gaan nemen op www.cfsd.org.uk.

System 180 - een gamma multifunctionele kantoormeubelen

INSTITUUT VOOR MILIEUKUNDE RICHT TWEE NIEUWE LEERSTOELEN OP

Het Instituut voor Milieukunde van de Universiteit Antwerpen richt de leerstoel Ontwikkeling en Evaluatie van Milieubeleid op, tezamen met de leerstoel Milieueducatie. Het thema van de eerste leerstoel is 'Ontwikkeling en Evaluatie van Milieubeleid'. Professor Pieter Leroy heeft het gasthoogleraarschap aan de UIA voor de leerstoel aanvaard. Leroy is hoogleraar van de vak-

groep Milieu en Beleid van de Katholieke Universiteit Nijmegen. De cursus stelt doelen en praktijken voor de evaluatie van het milieubeleid centraal. Op die manier willen de Universiteit Antwerpen en de Vlaamse Milieumaatschappij, met de medewerking van het Instituut voor Milieukunde en de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, een bijdrage leveren aan de kennisop-

bouw in het belang van het milieubeleid in Vlaanderen. De Vlaamse overheid staat immers voor de uitdaging om haar milieubeleid te evalueren. De tweede leerstoel, Milieueducatie werd ingesteld om een ruimere bekendheid te geven aan de basisconcepten en uitwerking van duurzame ontwikkeling. Zij bestaat uit een interactieve reeks van lezingen met reflecties en panel-

gesprekken. De aanwezigen worden uitgenodigd om actief deel te nemen aan de debatten. Er zijn ook een aantal doelstellingen. De leerstoel beoogt inzichten bij te brengen over de rol en het belang van milieueducatie op weg naar een duurzame toekomst en wil ook een ontmoetingsforum zijn voor overleg en uitwisseling van ideeën en ervaringen over het leren om tot een duur-

zame ontwikkeling te komen. Het programma is toegankelijk voor een breed publiek, zowel voor studenten, bedrijfsleiders, ambtenaren als politiek gemandateerden.

Sandy Geelen

Info: <http://www.ua.ac.be/nieuws/index.html>, tel. 03/820.21.14

ELEKTRICITEITSPROBLEMEN IN CALIFORNIË

De steeds wederkerende stroompannes in Californië zorgen voor heel wat paniek. Het centrum van de computerwereld is al enkele malen zonder stroom gevallen. Door de onzekerheid in de vrijgemaakte markt over de afname van stroom op lange termijn hebben de grote energieproducenten nagelaten te investeren in nieuwe elektriciteitscentra-

les. De buurstaten kunnen zelf ook geen stroom leveren, want een warme zomer gevolgd door een koude winter hebben alle waterkrachtreserves uitgeput. Ondanks de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt schieten de stroomprijzen de hoogte in, ook al omdat de gasprijs in een jaar tijd vertienvoudigde. De Californiërs gaan dit jaar veertig percent meer voor hun

elektriciteit mogen betalen dan vorig jaar. Maar is de privatisering van de elektriciteitsmarkt de enige reden voor de pannes? Waarschijnlijk niet. De explosieve groei van de internetbedrijven die in Californië nog altijd aan de gang is, heeft de vraag naar elektriciteit enorm doen toenemen. Computerbouwers hebben tot voor kort hun aandacht enkel gericht op

het verhogen van de snelheid van de processoren en de randapparatuur. Daarbij hebben ze het verbruik van de pc's volledig uit het oog verloren. Terwijl dat tot voor kort enkel een probleem was in laptops en andere draagbare toestellen, tonen de recente elektriciteitspannes dat ook voor honkvaste computers dringend een zuiniger design moet gevonden wor-

den. Ondertussen is in Californië een nieuwe markt volop aan het groeien. Om de problemen in de toekomst te voorkomen, installeren de Californiërs nu volop zonnepanelen op hun dak. Waardoor er op korte termijn een enorm tekort aan fotovoltaïsche cellen is ontstaan.

Dirk Knapen
Joris Gansemans

DELEUZE WIL OP TERMIJN 1.000.000 GEZINNEN BEVOORRADEN MET GROENE ELEKTRICITEIT

Het Vlaamse elektriciteitsdecreet bepaalt dat in 2004 minstens 3% van de verkochte elektriciteit in Vlaanderen van groene oorsprong moet zijn, zo niet volgen er sancties. Op 15 februari stelde federaal staatssecretaris voor Duurzame ontwikkeling Olivier Deleuze voor om een gedeelte van dit streefdoel te realiseren via windmolenparken op zee. Drie consortia boden hem daar plannen voor aan. Interelectra, Turbowinds en Dredging International hebben samen het consortium C-Power gevormd. Zij willen een park bouwen op de Wenduinebank, in een zone tussen zes en elf km verwijderd van de kustlijn. Over 15 km² zouden vijftig molens verspreid worden die 100.000 gezinnen kunnen

bevoorraden. Het project zou in totaal zo'n 9 miljard BEF gaan kosten. Het consortium Seanergy – een samenwerking tussen Electrabel, SPE en Jan De Nul – wil een vergelijkbaar windmolenpark bouwen. Zij willen het park inplanten ter hoogte van het strand van Knokke-Heist op twaalf à vijftien km van de kustlijn. De kostprijs wordt geraamd op 8 miljard BEF. Seanergy zou starten met een proefproject van 10 windmolens en vervolgens, in een tweede fase, de overige 40 plaatsen. Eind maart gaf ook een derde consortium aan Deleuze te kennen geïnteresseerd te zijn om een windmolenpark in zee te plaatsen. Het gaat hier om North Sea Wind Power, een Nederlandse groep die al de order voor de bouw van

een Nederlands voorbeeldproject in de wacht sleepte. Geen van de plannen is echter al definitief. Eerst moet de Commissie voor de Regulering van Elektriciteit en Gas haar goedkeuring nog geven en moet er voor de verschillende projecten een MER worden opgesteld. Daarnaast zijn nog verschillende vergunningen vereist – zowel voor de werken, voor de uitbating, als voor het trekken van de nieuwe elektriciteitskabels. Bovendien eist de Rederscentrale in Oostende een schadevergoeding voor de kustvisserij. Er wordt immers een visverbod opgelegd voor de betreffende oppervlaktes, waardoor de vissers visserijgronden zullen verliezen. Tenslotte worden momenteel de gevolgen voor de trekvogels onder-

zocht. Tegen eind 2003 moeten de molens operationeel zijn. Deze datum is ook vooropgesteld voor de beslissing over acht gelijkaardige projecten van telkens 50 windmolens, zodat op termijn 1.000.000 gezinnen met een gemiddeld jaarverbruik van groene stroom

voorzien kunnen worden. Ook de windturbines op het land winnen stilaan veld. Momenteel liggen er voorstellen op tafel voor Diksmuide, Antwerpen en Jabbeke.

Olivia Nackaerts
Joris Gansemans

Delhaize opent Biosquare

Onder de naam Biosquare heeft distributieketen Delhaize onlangs een nieuwe, volledig biologische winkelketen geopend in Ukkel. Indien de nieuwe keten een succes blijkt te zijn, dan volgen er in de loop van het jaar meerdere winkels, verspreid over heel het land. Met de opening van Biosquare wil Delhaize inspelen op de steeds groeiende vraag naar biologische producten. Delhaize steekt met de opening van Biosquare wel de loef af van Colruyt, die dit voorjaar nog met de biologische keten Bioplanet een soortgelijk concept lanceert. Colruyt had gedacht de eerste grote distributieketen te zijn die een volledig biologisch warenhuis ging openen.

BESTAANDE HORIZON- VERVUILING GEBRUIKEN OM NIEUWE TE BEPERKEN

© KEMA

In Nederland kwamen ingenieurs van het bedrijf KEMA Power Systems & Sustainables op de propen met een oplossing voor het gebrek aan ruimte voor het plaatsen van windmolens. Ze haalden hun inspiratie bij de hoogspanningsmasten, waarvan er in Nederland ongeveer 26.000 zijn. Net als windmolens vormen deze masten een vervuiling van het landschap, maar in tegenstelling tot de molens lokken zij weinig protest uit. Vandaar het idee combinatiemasten te creëren. Een stevige pijler herbergt zowel stroomdraden als een windturbine. Het vervangen van drie procent van de Nederlandse hoogspanningsmasten zou betekenen dat Nederland haar doelstellingen voor windenergie haalt. Een dergelijk project is technisch haalbaar en blijkt ook economisch voordelig te zijn. Daarenboven kunnen samen met het vervangen van de traditionele masten ook moderne geleiders

aangebracht worden, wat de transportcapaciteit ten goede zou komen.

KEMA kwam nog met een ander ingenieus ontwerp naar buiten, in samenwerking met de firma Van Hattum & Blankevoort. Het gaat om een toren voor windturbines in zee en voertuigen voor transport en onderhoud. De toren bestaat uit een betonnen constructie, zo ontworpen dat de golven en windstoten geen resonantie veroorzaken. Dankzij dit systeem zal de pilaar minder snel verslijten of breken, waardoor de omtrek verkleind kan worden en bijgevolg minder materiaal nodig is. Dat kan de kost van een windmolen met zowat 15 % reduceren. De voertuigen voor transport en herstellingswerken bewegen over sporen op de zeebodem. De weersafhankelijkheid van deze activiteiten, in vergelijking met schepen, neemt dus sterk af.

OVAM START GROOTSTE CAMPAGNE UIT HAAR GESCHIEDENIS

De Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest (OVAM) start vanaf 2 april een grootscheepse sensibiliseringscampagne via advertenties in kranten en tijdschriften en via tv-spots op alle Vlaamse zenders. Het doel is om Vlamingen bewust te maken van de acute noodzaak om afval te voorkomen. De campagne loopt tot eind 2001 en omvat verschillende golven. OVAM start haar campagne met confronterende beelden om zo elk van ons bewust te maken van de druk die de nog steeds groeiende afvalberg betekent voor de levenskwaliteit van huidige en komende generaties. De vervolgcampagnes zijn minder doemdenkend, er worden dan o.a. afvalvoorkomingstips aangereikt die binnen ieders bereik liggen. De slogan die de rode draad van de campagne vormt luidt *Gooi de toekomst niet weg* en betekent dat er nog een oplossing mogelijk is, dat het nog niet te laat is. Oplossingen onder de vorm van zeer concrete afvalvoorkomingstips worden tot eind 2001 via thema-advertenties in de geschreven media aangereikt. Afval voorkomen is een prioritair beleidsthema. De OVAM geeft met deze campagne uitvoering aan de doelstellingen geformuleerd in zowel de beleidsbrief van de Vlaamse minister van Leefmilieu Vera Dua, het MINAPlan 2 en

het Uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen. Deze campagne is de belangrijkste sensibiliseringsactie die de OVAM in haar nu bijna 20-jarig bestaan onderneemt. Dit is inhoudelijk zo, omwille van het belang en de noodzaak om de afvalberg te verminderen. Ook wat de kostprijs betreft, is het de grootste campagne uit de geschiedenis van OVAM – de totale kostprijs van de campagne bedraagt ruim 32 miljoen BEF. De huidige campagne richt zich duidelijk tot de Vlaming als consument. De bedrijfswereld wordt als andere belangrijke doelgroep om afval te voorkomen ook voor haar verantwoordelijkheid gesteld. Dit gebeurt onder meer via milieubeleidsvereenkomsten en aanvaardingsplichten, ecotaxen en -boni, preventiesubsidieprogramma's of milieuheffingen en stort- en verbrandingsverboden voor recycleerbare afvalstoffen. Sorteren van afval blijft dus een belangrijke boodschap. Maar de sorteerder die ook afval voorkomt, draagt nog meer bij aan een beter milieu.

Sandy Geelen

WAGENS OP WATERSTOF NOG NIET HELEMAAL PROPER

Dinsdag 6 maart stelde BMW in het Jubelpark zijn nieuwste wagens aan de pers voor. Het ging om totaal vernieuwde voertuigen, aangedreven door waterstof. Brussel was een van de haltes op een wereldtournee die begon in Dubai en verder halt zal houden in Berlijn, Los Angeles, Milaan en Tokio. De auto's zijn al enige tijd probleemloos in gebruik op de luchthaven van München. In Brussel probeerde BMW druk te zetten

bij de Europese beleidsmakers om de toepassing van waterstof te ondersteunen. De Duitse autofabrikant pleit voor een gunstiger fiscaal beleid voor de nieuwe brandstof en voor een kader waarin het mogelijk wordt om de brandstof in heel Europa te gebruiken. Als naam voor de nieuwe wagens claimt BMW de term 'zero-emission-car'. Bij de verbranding van waterstof in de verbrandingsmotor komt namelijk enkel water

en een verwaarloosbare hoeveelheid NOx vrij. Toch is deze term voorlopig niet helemaal correct. De productie van vloeibaar waterstofgas vereist namelijk enorm veel elektrische energie. Aangezien het merendeel van de stroom in Europa in klassieke thermische centrales – gestookt met kolen en gas – geproduceerd wordt, komen onrechtstreeks toch veel schadelijke gassen in de atmosfeer vrij. Naar de toekomst toe wor-

den grootschalige projecten gepland voor de aanmaak van waterstof door middel van zonne-energie of waterkracht. Pas dan zullen deze wagens echt uitstootvrij zijn. Overigens werken alle grote autofabrikanten, zoals Toyota, Mercedes en GM, aan voertuigen die waterstof als brandstof gebruiken. Sommigen maken daarbij gebruik van reformers die aan boord meer klassieke brandstoffen als benzine en methanol omzetten in wa-

terstof. Daardoor kunnen ze gebruik blijven maken van de bestaande bevoorradingsinfrastructuur. Een aantal onder hen werkt bovendien met elektrische aandrijvingen en brandstofcellen die een veel beter rendement hebben dan klassieke verbrandingsmotoren en dan ook zuiniger omspringen met de brandstof. Het is nog afwachten welke technologie in de toekomst de bovenhand zal krijgen.

Steven Geirnaert

milieuberichten

VERVUILERS GAAN MEER BETALEN

De heffing op waterverontreiniging van de Vlaamse Milieumaatschappij is gebaseerd op het principe van de vervuiler betaalt. Dit geldt ook voor bedrijven. Die worden aangemoedigd zoveel mogelijk zelf te zuiveren en te investeren in technieken waarbij zo weinig mogelijk afvalwater ontstaat. Bedrijven die in de loop van het jaar door een ingreep in het productieproces de vervuiling beperken, krijgen een analoge vermindering op de heffing. Iedereen die in Vlaanderen water verbruikt en loost, is heffingsplichtig. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen groot- en kleinverbruikers. Grootverbruikers zijn voornamelijk bedrijven. De heffing berekent men op basis van meetgegevens van het geloosde water. Het statuut van nullozer is te bekomen, wanneer vanuit het productieproces geen afvalwater geloosd wordt. En dan wacht slechts een minimumheffing. Er zijn wel een aantal criteria aan verbonden. Zo moet de niet-lozing een feit zijn op 1 januari van het jaar voorafgaand aan het heffingsjaar en mag het bedrijf op dat moment ook niet (meer) beschikken over een milieu- of lozingsvergunning voor ander dan normaal huishoudelijk afvalwater. De nullozing moet blijken uit een rapport van een erkend milieudeskundige en de bevoegde administratie mag in de loop van dat jaar geen lozing afkomstig van het productieproces vastgesteld hebben.

Sandy Geelen

MINDER SLIM DOOR PESTICIDEN

Twee Nederlandse ngo's, de Stichting Natuur en Milieu en de Consumentenbond, hebben een studie gepubliceerd over de impact van neurotoxische pesticiden in ons voedsel. Dit was de eerste studie in Europa hierover. Gebruikmakend van Monte Carlo-simulaties werden er zo'n 20.000 analyses uitgevoerd en dit leverde gedetailleerde gegevens op over de voedselconsumptie van 6.600 families in Nederland. De studie bracht volgend resultaat voort: volwassenen nemen gemiddeld zes keer meer de toegestane hoeveelheid pesticiden

op en kinderen van 1 tot 6 jaar 17 keer. Vooral Franse appels en spinazie zijn de grote boosdoeners. Elke dag worden tenminste 50.000 kinderen in Nederland (meer dan 5% van de kinderbevolking) blootgesteld aan deze pesticiden, die ver boven de Amerikaanse standaard liggen. Een Europese standaard is er nog altijd niet. De effecten van deze blootstelling zijn moeilijk in te schatten, aangezien de blootstelling onregelmatig is en het niet elke dag dezelfde kinderen treft. Maar op lange termijn kunnen leer-, ontwikkelings- en gedragsproblemen de negatieve effecten zijn. Supermarkten en de voedselindustrie zijn gevraagd door de ngo's om de verkoop van deze producten een halt toe te roepen. De ketens Albert Heijn en Numico hebben hieraan al gehoor gegeven. Ze hebben besloten om die producten niet meer in hun assortiment op te nemen.

Sandy Geelen

Info: <http://www.pan-europe.net>

MILIEURAMA ON LINE

Sinds het begin van dit jaar is Milieurama ook terug te vinden op internet. Op de pagina van de Bond Beter Leefmilieu vind je de hoofdartikelen en de nieuwsberichten uit de verschillende nummers terug. Bezoekers kunnen er ook hun commentaar kwijt over de artikelen en kunnen van gedachten wisselen met andere lezers. Via de site zal het in de toekomst ook mogelijk worden de inhoud van de verschillende nummers te raadplegen. Geïnteresseerden zullen ook online specifieke nummers kunnen bestellen.

Meer info op www.bondbeterleefmilieu.be

Enig idee waar al ons afval terechtkomt?

Het afval dat we vandaag weggooien, is morgen niet verdwenen. Het komt op een of andere manier toch weer in ons milieu terecht. En er komt steeds meer. Is dat de erfenis die we onze kinderen willen nalaten? Of gaan we er vandaag nog iets aan doen?

De remedie is even simpel als efficiënt: ervoor zorgen dat we minder moeten weggooien. Vél minder.

Dat is perfect mogelijk. Met uw goede wil en met onze tips.

U vindt ze in onze brochure. Vraag ze aan, gebruik ze en gooi ze vooral niet weg.

Vraag de brochure bij

 De Vlaamse Infolijn
0800-3 02 01
elke werkdag tussen 9 en 19 uur

OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ
VOOR HET VLAAMSE GEWEST

Gooi de toekomst niet weg.

Europa en ons milieu

Tekst: Erik Grietens

De Dag van de Aarde staat dit jaar in Vlaanderen in het teken van het Europees milieu- en natuurbeleid. Het Europees beleid is immers enorm belangrijk voor de bescherming en verbetering van ons leefmilieu en voor het behoud en de ontwikkeling van natuur. De invloed van Europa op milieu en natuur in Vlaanderen mag niet worden onderschat, zelfs al lijkt het vaak heel weinig tastbaar.

Zo is er het Europees beleid rond natuur. De Europese Vogelrichtlijn dateert al van 1979 en werd later aangevuld met de Habitatrichtlijn (zie ook verder). Op basis van deze richtlijnen moeten de lidstaten beschermingszones aanduiden en daarbinnen de nodige maatregelen nemen voor de bescherming en instandhouding van de bedreigde habitattypes en vogelsoorten. Deze vogelrichtlijn- en habitatgebieden vormen de kern van het Europees 'Natura 2000 netwerk', een samenhangend geheel van waardevolle natuurgebieden. Natuur en milieu zijn echter ook belangrijk buiten de eigenlijke natuurgebieden. Daar probeert het omgevormde Europees landbouwbeleid aandacht aan te besteden. Het Europees plattelandsbeleid besteedt, naast economische ondersteuning van landbouwers, meer en meer aandacht aan natuur- en landschapsbeheer, onder meer in de vorm van beheersoverkomsten. Met deze beheersoverkomsten kunnen landbouwers een vergoeding krijgen voor de aanleg of het onderhoud van hagen en houtkanten, van vogelweiden of voor het verminderd gebruik van pesticiden. Daarnaast zorgt Europa via verschillende fondsen voor financiële ondersteuning van projecten rond natuurontwikkeling, soortenbescherming of bosuitbreiding.

Van nitraten tot afvalverbranding

Ook voor milieukwaliteit heeft Europa heel wat aandacht. Zo eist Europa dat met de Nitraten-

richtlijn de vermessing van beken en rivieren wordt tegengegaan, terwijl men met de Richtlijn Stedelijk afvalwater de watervervuiling door huishoudens wil terugdringen. Om de afvalberg in te krimpen werd de Verpakkingrichtlijn uitgevaardigd en voor de terugname en de milieuverantwoorde verwerking van autowrakken en elektronische en elektrische apparatuur staat Europese wetgeving op stapel. Afvalverbrandingsrichtlijnen en de Richtlijn Grote stookinstallaties leggen normen op voor de uitstoot van vervuilende stoffen die vrijkomen bij verbrandingsprocessen. Een aankomende richtlijn met nationale uitstootplafonds voor verzurende en ozonvormende stoffen, wil in elke regio verzuring en fotochemische smog terugdringen. Via de richtlijn integrale preventie en controle van pollutie worden voor een toenemende groep industriële processen de best beschikbare technieken bepaald en opgelegd. Om binnen Europa de luchtkwaliteit te garanderen werd enkele jaren geleden de kaderrichtlijn luchtkwaliteit goedgekeurd. Deze wordt stilaan vertaald in concrete dochterrichtlijnen die voor verschillende vervuilende stoffen te realiseren doelstellingen voor luchtkwaliteit opleggen. Voor het bevorderen van hernieuwbare energie is een specifieke richtlijn in voorbereiding.

Een slechte leerling

Het uitvaardigen van Europese richtlijnen is één zaak, die uitvoeren is iets anders. In België laat de

omzetting en toepassing van tal van Europese richtlijnen sterk te wensen over. Ons land werd al meermaals in gebreke gesteld wegens het niet correct omzetten of niet naleven van Europese wetgeving, zoals recent nog met de aanleg van het Deurganckdok in de haven van Antwerpen. Maar ook voor de uitvoering van de nitratenrichtlijn, de richtlijn stedelijk afvalwater of de richtlijn inzake milieueffectrapportage, werd België al meermaals op de vingers getikt. Nu België in de tweede helft van dit jaar het voorzitterschap van de Unie waarneemt, is het dan ook noodzakelijk dat onze regering een voorbeeldrol opneemt binnen Europa. Tijdens de Dag van de Aarde 2001 zal de milieubeweging de overheid oproepen het Europees beleid veel ernstiger te nemen. Ze moet de Europese afspraken effectief nakomen en uitvoeren op het terrein. ■

ELFDE DAG VAN DE AARDE

Op zondag 22 april vindt in Vlaanderen opnieuw de Dag van de Aarde plaats, de elfde Vlaamse editie. De allereerste Earth Day ontstond al twintig jaar eerder in de Verenigde Staten, dankzij de inzet van de geëngageerde Amerikaanse student Denis Hayes. Die zette op 22 april 1970 de allereerste "Earth Day" op poten, een actie waaraan naar schatting méér dan 20 miljoen Amerikanen deelnamen. De activiteiten varieerden van natuurwandelingen tot conferenties en acties tegen grote vervuilers. De burgemeester van New York liet zelfs de overdrukke 'Fifth Avenue' afsluiten, en de hele dag hielden zo'n 100.000 mensen er een ecologische markt open. In de jaren na deze eerste Earth Day werden vele nieuwe milieuwetten gestemd.

In 1990 startte Denis Hayes met de organisatie van Earth Day op mondiaal niveau. Deze gebeurtenis groeide uit tot een wereldwijde massademonstratie. Zo werden er de afgelopen jaren een groot aantal activiteiten op getouw gezet in landen zoals Japan, Frankrijk, India, Canada, Kroatië, de Verenigde Staten, Nepal, Tsjechië en Vlaanderen. Thema van Earth Day 2001 op internationaal niveau is "schone energie". Hiermee willen de milieubewegingen wijzen op de nefaste gevolgen voor onze aarde van het gebruik van fossiele brandstoffen en aandacht vragen voor de uitputting van grondstoffen, de verzuring van bossen, de vervuiling

van zeeën en oceanen en de ernstige gezondheidsproblemen als gevolg van luchtverontreiniging. Vorig jaar werkten meer dan 5.000 groepen in 184 landen mee aan de Dag van de Aarde. Dit jaar wil men het mondiaal milieunetwerk nog verder uitbouwen. Een overzicht van de duizenden milieuverenigingen over gans de wereld die in het jaar 2001 deelnemen vind je op www.earth-day.net.

Europa en ons milieu

In Vlaanderen staat de Dag van de Aarde dit jaar in het teken van het Europees milieubeleid. We willen deze Dag van de Aarde aangrijpen om de overheid op te roepen het Europees milieu- en natuurbeleid veel ernstiger te nemen en er voor te zorgen dat de gemaakte Europese afspraken effectief worden nagekomen. Tegelijk willen we met deze Dag van de Aarde duidelijk maken dat het Europees beleid het milieu en de natuur in Vlaanderen belangrijke kansen biedt. Op Dag van de Aarde wijzen tientallen natuur- en milieuverenigingen in hun gemeente of streek op de links die er bestaan tussen Europa en Vlaanderen op het vlak van leefmilieu. Afspraak op de activiteitendag voor jong en oud op zondag 22 april 2001. Gratis activiteitenkrant is beschikbaar bij Bond Beter Leefmilieu, tel. 02/282.17.20. www.bondbeterleefmilieu.be

dossier

VLAANDEREN MOET VAN EUROPA MEER NATUURGEBIEDEN BESCHERMEN

Europa en onze natuur

Tekst: Erik Grietens

Om zeldzame vogelsoorten en kwetsbare natuurgebieden te behouden voor de toekomst, voert de Europese Unie al jarenlang een actief natuurbeleid. Meer dan twintig jaar geleden al vaardigde de Europese overheid de Vogelrichtlijn uit, later gevolgd door de Habitatrichtlijn. Op basis van deze richtlijnen moeten de lidstaten beschermingszones aanduiden voor de instandhouding van bedreigde vogelsoorten en het behoud van kwetsbare habitattypes. In Vlaanderen liet de toepassing van deze Europese richtlijnen tot nu toe véél te wensen over. Minister van leefmilieu Vera Dua maakt Vlaanderen echter klaar voor een belangrijke inhaaloperatie.

In 1979 voerde Europa de Vogelrichtlijn in, die in 1992 aangevuld werd met de habitatrichtlijn. Op basis van de Vogelrichtlijn moeten alle Europese lidstaten "Speciale Beschermingszones" afbakenen voor de bescherming van bedreigde vogelsoorten en hun leefgebieden. Daartoe moeten de broed-, rust- en overwinteringszones van een aantal bedreigde vogelsoorten worden beschermd. De Habitatrichtlijn verplicht de lidstaten om beschermingszones aan te duiden voor kwetsbare natuurlijke habitats (zoals duinen, moerassen, slikken en schorren, heide, vennen,...), dit ter bescherming van bedreigde dieren en plantensoorten. De Vogel- en Habitatrichtlijngebieden maken deel uit van het Europese "Natura 2000-Netwerk", het Europees ecologisch netwerk van waardevolle natuurgebieden.

In de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden moeten de lidstaten alle noodzakelijke maatregelen

opleggen voor de bescherming van bedreigde vogelsoorten en voor de instandhouding en het herstel van waardevolle habitattypes. Dit houdt bijvoorbeeld in dat gezorgd moet worden voor een juist beheer van de gebieden, bijvoorbeeld om verbossing van heiden tegen te gaan. In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, is het echter niet de bedoeling om van alle Speciale Beschermingszones strikte natuurreservaten te maken. Zo liggen binnen afgebakende Vogelrichtlijngebieden nogal wat landbouwgebieden. Deze zones hoeven niet per definitie te worden omgezet naar natuurgebieden. Wel moeten de nodige maatregelen worden voorzien zodat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de beschermde vogelsoorten niet verslechtert en er geen storende factoren optreden. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat een landbouwer bij het maaien broedplaatsen van weidevogels respecteert.

Daarnaast leggen de richtlijnen zelf een aantal beperkingen op aan projecten of ingrepen die een negatieve invloed kunnen hebben op de beschermde zones. Zo is bepaald dat activiteiten met een mogelijk schadelijke impact op de beschermde gebieden slechts uitgevoerd mogen worden indien de effecten op de beschermde natuurwaarden vooraf goed worden ingeschat via een milieueffectenrapport. Als hieruit blijkt dat de ingreep negatieve effecten kan hebben op de beschermde gebieden, moet aangetoond worden dat de activiteiten van zwaarwegend maatschappelijk belang zijn. Tevens moet aangetoond worden dat er geen alternatieve mogelijkheden zijn om aan dat belang te voldoen. Indien het project toch wordt doorgevoerd moet de natuuraantasting zo veel mogelijk gemilderd en hersteld worden. Als ook dat niet mogelijk is, moet de uitvoerder het verlies aan natuurwaarden compenseren in de vorm van gelijksoortige natuur, zo dicht mogelijk bij de ingreep. Met deze voorwaarden nam Vlaanderen het nooit echt heel nauw. Zo werden in Vlaanderen reeds verschillende projecten doorgevoerd met een nefaste invloed op Habitat- of Vogelrichtlijngebieden,

zonder dat het groot openbaar belang van die ingrepen werd aangetoond en zonder mogelijke alternatieven te onderzoeken. De Europese Commissie heeft Vlaanderen hiervoor al meermaals op de vingers getikt, onder meer voor ingrepen in beschermde gebieden van de Vallei van de Zwarte Beek, de Demervallei of de vallei van de IJzer. Zeer recent had Europa harde kritiek op de uitbreiding van Waaslandhaven.

Slechte afbakening

De toepassing van de Vogel- en Habitatrichtlijn laat in Vlaanderen veel te wensen over. In Vlaanderen werden 97.000 hectare vogelrichtlijngebied en 70.000 ha habitatrichtlijngebied afgebakend. Ongeveer de helft van de Habitatgebieden overlapt met de Vogelrichtlijngebieden, waardoor er dus in totaal zo'n 130.000 hectaren aan Europees beschermde zones zijn aangeduid in Vlaanderen. Dat lijkt misschien een behoorlijke oppervlakte, maar verschillende waardevolle gebieden die aan de wetenschappelijke criteria van de richtlijnen voldoen, werden niet afgebakend. Zo blijkt uit een evaluatie van de Europese Commissie van de Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen dat voor verschillende habitattypes en bedreigde soorten ook bijkomende habitatrichtlijngebieden moeten aangeduid worden. Dit is onder meer het geval voor verscheidene types van moerasbossen (zoals Elzenbroekbossen), voor halfnatte graslanden (zoals Pimpernel- en Glanshavergraslanden) en voor de leefgebieden van bedreigde diersoorten zoals de Kamsalamander en verschillende vleermuissoorten.

Ook heel wat gebieden die beantwoorden aan de wetenschappelijke criteria van de Vogelrichtlijn, werden in Vlaanderen nooit afgebakend. Uit de laatste inventaris van Birdlife International blijkt dat er in Vlaanderen momenteel 6 gebieden zijn die in alle opzichten aan de afbakeningscriteria van de Vogelrichtlijn voldoen maar niet werden aangeduid. Deze gebieden zijn het Mechels Rivierengebied, de Voorhaven van Zeebrugge, de Baai van Heist, de Gentse Kanaalzone, de Bourgoyen-Ossemeersen en de Grensmaas. Een ander probleem is dat van de drieëntwintig Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen, er slechts zeven over hun ganse oppervlakte integraal beschermd zijn. In de zestien overige Vogelrichtlijngebieden werden enkel een beperkt aantal specifieke habitats beschermd. Zo hebben

© Luc Verhagen

in het Vogelrichtlijngebied van de Beneden-Schelde enkel de slikken en schorren, de dijken en de krekken een beschermde status.

Met uitsterven bedreigd

Bovendien zijn de beschermingsmaatregelen binnen deze zones zeer zwak. Er gelden weliswaar een aantal voor de hand liggende beperkingen inzake bijvoorbeeld jacht, het uitrijden van mest of het wijzigen van vegetatie, maar België noch Vlaanderen hebben concrete beschermingsmaatregelen op maat van de gebieden uitgevaardigd. Het sombere resultaat van dit alles is dat sinds de invoering van de Europese Vogelrichtlijn in 1979, onder andere de Kemphaan, de Zwarte stern en de Duinpieper volledig uitgestorven zijn in ons land. Andere soorten, zoals de het Korhoen en de Ortolaan staan op het punt te verdwijnen. Meer dan 70% van de te beschermen soorten staan nog steeds als 'bedreigde soorten' vermeld op de Vlaamse Rode Lijst van vogelsoorten en zowel de kwantiteit als de kwaliteit van hun leefgebieden gaat er nog steeds onrustwekkend op achteruit. Ook heel wat habitats die door de Habitatrichtlijn bescherming genieten stellen het niet goed of zijn verdwenen. Bij de vergelijking van de manier waarop de verschillende lidstaten de

De soap van Opgrimbie

Enkele jaren geleden werd door toenmalig minister Kelchtermans de beruchte bouwvergunning afgeleverd voor de bouw van een klooster in de bossen van Opgrimbie. Nadat de Raad van State vorig jaar die vergunning vernietigde, verleende de Bestendige Deputatie van Limburg in november 2000 echter een nieuwe bouwvergunning voor het omstreden klooster.

Het klooster van Opgrimbie is gelegen in een waardevol bosgebied op de helling tussen de Maasvallei en het Kempisch plateau. De bouw van dit klooster doorbreekt aldus de natuurlijke overgang van het Kempisch plateau naar de Maasvallei en veroorzaakt daardoor een versnippering van dit samenhangend natuurlijk geheel. Het gebied is bovendien beschermd als Europees Vogelrichtlijngebied. Volgens de Europese wetgeving kunnen in dergelijk

gebied enkel werken uitgevoerd worden die nadelig zijn voor het gebied, als die werken van "groot openbaar belang" zijn en als er geen alternatieven voorhanden zijn. Die alternatieven zijn er echter duidelijk wel, aangezien verschillende kloosters in de omgeving gewoon leegstaan, zoals het klooster van Coolen in Borgloon, het klooster van Herkenrode te Hasselt of de abdij van Achel te Hamont. De bal ligt nu in het kamp van Vlaams minister voor ruimtelijke ordening Dirk Van Mechelen. De gemachtigde ambtenaar van de administratie ruimtelijke ordening van Limburg tekende immers beroep aan bij minister Van Mechelen tegen de bouwvergunning van het provinciebestuur. Afwachten nu of de Europese bescherming voor de minister zwaar genoeg doorweegt om de bouwvergunning voor dit gevoelige dossier alsnog te weigeren...

Spijkerharde Europese kritiek op Antwerpse havenuitbreiding

In februari werd ons land door de Europese Commissie op de vingers getikt voor de schending van diverse milieurichtlijnen bij de havenuitbreidingsplannen in het Waasland. De Commissie heeft heel wat kritiek op de aanleg van het Verrebroekdok, het Deurganckdok en bijhorende industriële ontwikkelingszones. Deze haveninfrastructuur zal immers verschillende uiterst waardevolle natuurterreinen van het Vogelrichtlijngebied van de Beneden-Schelde en het Habitatgebied Schelde-estuarium definitief vernietigen.

Vooreerst werden mogelijke alternatieven niet of onvoldoende onderzocht, hoewel dat nochtans verplicht is volgens de afwegingsprocedure van de Habitatrichtlijn. De Commissie wijst hierbij zowel op een betere benutting van andere Vlaamse zeehavens – met name de haven van Zeebrugge – als op mogelijkheden om de beschikbare ruimte in de haven veel optimaler te gebruiken. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van systemen waarbij containers veel hoger worden opgestapeld en dus veel minder ruimte voor containerbehandeling noodzakelijk is.

Verder stelt de Commissie dat het groot openbaar belang van de werken niet is aangetoond, hoewel dat verplicht is. Ook de voorgestelde natuurcompensatie blijkt een lachertje. De aanduiding van de polders van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde als Vogelrichtlijngebied en de inrichting ervan als natuurlijk overstromingsgebied zijn volgens de Commissie ontoereikend als compensatie. Dit gebied was immers reeds aangewezen als habitatrichtlijngebied, zodat de Vlaamse regering hoe dan ook alle maatregelen moest nemen voor de bescherming ervan. Ten tweede had de Vlaamse regering het gebied als sinds 1981 als vogelrichtlijngebied moeten aanduiden. Een aanduiding nu kan dan ook geenszins gezien worden als natuurcompensatie.

De ingebrekestelling van de Europese Commissie kan moeilijk beschouwd worden als een "accident de parcours". De argumentatie die erin wordt ontwikkeld is zo overweldigend dat zonder drastische bijsturing van de havenplannen een bevredigend antwoord van de Vlaamse autoriteiten ondenkbaar is. Als het Vlaams gewest er al niet in slaagt het Deurganckdok van openbaar belang te verklaren en daarvoor effectieve natuurcompensatie te vinden, wat moet dat dan zijn voor de nog veel drastischer plannen voor de ontwikkeling van nieuwe havenindustrie of een tweede getijdendok in de nog onaangestaste polders van het Waasland?

Het wordt dan ook hoog tijd dat de megalomane uitbreidingsplannen voor de haven op linkeroever drastisch worden bijgestuurd. De haven moet eindelijk eens werk durven maken van "haveninbreiding" en veel rationeler omgaan met onze schaarse ruimte. Alleen zo kan de kostbare ruimte van de vogel- en habitatrichtlijngebieden worden gevrijwaard.

milieurichtlijnen hadden omgezet, kreeg ons land het hard te verduren van de Europese Commissie.

Uit een officiële ingebrekestelling van Europa aan ons land, bleek dat de Belgische wetgeving op maar liefst 437 punten in strijd is met de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn of deze onvolledig omzette. Deze berisping, die dateert van 1999, berust ook voor een groot deel op de klachten die neergelegd werden door een groot aantal natuur- en milieuverenigingen. Omdat de eerste reactie van België op deze ingebrekestelling weinig indruk maakte, dreigde de Europese Commissie er vorig jaar mee de Europese steun voor plattelandsontwikkeling in Vlaanderen – zo'n 1,5 miljard frank per jaar – in te houden als er voor eind maart 2001 geen grondige uitbreiding zou gekomen zijn van de habitatgebieden in Vlaanderen.

Vlaamse inhaaloperatie

De noodzakelijke inhaaloperatie voor de vogel- en habitatrichtlijngebieden komt nu eindelijk op gang. Nadat Vlaams minister Vera Dua vorig jaar een stappenplan uitwerkte om aan de Europese kritiek tegemoet te komen, ligt er nu een concreet voorstel op tafel om bijkomende habitatgebieden aan te duiden. In totaal gaat het om 31.000 ha bijkomende beschermingszones. Voorbeelden van nieuwe habitatgebieden die worden voorgesteld zijn onder meer het Wijnendaelebos in West-Vlaanderen, het krekengebied in het Oost-Vlaamse Meetjesland, de bossen van Averbode in de provincie Antwerpen, de vallei van de Bosbeek in Limburg en het Heverleebos in Vlaams-Brabant. De bedoeling is dat dit voorstel voor een laatste screening voorgelegd wordt aan een onafhankelijke toetsingscommissie, waarna de bijkomende habitatricht-

lijngebieden in de tweede helft van april definitief de goedkeuring krijgen van de regering. In het najaar is het dan de beurt aan de afbakening van bijkomende vogelrichtlijngebieden.

Betere bescherming

Naast een betere afbakening van de vogel- en habitatrichtlijngebieden wil minister Dua ook werk maken van een betere bescherming van de afgebakende beschermingszones. Daarom moet onder meer het decreet op het natuurbehoud worden aangepast en aangevuld. De bedoeling is dat voorstellen hiervoor nog voor de zomervakantie worden goedgekeurd door de Vlaamse regering.

Om te voorkomen dat de vogel- en habitatrichtlijngebieden "lege dozen" blijven, is het onder meer noodzakelijk dat natuurrichtplannen voor iedereen een bindend karakter krijgen. Een natuurrichtplan bepaalt de natuurdoelstellingen van het gebied en legt vast hoe die doelstellingen zullen verwezenlijkt worden. Daartoe legt het natuurrichtplan vast welke verbods- en gebodsbepalingen voor het gebied van kracht zijn. Probleem is echter dat deze plannen nu enkel bindend zijn voor de overheid, maar niet voor eigenaars en gebruikers van gronden in een vogel- of habitatrichtlijngebied. Om dit te veranderen moet het decreet natuurbehoud worden aangepast. Bovendien is het ook noodzakelijk dat voor elk vogel- en habitatrichtlijngebied een termijn vastgesteld wordt waarbinnen een natuurrichtplan moet worden opgesteld. Ten slotte moeten ook de wettelijke procedures voor het opstellen van deze plannen worden vastgelegd en moeten de nodige beschermende overgangsmaatregelen worden voorzien die gelden zo lang het natuurrichtplan niet wettelijk van kracht is. ■

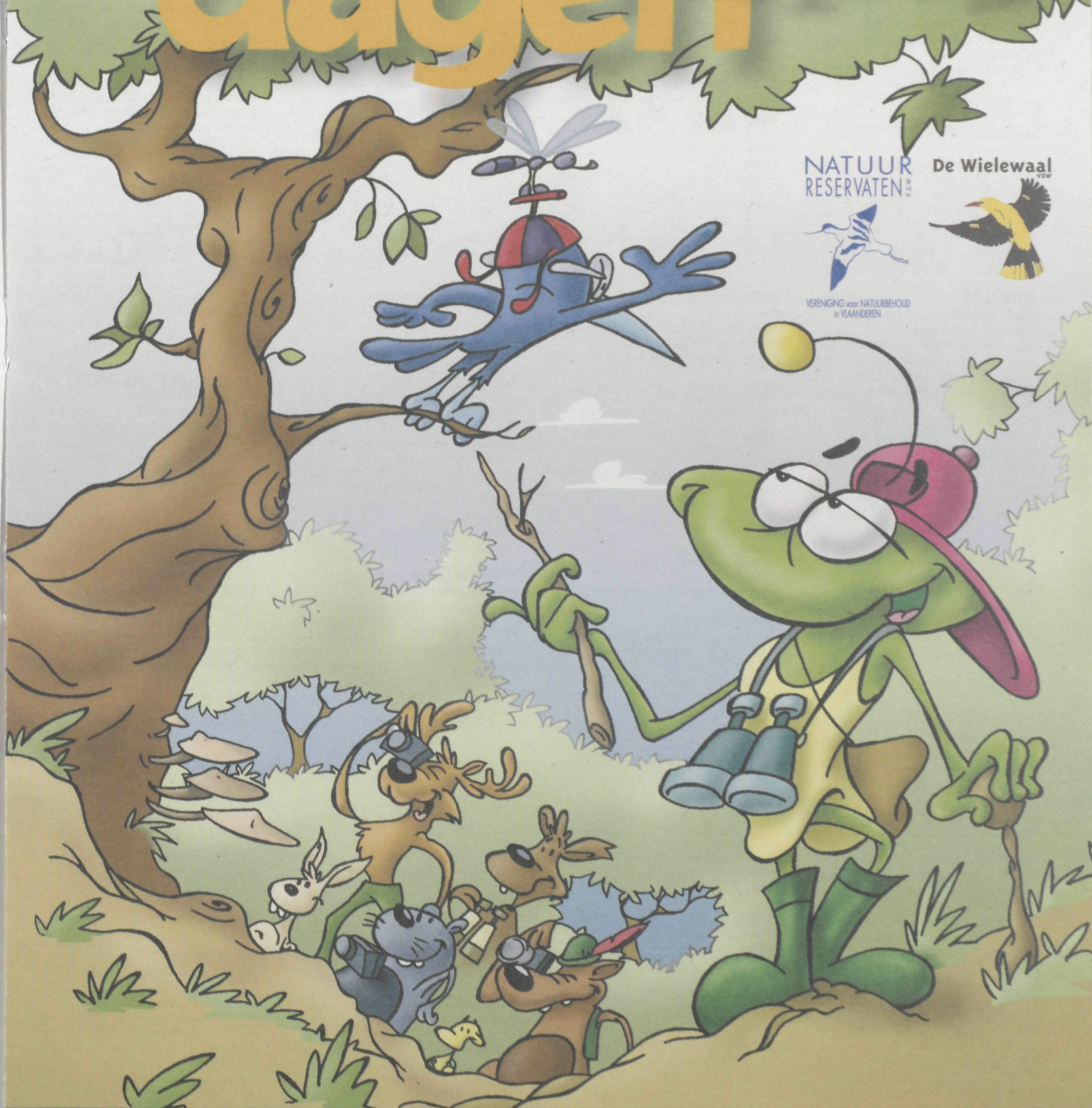

SNELSCHRIFT NATUURRESERVATEN VZW

Voor wie meer wil lezen over de vogel- en habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen, gaf de vzw Natuurreservaten in april vorig jaar een interessant snelschrift uit, "Voorstellen voor een betere Vlaamse invulling van de Europese Natuurrichtlijnen". Hierin vindt u meer achtergrondinformatie over de Europese richtlijnen en de problemen met de toepassing ervan in Vlaanderen. Het snelschrift kan besteld worden bij Natuurreservaten (tel. 02/245.43.00) en is verkrijgbaar via de groene winkels van de vzw.

MiNa-Raad vraagt betere inspraakmogelijkheden bij milieueffectrapportage

Open natuur dagen 5&6 mei

NATUUR
RESERVATEN
vzw

De Wielewaal
vzw

VERENIGING voor NATUURBEHOUD
in VLAANDEREN

18

procedure
uitvoerings-
aan een der-
t hierbij de
ging van de
rijkwaardige
, economi-
ngen. Daar-
de moment
erzocht en
e en maat-
is dit in de
eeld bij in-
het zo dat
edt op basis
use Haven-
r sociale en
meer studies
n-batenana-
ndt slechts
is goedge-
programma
die manier
ig en even-
n meegen-

© BBL

Spijkerh op Antw

In februari
Commissie
ding van div
breidingspla
missie heeft
het Verrebr
rende indu
haveninfras
uiterst wae
Vogelrichtlij
en het Habi
tief vernietig

Vooreerst w
onvoldoend
verplicht is
de Habitat
zowel op
Vlaamse ze
Zeebrugge
beschikbaar
gebruiken.
maken var
hoger word
ruimte voo
is.

Verder stel
baar belan
hoewel da
natuurcom
duiding va
Rupelmon
inrichting e
bied zijn v
als compe
aangeweze
Vlaamse r
moest nen
tweede ha
sinds 198
duiden. Ee
zins gezie

De inge
Commissie
een "accid
erin word
zonder dr
nen een b
autoriteite
gewest er
openbaar
tieve natu
dan zijn v
voor de o
of een twe
te polders
Het wordt
uitbreiding
drastisch
eindelijk e
breiding"
schaarse
ruimte va
worden g

Deelnemen aan de Open Natuurdagen

De activiteiten van de open natuurdagen
staan open voor iedereen.
Voor bijkomende inlichtin-
gen kan u steeds terecht bij
de contactpersoon die bij
elke activiteit vermeld staat.
Voor algemene inlichtingen kan u
contact opnemen met het
secretariaat van

Natuurreservaten vzw,

(02)245 43 00, info@natuurreservaten.be.

Laarzen of waterdicht schoeisel zijn in vele
gevallen aangeraden, ook wanneer het niet

vermeld wordt. Kinderwagens en rolstoelen hebben het vaak moeilijk. Ook
daarover krijgt u meer informatie bij de contactpersoon van de activiteit.

Hou er ook even rekening mee dat u in de natuur gaat wandelen: met
onopvallende kleding verstoren we vogels en andere dieren het minst.

We wensen u alvast een aangename kennismaking met al het moois dat de
Vlaamse natuur te bieden heeft.

Deze pictogrammen helpen u op weg

in dit natuurgebied zijn honden
niet toegelaten

in dit natuurgebied zijn honden
enkel aan de leiband toegelaten

hier kunnen kinderwagens en rol-
stoelen makkelijk(er) deelnemen
aan de activiteit

hier heb je een fiets nodig voor de
volledige activiteit of een deel er van

deze activiteit kan je met het open-
baar vervoer bereiken

hier doe je best laarzen of waterdichte
hoge schoenen aan

De open natuurdagen zijn een organisatie van:

NATUUR
RESERVATEN

Natuurreservaten vzw

Kon. St.-Mariastraat 105

1030 Brussel

tel.: (02)245 43 00 – fax: (02)245 39 33

e-mail: info@natuurreservaten.be

De Wielewaal

De Wielewaal vzw

Graatakker 11

2300 Turnhout

tel.: (014)47 29 50 – fax: (014)47 29 51

e-mail: info@wielewaal.be

MiNa-Raad vraagt betere inspraakmogelijkheden bij milieueffectrapportage

Zaterdag 5 mei 2001 Open Natuurdagen in Linter

Het Vlaams-Brabantse Linter gooit zijn deuren open. Natuurliefhebbers uit het hele land zijn welkom op deze manifestatie.

Programma

7u nachtegalenwandeling

in het provinciaal domein het Vinne

plaats: ingang van het Vinne (bij de kerk van Zoutleeuw)

9u thema-excursie

over natuurinrichting in het Vinne, met nadruk op visievorming rond omvormingsbeheer

plaats: ingang van het Vinne (bij de kerk van Zoutleeuw)

ontbijt na de wandelingen (vooraf inschrijven)

10u30 tot 14u

huifkartocht en kinderanimatie

11u academische zitting

vrijwilligers maken het verschil

sprekers: Walter Roggeman (voorzitter Natuurreservaten vzw), Hugo Abts (voorzitter Natuurreservaten vzw afdeling Velpe-Mene), Luc Vervoort (beleidsmedewerker Natuurreservaten vzw), Vera Dua (Vlaams minister van Leefmilieu)

12u middagbuffet

13u tot 15u vrije wandelingen

(2 tot 12 km)

15u thema-excursie

over de plaatselijke ruilverkaveling Hoegaarden en Willebringen

plaats: kerk van Willebringen (Boutersem)

Inschrijving gewenst, infomap voor elke deelnemer)

Doorlopend verkoop streekartikelen, infostand Natuurreservaten vzw en De Wielewaal vzw, eten- en drankenbuffet

Centrale plaats

Ontmoetingscentrum De Linde in Neerlinter

Organisatie: Natuurreservaten vzw en haar afdelingen Gete-Velpe en Velpe-Mene.

Informatie, inschrijvingen ontbijt:

Luk Lambeets,
tel.: (011)78 08 75,
e-mail: luk.lambeets@skynet.be

procedure
itvoerings-
n een der-
hierbij de
ng van de
ijkwaardige
economi-
gen. Daar-
e moment
rzocht en
e en maats-
s dit in de
eld bij in-
het zo dat
dt op basis
se Haven-
sociale en
eer studies
-batenana-
ndt slechts
is goedge-
programma
die manier
g en even-
meegeno-

Spijkerh
op Antw

In februari
Commissie
ding van div
breidingspla
missie heeft
het Verrebr
rende indu
haveninfras
uiterst waa
Vogelrichtlij
en het Habi
tief vernietig

Vooreerst w
onvoldoend
verplicht is
de Habitat
zowel op
Vlaamse ze
Zeebrugge
beschikbare
gebruiken.
maken van
hoger wor
ruimte voor
is.

Verder stel
baar belan
hoewel da
natuurcom
duiding va
Rupelmon
inrichting
bied zijn
als compe
aangewe
Vlaamse r
moest ne
tweede ha
sinds 198
duiden. E
zins gezie

De inge
Commissi
een "accie
erin word
zonder dr
nen een t
autoriteit
gewest er
openbaar
tieve natu
dan zijn
voor de c
of een tw
te polders
Het word
uitbreidin
drastisch
eindelijk
breiding"
schaarse
ruimte va
worden g

Open Natuur-avonden

Zaterdag 5 mei

Vlaams-Brabant

KORTENBERG

Nachtegalenwandeling

 20u, wandeling naar 'de zwarte madame', in het hart van het Silsombos, omringd door ondoordringbare struwelen. Daar voelt de nachtegaal zich thuis.
plaats: Sint-Pietersplein te Kwerps
org.: NR afd Kortenberg
contact: Toon David, (02)759 52 00

Antwerpen

BEERSE

Nachtegalentocht

 19u30 tot 22u30, zang en observatie van de nachtegaal in Oosteneinde
plaats: Brug 4 te Beerse
org.: WW afd Kievit
contact: Paul Prinsen, (014)43 73 63

BRASSCHAAT

Tussen vieren en geweren

 19u30 tot 22u30, dia's van vleermuizen, gevolgd door een avondwandeling met batdetectors. Batcafé.
plaats: Onthaaltent Fort van Brasschaat, einde

Sionkloosterlaan

org.: NR Antwerpen-Noord vzw

contact: NR Antwerpen-Noord vzw

(03)541 58 25 & Mart Pauwels, (03)645 94 10,
antwerpen.noord@natuurreservaten.be

GEEL

Malesbroek - de Hutten

 21u15, vleermuizenwandeling
plaats: Firma Robberechts, baan Geel-Diest, ter hoogte van de Grote Nete
org.: NR afd Boven-Nete ism WW afd Midden-Kempen
contact: Koen Janssens, (014)58 89 65,
koen.janssens2@advalvas.be

NIEL

Nachtegalen in de Walenhoek

  20u tot 23u, een ontmoeting met de superzanger tussen de kleine zangvogels, de nachtegaal.
plaats: De Paardenstal, Boomsestraat 221 te Niel
ov: De Lijn 290, Boom-Niel-Antwerpen, halte Hellegat kerk
org.: NR afd Rupelstreek ism WW afd Rupelstreek
contact: Erik De Keersmaecker, (03)887 13 72

Limburg

DIEPENBEEK

Waar nachtegaal fluit en boomkikker roept

 20u30, tussen woonwijken ligt in Diepenbeek een bijzonder vijvergebied. Kikkers, water- en moerasvogels roepen op een partner met een waaier van geluiden. Sinds 1986 beheert Natuurreservaten vzw een deel van het gebied, nu draagt het gemeentebestuur ook haar andere eigendommen over aan ons. Deze avondwandeling is een eerste kennismaking.
plaats: Parking reservaat aan Sint-Servatiusstraat
org.: NR afd Diepenbeek
contact: Jos Ramaekers, (011)35 15 83,
jos.ramaekers@compagnet.be

BOCHOLT

Nachtegalen en houtsnippen in het Smeethof

 20u tot 23u, avondwandeling in het stilste stiltegebied van Limburg, van de moerasbossen van het Smeethof naar de rietkragen van de Luysen en terug.
plaats: Smeethof, Smeethofweg 1 te Bocholt
! Lange mouwen en broek (muggen!)
org.: NR afd Noord-Limburg ism WW afd Bree
contact: Leo Corstjens, (089)46 45 16

Colofon

De Open Natuurdagen zijn een organisatie van Natuurreservaten vzw in samenwerking met De Wielewaal vzw.

Secretariaat Natuurreservaten vzw

Koninklijke St.-Mariastraat 105, 1030 Brussel
tel.: (02)245 43 00, fax: (02)245 39 33
e-mail: info@natuurreservaten.be

Secretariaat De Wielewaal vzw

Graatakker 11, 2300 Turnhout
tel.: (014)47 29 50
fax: (014)47 29 51
e-mail: info@wielewaal.be

Perscontacten open natuurdagen

Valérie Van Roy, secretariaat Natuurreservaten vzw
tel.: (02)243 13 48
e-mail: valerie.vanroy@sec.natuurreservaten.be

Redactie

Sara Raemdonck (Natuurreservaten vzw)
Ward Stulens (Natuurreservaten vzw)
Tineke Thys (De Wielewaal vzw)

Vormgeving

Transparant, Frans Musinstraat 48, 8400 Oostende,
tel.: (059)70 18 41, fax: (059)80 92 66

Illustraties

Wim Tilkin

Druk

Sofadi nv, St.-Laurensstraat 14-26 bus 1, 1000 Brussel, tel.: (02)210 01 00

Natuurreservaten vzw werkt structureel samen met de groep Delhaize 'De Leeuw' en de dierenspecialisten Tom & Co.

Verantwoordelijke uitgever

Willy Ibens, Koninklijke St.-Mariastraat 105
1030 Brussel

Vlaamse Milieumaatschappij verkent de richtingen voor het milieu van morgen

Wenst u MIRA-S 2000 of het eerste Milieu- en Natuurrapport Vlaanderen-Scenario's (495 BEF / 12,27 EUR) te ontvangen? Of wenst u een gratis abonnement op "de verrekijker", het driemaandelijks tijdschrift van de Vlaamse Milieumaatschappij?

Voor info: VMM-besteldienst,
Zandvoordestraat 375, 8400 Oostende,
tel. 059/ 56 26 19. E-mail: ondmira@vmm.be

MiNa-Raad vraagt betere inspraakmogelijkheden bij milieueffectrapportage

Tekst: Erik Grietens

De huidige wetgeving rond milieueffectrapportage is, door haar weinig efficiënt karakter, dringend aan herziening toe. Daarom ontving de MiNa-Raad begin februari van Vlaams minister van Leefmilieu Vera Dua een adviesvraag over het voorontwerp van het decreet inzake de milieueffectrapportage (MER) en veiligheidsrapportage (VR). Dit nieuwe decreet moet de bestaande uitvoeringsbesluiten inzake MER en VR – welke in 1989 werden ingevoerd als een 'tijdelijke regeling' – opheffen en vervangen. De MiNa-Raad vindt het alvast positief dat de MER en VR eindelijk een decretale verankering krijgen.

Het voorontwerpdecreet houdt volgens de MiNa-Raad een aantal belangrijke verbeteringen in ten opzichte van de bestaande regelgeving. Grote vernieuwingen zijn onder meer de uitbreiding van de MER-plicht naar plannen en programma's en het feit dat in een MER mogelijke alternatieven moeten onderzocht worden. Wel is de MiNa-Raad van mening dat de bevolking betere mogelijkheden tot inspraak moet krijgen in de MER-procedure. Verder stelt de Raad dat er garanties moeten komen voor de doorwerking van het MER in de verdere besluitvorming over de vergunning of het plan.

Plan-MER

Eén van de belangrijkste innovaties van dit voorontwerp is de invoering van een regeling voor de MER bij plannen en programma's. Volgens de MiNa-Raad is dat van bijzonder belang omdat de milieueffecten van een toekomstige ingreep best in een zo vroeg mogelijk stadium onderzocht worden. In een later stadium is het immers dikwijls niet meer zinvol of mogelijk om de milieugevolgen van alle relevante alternatieven te onderzoeken, wat kan leiden tot een minder gunstige keuze. Aangezien plannen en programma's de grote lijnen van het beleid omvatten, is het juist hier van groot belang om een MER in te voeren.

In het voorontwerpdecreet is niet in detail vastgelegd welke plannen en programma's aan een MER onderworpen moeten worden. De regering zal dit nadien opnemen in een uitvoeringsbesluit. Plannen die volgens de MiNa-Raad zeker aan een MER moeten onderworpen worden, zijn de sectorale uitvoeringsplannen (bijvoorbeeld inzake afval), bekkenbeheersplannen, delfstoffenplannen, programma's voor plattelandsontwikkeling en mobiliteitsplannen. Daarnaast is de MiNa-Raad van mening dat ook een aantal ruimtelijke

plannen aan een MER moeten onderworpen worden – onder meer ruimtelijke uitvoeringsplannen voor zeehavengebieden, voor economische knooppunten, voor lijninfrastructuur, voor multimodale logistieke parken en voor grootschalige recreatieve ontwikkelingen (en de bindende bepalingen van ruimtelijke structuurplannen over deze ruimtelijke ingrepen).

Garanties voor inspraak ontbreken

Volgens de MiNa-Raad biedt het voorontwerp van het decreet onvoldoende waarborgen voor actieve openbaarheid en participatie vanuit de bevolking. Het voorontwerp gaat eerder uit van een passieve openbaarheid. Er is weliswaar terinzagelegging, bekendmaking en in een aantal gevallen de mogelijkheid tot opmerkingen voorzien, evenwel zonder dat het voorontwerpdecreet krachtlijnen aangeeft hoe informatie op een actieve manier ter beschikking gesteld of verspreid kan worden en zonder dat duidelijke garanties zijn ingebouwd voor inspraak vanaf een vroege fase. Volgens de MiNa-Raad moet de bevolking de mogelijkheid krijgen om voorstellen in te dienen omtrent andere te onderzoeken alternatieven en milieueffecten, zeker in geval van infrastructuurprojecten – zoals bij de aanleg van nieuwe wegen.

De MiNa-Raad is ervan overtuigd dat plaatselijke verenigingen en buurtbewoners – die hun eigen omgeving goed kennen – nuttige suggesties en informatie kunnen leveren over mogelijke alternatieven voor lokaties of tracés en over punten waaraan in het MER extra aandacht moet worden besteed. De Raad wijst erop dat de bepaling van te onderzoeken alternatieven in veel gevallen trouwens een maatschappelijke keuze zal vergen. Daarom is een volwaardig openbaar onderzoek in deze vroege fase van de procedure een noodzaak.

Doorwerking van MER

De MiNa-Raad dringt er in haar advies op aan dat in het nieuwe decreet de nodige bepalingen voor de doorwerking van het MER-rapport naar het verdere beleid decretaal vastgelegd worden. Dit om een sluitende garantie te bereiken dat het milieubelang volwaardig aan bod komt. Momenteel is er hierover trouwens een klacht tegen België voor het Hof van Justitie hangende. De Europese Commissie is van mening dat de Vlaamse regelgeving onvoldoende waarborgt dat er rekening wordt gehouden met de informatie die in eerdere stadia van de beoordelingsprocedure is verzameld. De MiNa-Raad vraagt dan ook dat in het decreet de mogelijkheid wordt voorzien voor de vergunningverlenende overheid om een vergunning te weigeren indien blijkt dat geen rekening werd gehouden met milieueffect-milderende maatregelen of met voor het milieu gunstigere alternatieven. Bovendien moet decretaal expliciet voorzien worden in de motiveringsplicht van de vergunningverlener. Indien de vergunningverlener dus afwijkt van de bepalingen uit het MER-rapport, moet ook duidelijk gemotiveerd worden waarom.

Het voorontwerp voor het nieuwe decreet voorziet verder de mogelijkheid dat een plan-MER onder bepaalde voorwaarden wordt geïntegreerd in de procedure van dat plan. Zo kan het onderzoeken van de milieueffecten van een ruimtelijk uitvoe-

ringsplan geïntegreerd worden in de procedure voor de opmaak van dat ruimtelijk uitvoeringsplan. De MiNa-Raad is voorstander van een dergelijke integratie, maar vraagt wel dat hierbij de garantie wordt voorzien dat bij afweging van de resultaten, het milieubelang een gelijkwaardige plaats krijgt toebedeeld naast sociale, economische en andere maatschappelijke belangen. Daartoe moeten milieueffecten op hetzelfde moment in de besluitvorming worden onderzocht en beoordeeld als de sociaal-economische en maatschappelijke effecten. Tot nog toe was dit in de praktijk geenszins het geval. Bijvoorbeeld bij investeringen in haveninfrastructuur is het zo dat de beoordeling van de projecten geschiedt op basis van een advisering door de Vlaamse Havencommissie aan de hand van een louter sociale en economische evaluatie – met onder meer studies van de economische impact en kosten-batenanalyses. De uitvoering van een MER vindt slechts veel later plaats, als het project reeds is goedgekeurd en op het rollend investeringsprogramma voor de havens is opgenomen. Op die manier kunnen milieueffecten niet volwaardig en evenwaardig in de besluitvorming worden meegenomen.

De milieu- en natuurrad van Vlaanderen, kortweg, de MiNa-Raad, staat in voor het vaste overleg tussen de milieu- en natuurverenigingen en de andere maatschappelijke groepen, waaronder de sociaal-economische partners. Dit overleg leidt tot adviezen en studies omtrent de verschillende aspecten van het Vlaamse natuur- en milieubeleid. In een aantal gevallen is de Vlaamse overheid ook verplicht om het advies van de Minaraad in te winnen, zoals bv. bij alle voorontwerpen van decreten, het begrotingsbeleid en de krachtlijnen van het te voeren beleid, telkens voor zover dit betrekking op het leefmilieu en het natuurbehoud.

advies

West-Vlaanderen

zondag 6 mei

DE PANNE

De duinen van de Westhoek
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿🚏🚒🚓🚔🚕🚖🚗🚘🚙🚚🚛🚜🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 6u, vroegemorgen-wandeling in het Calmeynbos en de Oosthoek
- 8u15, ontbijt in het J-club-hotel. (Vooraf inschrijven, 100 BEF per persoon)
- 9u30, wandeling in het Westhoekreservaat langs de Centrale Stuifduin en de noordelijke pannen, waar zes konikpaarden en vier Gallowayrunderen grazen.
- Einde rond 12u30.**
- plaats: J-club-hotel, Blauwe Distelweg (zijweg Veurnestraat) te De Panne
- ov: Bushalte De Lijn op 100 meter.
- org: NR afd Westkust ism WW afd Westkust
- contact: Godfried Warreyn, (059)51 80 80, godfried.warreyn@planetinternet.be

MIDDELKERKE

De Warandeduinen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 14u, 15u en 16u, de Warandeduinen is een

kalkrijk duinengebied. Om de bioto-pen te behouden is lokaal arbeidsintensief beheer nodig. Werk dat hoofdzakelijk door vrijwilligers gebeurt, en niet alleen mensen kom van de resultaten bewonderend!

- plaats: Witte waterdoren, Rogierlaan te Middelkerke
- ov: Kusttram, halte Crocodile
- org: NR afd Middenkust ism WW afd Oostende & Horizon vzw (Week van de Zee)
- contact: Hugo Desmet, (059)31 09 54

BREDENE

Vroeg in de morgen in de Bredense duinen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 6u, wandeling in de Paelsteenpanne (naachttegaal, braamsluiper, spinghel-naarrietzanger, grasmus), vogeltek & ontbijt.
- plaats: Tramhalte Bredene Renbaan (Koninklijke Baan)
- ov: Kusttram
- inschrijven mag. De wandeling kan na het ontbijt verdergezet op D'Heye om 8u30.

- org: NR afd Middenkust ism WW afd Oostende & Min. v/d Vlaamse Gemeenschap, afd Natuur & Horizon vzw (week van de zee)
- contact: Dirk Vanhoocke, (059)32 29 29, dirk.vanhoocke@village.uu.net.be

BREDENE
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- Struinen op D'Heye
- 8u30, aanchd voor het natuurbeheer (plagen, poel gras, maaien en begrazing door Gallowayrunderen) en de evolutie van de natuur hierdoor.
- plaats: Ingang VMW, Danckaertstraat te Bredene
- org: NR afd Middenkust ism WW afd Oostende & Min. v/d Vlaamse Gemeenschap, afd Natuur & Horizon vzw (week van de zee)
- contact: Dirk Vanhoocke, (059)32 29 29, dirk.vanhoocke@village.uu.net.be

BRUGGE (Zeebrugge)
De Fonteintjes in Zeebrugge
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- Studie van de vogel-zang van zang-, riet- en

watervogels. Ken je ze niet, kom mee en verrijk je kennis.

- Plaats: 5u, station van Brugge (kant van St.-Michiels), 5u20, Fonteintjes te Zeebrugge, einde rond 9u
- Verreijkter
- org: WW afd Brugge
- info: Guido Orbie, (050)39 60 92

KNOKKE-HEIST
Natuur in volle ontwikkeling aan de Oostkust
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- In Knokke-Heist is de laatste jaren heel wat werk verzet door afdeling Natuur voor de natuurinrichting van de bufferzones. De Baai van Heist is nu het eerste Vlaamse strandreservaat, twee andere natuurgebieden werden waardevolle reservaten. De bewoners, zoals kuitsewerken, dwergsterren, bruine kiekendief of rietzanger stellen dit op prijs.
- 9u, wandelingen naar de Kleiputten van Heist, het strandreservaat de Baai van Heist en Sashul
- 12u tot 5u avonds, vismaaltijd door de eigen Heistse visbakker

(2 adjitsfilets met boerenbrood en een consumptie voor 220 Bef)

- 14u, landschapswandeling langs de Kleiputten van Heist, de oude opgespoten terreinen tot in het strandreservaat de Baai van Heist en Sashul
- 15u30, wandelingen naar de Kleiputten van Heist en Sashul doorlopend, tentoonstelling over natuur en natuurontwikkeling in de bufferzone, promotiestand, bar en terras.
- plaats: zaal Charlatan, Isabellastraat (zijstraat Heistlaan) te Heist
- ! Inschrijving vismaaltijd, stort 220 BEF per portie op 523-0452294-58
- org: NR afd Knokke-Heist ism Min. v/d Vlaamse Gemeenschap, afd Natuur
- contact: Patrick Demaeker, (050)51 91 01

ZEDELINGE
Ontdek het oud munitiedepot Vloethemveld
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 10u, 14u en 15u, wandelingen door het oud munitiedepot Vloethemveld, een prachtig natuurgebied dat uitzonderlijk toegankelijk is.
- plaats: Ingang vroeger munitie-

depot, Vloethemveld

- org: NR afd Zedelinge ism afd Jabbeke en afd Gistel-Oudenburg, Houtlandse Milieuviering, Vrienden van de Hoge Dijken, onder toezicht en met akkoord v/h Min. van Landsverdediging
- plaats: Natuurpunt Van Achter (050)24 03 61, marc.vanachter.na@belgacom.net, Guido Bonny, (059)27 96 14, guido.bonny@planet-internet.be, Danny Boussauw, (050)22 00 67, dannyboussauw@belgacom.net, Boudevoussauw De Graeve, (050)38 12 92, Dirk Peene, (059)26 78 02

DIKSMUIDE (WOUMEN)
Krinkelende winkende waterdijetjes
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 9u30, officiële opening vogeldijketoren
- 10u30, broekenwandeling met bootoverzet
- 14u tot 16u30, krinkelende winkende waterdijetjes, wat leeft in en rond het Blankaarwater? Parcours met doe-activiteiten, labo-onderzoek, schepactiviteit.
- plaats: Kasteel de Blankaart, Iepersteeweg te Diksmuide
- org: NR afd IJzerwalle ism WW afd Westkust
- contact: Sigrid Verhaeghe, (051)54 52 44, westvlaanderen@natuurreservaten.be

HEUVELLAND (WESTOUTER)
Terug naar de bron
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 10u en 14u30, geleide wandelingen naar de Broekelzen en de Sulferberg Genieten van de prachtige lenteflora. Tentoonstellingsstanden en de mogelijkheid om een drankje en een hapje.
- plaats: Zaal Utendoale in Westouter (op 50 m van de kerk)
- ! Verreijkter niet vergeten.
- org: Natuurfonds Westland vzw ism WW afd Westland
- contact: Rudy Claeys, (057)20 24 54, wiewaalewestland@yucum.be

KORTRIJK
De Kleiputten
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 14u30, wandeling in dit natuur- en parkgebied, napraten in de Vlasblomme bij een gratis drankje.
- plaats: Steenvoren, hoek Schaapsdreef, St.-Denijsweg te Kortrijk
- ov: De Lijn 728/3 vanaf station Kortrijk, 15 min voor en na het uur
- org: NR afd Kortrijk
- contact: Jan Desmet, (056)22 49 33

HARELBEKE
25 jaar vrijwilligerswerk in De Gavers
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 5u, een vroeger wandeling om te luisteren naar de vogelzang
- 9u, themawandeling, planten in en rond De Gavers
- 15u, natuurexploratie in het domein
- 10u tot 12u & 14u tot 17u, open deur in het reservaat (wegwijzers vanaf parking Zuid). Bezoek weidereservaat met huikar.
- plaats: Parking Zuid, Eikenlaan te Harelbeke
- org: Natuurwerkgroep De Gavers ism NR
- contact: Yves Baptiste, (056)21 94 40, yves.baptiste@advalvas.be

AVEGEL
Coupure Deweer op zijn mooist
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 9u tot 17u, doorlopend bezoek aan de reservaten
- 14u tot 19u, openstelling van de natuurkudde in Coupure Deweer met tentoonstelling over de reservaten van Groot-Avelgem
- plaats: Coupure Deweer, Meersstraat te Avelgem
- org: WW afd Avelgem ism gemeente Avelgem
- contact: Philippe Debaene, (056)77 88 88

Oost-Vlaanderen

zondag 6 mei

AALTER
VELD-happening, natuur en historie van bos en heide in Aalter
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 11u-12u30, aperitieflezing
- 12u30-14u, lassing met bospad-destoelen (vooraf inschrijven)
- 10u-15u, fietsoekoct 'natuur en historie van bos en heide in Aalter'
- 14u30, geleide wandeling en fietsocht, kleuter- en kinderprogramma
- 16u30, folktopreden Alfred den Ouden
- plaats: Hooggoedsbos, Stratem, Aalter
- ov: Station van Aalter op 3 km
- org: NR afd Aalter
- info: Koen Martens, (09)375 01 88, koen.martens@online.be

KNESSELARE
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- Plantenwandeling in het JNM-reservaat de Kanaalberm 14u, geleide wandeling met aandacht voor planten.
- Plaats: brug kanaal Gent-Brugge, Heekestraat te Knesselare
- Org: NR afd Maldegem-Knesselare
- Info: Etienne Vanaelst, (09)374 59 86, etiennevanaelst@freegates.be

WAARSCHOOT
Vroegemorgenwandeling in de Kwade Bossen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 5u30, vogelzangwandeling
- plaats: Ingang van de Kwade Bossen, Bellebargie te Waarschoot
- org: NR afd Waarschoot
- info: Paul Van den Bossche, (09)330 60 32, vandenbossche@paul@hotmail.com

STEKENE
Oriëntatiezoektocht in het Stropersbos
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- Tussen 14u en 15u, zoek zelf uw route in het 250 ha grote Stropersbos, een natuurgebied met droog naalddhout tot vochtig elzenhakhout. Deelnemers krijgen een plan en vragen voor onderweg. Een ideale activiteit voor kinderen en ouders met veel waarnemingsvragen.
- plaats: Omgeving De Wal, baan Sint-Niklaas-Hulst (Stroperstraat)
- ! Schrijfgierief meebrengen
- org: NR afd Stekene
- info: Marc Bogaerts, (03)779 89 31, bogaerts.marc@pi.be

LOKEREN (Daknam)
Zangers in de nevel van de Daknamse Meersen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 5u, vroegochtendwandeling met aandacht voor vogelzang
- plaats: Kerkje Daknam, Lokeren
- org: NR afd Zuid-Waasland ism CVN
- info: Philippe Van de Velde, (09)349 40 99, philippe.vandeveld@qilin.vlaanderen.be

MERELBEKE EN DE PINTE
10u tot 17u, open deuren in de reservaten langs de Boven-Schelde.
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- Doortlopend geleide bezoeken in de verschillende reservaten
- plaats: Kerk van Zevegem (De Pinte), Kerk van Schelderoede (Merelbeke) en het Cultureel centrum Groenendal, Brandegems Ham te Merelbeke
- org: NR afd Boven-Schelde ism WW afd De Stern en afd Merelbeke-Melle
- Info: Luc Verstraete, (09)362 81 67, lverstraete@pacardbell.org & Guy De Meulemeester, (09) 230 46 46
- ov: De Lijn, bus 9, halte Appelstraat & Biezenstuk
- ! Rolstoelen moeilijk, kinderwagens wel.
- org: Actiegroep Bourgoyen-Ossemeersen vzw ism NR & WW afd Gent
- info: Onthaalcentrum De Gruitto, (09)227 22 94, frank.abo@pi.be

WICHELEN (Schellebelle)
Lentehoeiers en -zangers in de Kalkense meersen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 6u, dauw-wandeling
- 14u tot 15u, (doorlopend) geleide wandelingen, o.a. naar de wateruit (uitbouw natuurruwviver)
- 14u30, fietsocht van ongeveer 20 km door het reservaat
- 14u tot 17u, verkoop van kruiden- en vlierplanten
- plaats: Aard te Schellebelle (Wichelen)
- ov: NMBS-station te Schellebelle, overzet naar de Aard
- org: NR afd Scheldevallei
- info: Lieve Van Bockstael, (09)367 62 91, oostvlaanderen@natuurreservaten.be

DENDERLEEUV (Welle)
Een reservaat met 1 000 gezichten
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 14u, natuur-educatieve wandelingen, inofstands Wielewael en Natuurreservaten, aquaria en terraria met plaatselijke fauna
- plaats: Infobord Rodestraat te Denderleeuw
- ov: 10 min van station Denderleeuw
- org: NR afd Denderleeuw ism WW afd Denderland
- info: Eric De Tré, (053)66 04 32

HERZELE (Zegelsem)
10u tot 9u, vroegemorgenwandeling in Sint-Antelinks met aandacht voor zingende vogels
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 9u tot 10u, ontbijt in de parochie-zaal van Sint-Antelinks
- 10u tot 12u, wandeling naar nieuwe percelen van het Duivenbos. Met een glas in de hand worden de percelen in bezit genomen
- plaats: Kerk van Sint-Antelinks (Herzele)
- ! Vooraf inschrijven bij Herman Van den Broecke of Pascale Steurbaut. Verreijkter is afd Oostzele
- info: Herman Van den Broecke, (054)50 09 41, herman.vandenbroecke@pi.be & Pascale Steurbaut, (09)362 40 90, pascale.steurbaut@usa.net

RONSE
Vogelzang en de pracht van de boshyacinthen
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 5u tot 8u, vroegemorgenwandeling door een de mooiste bossen van Ronse. Speciale aandacht voor vogelzang
- 14u tot 17u, in de namiddag zijn de bloemen op hun mooist. Kom kijken naar en ruiken aan het baluwe tapijt boshyacinthen.
- plaats: Bois Joy, zijingang Hogerlucht bij de ingang van de begraafplaats
- org: NR afd Ronse ism WW afd Ronse
- info: Philippe Moreaux, (055)21 88 87, moreaux.philippe@yucum.be

OUDENAARDE (Ename)
Bezoek aan het Bos 't Ename
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 9u (einde 12u) en 14u (einde 17u), kranismaking met het beheer en het belang van dit reservaat via een wandeling langs het Mariette Tielemanspad
- plaats: Kerk van Ename (Oudenaarde)
- org: WW afd Scheldevallei
- info: Guido Tack, (055)30 25 89

KNESSELARE
Vroegemorgenwandeling in het Drogenoedbos
🚶🚲🚐🚚🚗🚙🚛🚝🚞🚟🚠🚡🚢🚣🚤🚥🚦🚧🚨🚩🚪🚫🚬🚭🚮🚯🚰🚱🚲🚳🚴🚵🚶🚷🚸🚹🚺🚻🚼🚽🚾🚿🛖🛗🛘🛙🛚🛛🛜🛝🛞🛟🛠🛡🛢🛣🛤🛥🛦🛧🛨🛩🛪🛫🛬🛭🛮🛯🛰🛱🛲🛳🛴🛵🛶🛷🛸🛹🛺🛻🛼🛽🛾🛿

- 5u, weel aandacht voor de zang van de vogels die zich in het bos thuisvoelen
- plaats: Restaurant de Pijkem, kruispunt Usselseweg-Drogenoedweg te Knesselare
- org: NR afd Maldegem-Knesselare
- info: Kurt De K

Is genetisch wel ethisch?

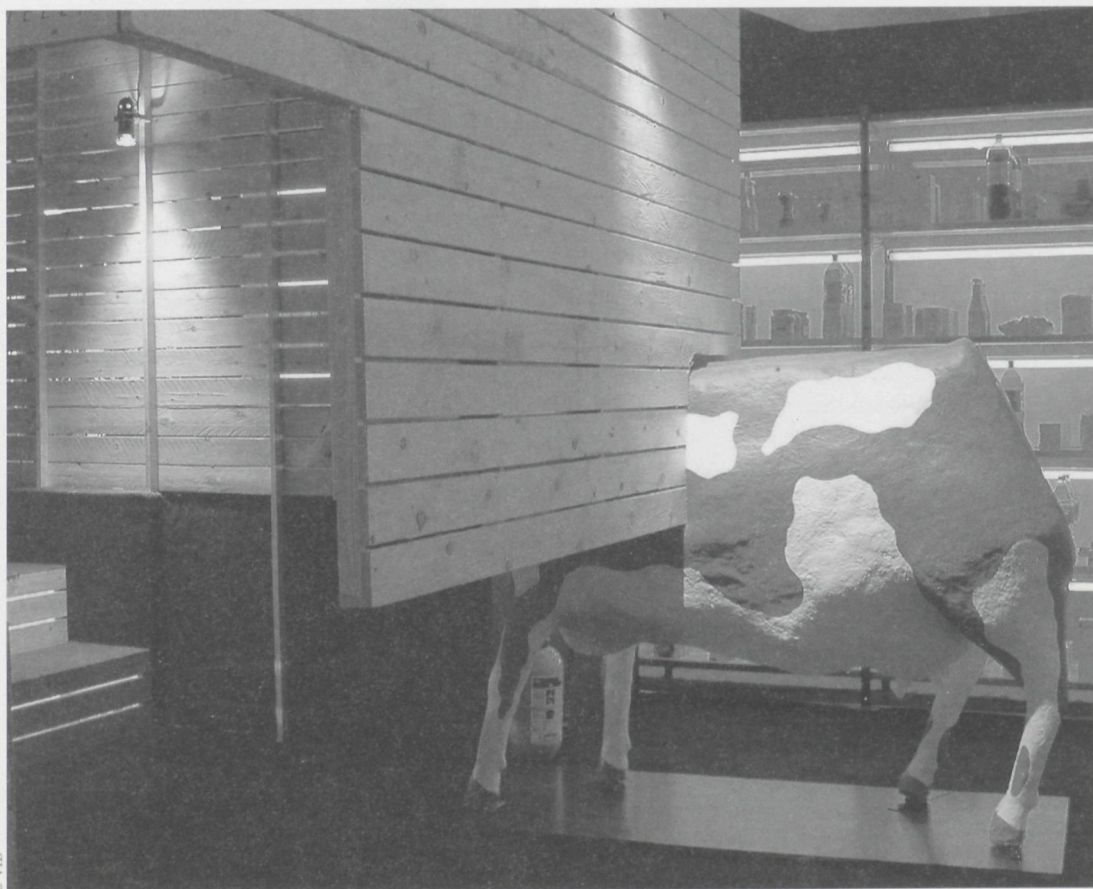
Tekst: Joris Gansemans

Van 23 februari tot 3 juni loopt in de Kunsthal Sint-Pietersabdij in Gent de tentoonstelling 'Eet es genetisch'.

Het VIB, Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie, wil hiermee zijn bijdrage leveren aan de vorming van de publieke opinie over genetische manipulatie. Maar de samenstellers van de tentoonstelling hebben het onderwerp nogal eenzijdig benaderd en laten een aantal vragen onbeantwoord. Wie heeft er eigenlijk het meeste baat bij de kweek van genetisch gemanipuleerde organismen? Staan de ontwikkelingslanden echt te wachten op moderne hightech gewassen? Is de wetenschappelijke wereld wel zo unaniem positief over GGO's als uit de tentoonstelling blijkt? Of het weglaten van antwoorden op deze vragen nu bewust of onbewust gebeurde, de tentoonstelling is zeker een bezoek waard. Al was het maar om je eigen mening over het thema wat te voeden door de blitse en aanlokkelijke presentatie van Genetisch Gemanipuleerde Organismen. Maar zorg er wel voor dat je voldoende kritische zin meeneemt, want niet alles op de tentoonstelling is in realiteit zoals de verpakking het laat uitschijnen.

De laatste tijd neemt de publieke weerstand tegen genetisch gemanipuleerde organismen als maar toe. Heel wat consumenten – vooral in Europa en Azië – zijn helemaal niet overtuigd van de noodzaak van GGO's in hun voeding. Als antwoord daarop hebben een aantal grote distributieketens – Colruyt, Delhaize en Carrefour GB – besloten om hun gamma ggo-vrij te maken. Nochtans claimt de biotechnologische industrie dat GGO's heel wat voordelen te bieden hebben ten opzichte van traditionele gewassen. Zo zouden ze de honger uit de wereld kunnen helpen, het gebruik van pesticiden kunnen verminderen en gemakkelijk en goedkoop nieuwe geneesmiddelen kunnen opleveren. Op de tentoonstelling 'Eet es genetisch' overheerst het gevoel dat het VIB probeert die claims te bevestigen. Kritische beschouwingen verdrinken in het geheel van videopresentaties, geluidsfragmenten en opvallende installaties.

De tentoonstelling richt zich vooral op het informeren over genetische manipulatie. De bezoeker krijgt om te beginnen een overzicht van de geschiedenis van de kweek van planten. Want ook de traditionele veredeling van organismen – door kruising en selectie – zorgt ervoor dat hun genetische eigenschappen veranderen. De huidige variëteiten van haast elk landbouwgewas hebben nog heel weinig te maken met de wilde planten waar ze van afstammen. Zo berichtte New Scientist onlangs dat onderzoekers in Mexico de voorloper van de huidige maïsplant ontdekt hebben op een archeologische site. De aar van de plant die de indianen toen gebruikten als voedsel was nog geen centimeter groot. Een enorm verschil met de maïskolven die vandaag de dag overal ter wereld gekweekt worden. 'Boeren hebben zich in de loop van de eeuwen niet zomaar neergelegd bij om het even welk miezerig plantje dat ze van moeder Natuur ter beschikking kregen...', staat er te lezen op een bord in het begin van de tentoonstelling. Een uitspraak die de toon van de tentoonstelling goed weergeeft. De mens is heer en meester over de natuur die met alle mogelijke middelen moet bedwongen worden. Samenwerken met de natuur – zoals de biologische landbouw dat doet – is iets wat het VIB niet in overweging neemt. Maar de stelling dat selectie een langzaam proces is, kan natuurlijk moeilijk tegengesproken worden. Het heeft enkele duizenden jaren geduurd alvorens de landbouw de huidige variëteiten wist te kweken. Het feit dat onderzoekers met genetische manipulatie dezelfde resultaten kunnen bereiken op enkele jaren tijd, geeft deze techniek enorme voordelen ten opzichte van de traditionele selectieprogramma's. Dat neemt niet weg dat er strenge criteria noodzakelijk zijn om te voorkomen dat gelijk welk genetisch materiaal mag gebruikt worden bij de veredeling van organismen. Veredelaars moeten het inbrengen van vreemde genen in organismen absoluut vermijden – zeker als het gaat om organismen die in de open lucht gekweekt zullen worden. Bij het veredelen van organismen op de traditionele manier worden via kruising genen van verwante soorten ingebracht. Tegenwoordig zien we dat planten genetische informatie van bacteriën en insecten krijgen ingeplant. Wat de gevolgen daarvan zijn, kan momenteel niemand voorspellen, ook het VIB niet.

© BBL

Nooit meer honger

Marc Van Montagu, professor emeritus aan de Universiteit Gent en één van de grondleggers van de genetische manipulatie, is er stellig van overtuigd dat genetische manipulatie een belangrijke bijdrage kan leveren aan de oplossing van het wereldvoedselprobleem. Met zijn Instituut voor Plantenbiotechnologie wil hij de derde wereld helpen bij het uitbouwen van biotechnologisch onderzoek. Binnen twintig jaar moeten meer dan tien miljard mensen gevoed worden en Van Montagu beweert dat het gebruik van GGO's dat probleem kan oplossen. Ook het VIB wil het voedselprobleem aangepakt zien door de introductie van GGO's. Zowel de opbrengst als de voedingswaarde van de voedingsgewassen in de derde wereld zouden er sterk op vooruit kunnen gaan. Op 'Eet es genetisch' komt een ggo-variant van de rijst, Golden Rice, naar voren als een remedie tegen het tekort aan Vitamine A. In veel ontwikkelingslanden is een tekort aan Vitamine A een groot probleem, vooral bij kinderen en zwangere vrouwen. Het kan leiden tot gedeeltelijke of volledige blindheid en een sterke vermindering van de resistentie tegen natuurlijke infecties, vaak met de dood tot gevolg. In het voorjaar van 2000 presenteerden Duitse en Zwitserse wetenschappers in het internationale vakblad Science de nieuwe variëteit van de rijstplant, die ze zo hadden gemanipuleerd dat ze een voorloper van Vitamine A bevat. De ontdekking leek veelbelovend – rijst is het basisvoedsel voor miljoenen mensen. Ook de effecten op het leefmilieu van de introductie van dit gewas lijken vrijwel nihil te zijn. Planten uitgerust met Vitamine A zullen wilde soorten niet uitroeien. Het biedt hen

geen enkel voordeel in de vrije natuur. En toch blijken er heel wat vragen te rijzen over het nut van deze ontdekking. Zo moet een volwassen persoon dagelijks drie kilogram van de rijst verorberen om voldoende Vitamine A binnen te krijgen. Ook vanuit het Zuiden zelf komt er kritiek op de Golden Rice. Drie landbouwersorganisaties uit Zuidoost-Azië stelden onlangs in een gezamenlijke verklaring: 'Genetisch gemanipuleerde rijst wordt momenteel stevig gepromoot als de oplossing voor ondervoeding en tekorten. Toch verbergen deze campagnes de echte oorzaken van armoede en de verkeerde verdeling van de voedselvoorraden. De Golden Rice is een technologische oplossing voor een probleem van de armen, ons ongevraagd opgedrongen door experts uit het Noorden.' Hun statement gaat recht naar de kern van het probleem, zo zegt ook Karen Janssens, die zich jarenlang voor JNM heeft beziggehouden met deze problematiek. 'De hongersnood waar Van Montagu over spreekt is een probleem dat zich pas over twintig jaar zullen stellen. Het is duidelijk dat de mensen in ontwikkelingslanden op dit moment echt niet zitten te wachten op nog eens een technologisch wonder.' De belofte van gigantische oogsten werd hen in de tijd van de Groene Revolutie ook gedaan, en het enige wat vele boeren eraan overgehouden hebben is dat ze afhankelijk geworden zijn van grote multinationals die hen zaden aanleveren en pesticiden verkopen. Janssens gaat verder: 'Het probleem kan even goed opgelost worden door ervoor te zorgen dat die mensen een uitgebalanceerd dieet krijgen. Maar versta me niet verkeerd, tegen het onderzoek op zich heb ik uiteraard niets. Als er binnen twintig jaar problemen opgelost kunnen worden

met GGO's, dan moeten we dat dan bekijken. Maar momenteel ligt het probleem niet in het feit dat er voedsel tekort zou zijn, dan wel dat de verdeling van dat voedsel volledig scheef zit.'

Het VIB heeft in 'Eet es genetisch' wel geprobeerd van kritiek op het gebruik van GGO's aan bod te laten komen. Het is alleen niet gemakkelijk ze te vinden. Tijdens de hele rondleiding krijgt de geïnteresseerde een promotiecampagne voor het gebruik van GGO's te zien. Enkel op het einde van de tentoonstelling, als hij al lang verzadigd is aan nieuwe informatie, kan de bezoeker wat kritiek te horen krijgen. Maar daar moet hij dan een koptelefoon voor opzetten. In vergelijking met de indrukwekkende installaties in de rest van de tentoonstelling, is dat nogal magertjes. Wie doet er na twee uur rondleiding nog de moeite om een pleidooi van een kwartier lang te beluisteren? Dirk Holemans, die voor Agalev zetelt in het Vlaams parlement beaamt dat: 'Een kritische benadering van de problematiek is hier ver te zoeken. Je kan ook niet verwachten dat het VIB heel kritisch gaat staan tegenover GGO's. Zij krijgen jaarlijks een miljard BEF voor onderzoek en sensibilisatie. Ook de industrie steunt hen met geld. De overheid kan het VIB niet vragen om het debat over GGO's te gaan organiseren.' Holemans is een van de oprichters van het WTA, het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek. Dit orgaan moet het maatschappelijk debat over thema's als GGO's aanzwengelen. 'Het is ook de bedoeling om de resultaten van zo'n debatten bindend te maken voor de overheid. Wat er uit de discussies binnen het WTA komt, moet later ook in wetten omgezet worden.'

GGO's in de toekomst

Toch moeten ook de opmerkingen op het gebruik van GGO's kritisch benaderd worden. Want alhoewel heel wat toepassingen van GGO's inderdaad overbodig zijn, of zelfs ronduit ongewenst, biedt deze technologie heel wat mogelijkheden. In het verleden zijn reeds grote successen geboekt met het gebruik van GGO's. Zo kan de geneeskunde vandaag de dag mensen met een tekort aan groeihormoon (HGF) probleemloos helpen. Vroeger moest er beroep gedaan worden op menselijke lijken om HGF te isoleren. Heel wat gevallen van Creutzfeld-Jacob zijn te wijten aan deze medische behandeling. Door micro-organismen zo te manipuleren dat zij het HGF aanmaken, kan HGF nu goedkoop en veilig geïsoleerd worden. Verder biedt genetische manipulatie wetenschappers en geneeskundigen de mogelijkheid om goedkoop en veilig nieuwe vaccins te ontwikkelen. Er zijn dus mogelijkheden genoeg om deze technologie zinvol te gebruiken. Maar op 'Eet es genetisch' worden alle toepassingen over dezelfde kam geschoren. De samenstellers van de tentoonstelling maken geen onderscheid tussen gewenste en ongewenste toepassingen, waardoor de bezoeker de indruk krijgt dat gelijk welke toepassing van GGO's ongevaarlijk is. Wil de overheid echt werk maken van een sociaal debat, dat moet ze de critici van deze techniek evenveel aan het woord laten als de voorstanders. En hen evenveel financiële middelen ter beschikking stellen om hun campagnes te bekostigen.

Monsanto stopt verkoop transgene aardappel

De biotechnologische multinational Monsanto heeft onlangs aangekondigd de aardappel NewLeaf stop te zetten. NewLeaf was het eerste commercieel belangrijke product van Monsanto, dat ook de beruchte RoundUp Ready soja en verschillende pesticiden op de markt brengt. De aardappelplant bevat een gen dat instaat voor de aanmaak van een toxine tegen de Coloradoever. Maar omdat de verkoop van de zaden van NewLeaf geen succes bleek te zijn, heeft Monsanto besloten om de aardappel uit de handel te nemen. Vooral de tegenstand van de consumenten en producenten van frieten hebben Monsanto beïnvloed bij het nemen van deze beslissing. Een woordvoerder van Monsanto verklaarde aan de pers dat de multinational zich meer zal toeleggen op andere genetisch gemanipuleerde zaden – rapzaad, katoen, maïs en graan.

Zelf bezoeken:

Van 24 februari tot en met 3 juni 2001 loopt 'Eet es genetisch' in de Kunsthal van de Sint-Pietersabdij, Sint-Pietersplein 9, 9000 Gent. Meer info op www.vib.be

De milieubibliotheek van BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 9u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u30. Bezoekers maken best eerst een afspraakje.

We bieden je 19.000 boeken en 300 tijdschriften ter inzage aan, naast gratis brochures over een hele reeks milieuthema's. Uitleenen kan niet, maar kopies maken wel.

Schriftelijke en telefonische aanvragen en e-mail worden zo snel mogelijk beantwoord.

Meer info bij Sofie Müsing op tel: 02.282.17.38, fax: 02.230.53.89, e-mail: milieu.bibliotheek@bblv.be, via onze website <http://www.bondbeterleefmilieu.be> kan je ons bibliotheekbestand raadplegen.

Langs trage wegen. Wandel-, fiets- en ruitertochten langs groene wegen in Vlaanderen.

Paul Maes, 204 blz., kleurenfoto's, kaartjes
Uitgever: Lannoo Tielt, 2000, 563 BEF, Boekhandel

De interesse in buurtwegen, kerkwegels en andere 'trage wegen' herleeft mede onder impuls van de Koning Boudewijnstichting. Paul Maes schreef er een dicht-bij-huisgids over. Maes wil informeren, sensibiliseren en motiveren: hij combineert een uitvoerige theoretische inleiding met de praktijk: 10 tochten in Vlaanderen worden aanstekelijk beschreven, in het derde deel volgen aanbevelingen voor geïnteresseerden in buurtwegen op lokaal en Vlaams niveau. De uitgebreide inleiding belicht verschillende aspecten: de geschiedenis - aan de hand van mooi kaartenmateriaal - de huidige situatie en specifiek juridische aspecten. Ook het gebruik van trage wegen voor verschillende doeleinden en netwerken van trage wegen worden besproken. De typologie van trage wegen met kleurenfoto's is erg praktisch voor de geïnteresseerde leek.

Heel handig zijn ook de grijze kaders met specifieke info en aandachtspunten, de vele verwijzingen en de overzichtelijke bibliografie. De 10 tochten in het tweede deel zijn nauwkeurig uitgestippeld: met duidelijke routebeschrijvingen, kaartjes en veel praktische tips. Een mooi uitgegeven, goed onderbouwd en vlot geschreven boek, kortom: een aanrader. Net op tijd voor de eerste lente wandelingen!

ANWB Vogelgids van Europa, Killian Mullarney, Lars Svensson, Dan Zetterström, Peter J. Grant

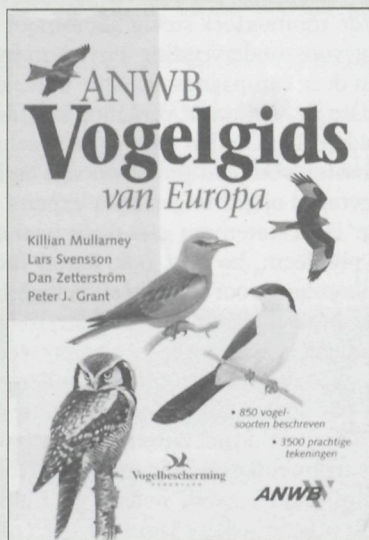
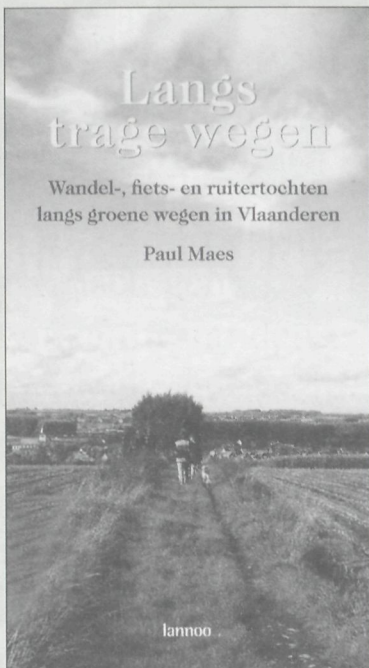
Bewerking: Arnoud B. Van Den Bergh, ANWB Den Haag/ Trion uitgevers, Baarn, Paperback 400 blz., 3500 ill. 1110 BEF Boekhandel

Sinds 1954 verschenen al een aantal Nederlandse edities van toonaangevende, kwalitatief hoogstaande vogelgidsen: de 'Heinzgids' (1973) 'de Jonssongids' (1994)... en nu de ANWB vogelgids van Europa als voorlopig sluitstuk.

Deze nieuwste vogelgids werd alvast met lyrische bewoordingen onthaald, en dat heeft zo zijn redenen... De gegevens over een kleine 800 soorten zijn gebaseerd op de meest recente bevindingen uit DNA onderzoek, de gids geldt terecht als nieuwe standaard.

De vogelgids is bovendien rijk geïllustreerd - meer dan 3500 verzorgde tekeningen in kleur - praktisch en overzichtelijk - alle informatie over een vogelsoort staat op een bladzijde, gespiegeld met de afbeelding. De verspreidingskaarten zijn in kleur en dus extra duidelijk.

Naast de soortbeschrijvingen van vogels die voorkomen en/of broeden in Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten, vind je ook informatie over gewone en extreme dwaalgasten, en ingevoerde of ontsnapte soorten. Een register, een compacte literatuurlijst en handige geheugensteuntjes op de binnenkant van de kaft maken het boek helemaal af. Deze schat aan informatie is bovendien compact uitgegeven: de gids weegt net geen kilo en past in een stoere jaszak.

Trek de groene grens: bondgenoten gezocht voor de open ruimte. Bertram Zagema, Milieudefensie Nederland/Stichting Natuur en Milieu, Prijs: 5 NGL, 24 blz., kleurenfoto's, kaartjes. Bestellen: publicaties bestellen kan via de servicelijn van Vereniging Milieudefensie:

Tel: 31 20-6262620 of via de website: <http://www.milieudefensie.nl/>

Met de slogan *Trek de groene grens* voert Milieudefensie Nederland al geruime tijd campagne voor het behoud van de open ruimte. Er zijn al meerder publicaties verschenen, een ervan is de brochure *Trek de groene grens, bondgenoten gezocht voor de open ruimte*. In vijf bondige hoofdstukken schetst Bertram Zagema het belang van open ruimte en de rol van beleidsmakers en ruimtegebruikers: industrie, bouwheren en recreanten. De brochure verliest zich niet ambtelijke of technische taal maar richt zich expliciet naar alle potentiële ruimtegebruikers.

België met zijn vele kilometers lintbebouwing en verkavelingen zou een dankbaar onderwerp zijn voor een dergelijke denkoefening: we springen nog te onzorgvuldig om met de beschikbare ruimte. Dit boekje geeft alvast een paar aanzetten tot bewustwording.

Duurzaam bouwen: een kwestie van willen en weten. In de reeks Voorbeeldprojecten duurzaam en energiezuinig bouwen, 124 blz. ill. & foto's, Nationaal Dubocentrum Rotterdam, 2000 ISBN: 90-5239-161, prijs: 75 NGL excl. BTW en verzendkosten. Bestellen: Nationaal Dubocentrum tel. 31 10 412 47 66 of via de website www.dubo-centrum.nl

De Nederlandse ministeries voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en Economische Zaken namen een tiental jaar geleden het initiatief tot een programma voorbeeldprojecten Duurzaam en Energiezuinig bouwen. Van 1996 tot 1999 werden 47 projecten gevolgd. De publicatie *Duurzaam bouwen: een kwestie van willen en weten* maakt de balans en toont wat er op dit moment mogelijk is op het gebied van duurzaam bouwen. De voorbeeldprojecten (woningen, openbare gebouwen, industrie- en bedrijfsgebouwen) worden één voor één besproken: een dubbele pagina per project. In de linkermarge wordt een duidelijk overzicht gegeven van de kosten, isolatie, installaties en energieprestaties. Kleurenfoto's, dwarsdoorsneden, tekst, project- en contactgegevens vervolledigen het plaatje. Teksten van en interviews met architecten, specialisten en bewindsvoerders kaderen de bouwprojecten en plaatsen ze in perspectief. Dit aantrekkelijk uitgegeven boek richt zich in de eerste plaats naar architecten, studiebureaus en andere specialisten, maar ook de geïnteresseerde leek kan er heel wat inspiratie uit opdoen.

Wervel geeft twee publicaties uit

Sinds de moord op 19 MST-boeren op 17 april 1997 is dit de jaarlijkse dag voor 'landbouw-in-boeren-handen'. Als bijdrage voor deze internationale beweging geeft Wervel (Werkgroep voor een rechtvaardige en verantwoorde landbouw) twee

Tekst: Sofie Müsing

boekjes uit: 'Voedsel onder WTO-vlag' een kritische evaluatie van de Uruguay-ronde van GATT/WTO met een tiental bijdragen over impact WTO op milieu, landbouw, honger, etc., o.a. met Vandana Shiva; en 'Onedele zaadverdeling' over de zaadmonopolies en afname landbouwbiodiversiteit. Met bijdragen van Jack Kloppenburg, Dirk Reheul en Dirk Holemans. Een must in het kader van de VIB-tentoonstelling 'Eet es genetisch'.

Prijs: Beide uitgaven kosten 100 BEF. + 50 BEF verzendkosten (samen: 200 + 40 BEF.) Bestellen: Wervel, Gaucheretstraat 164, 1030 Brussel; Tel./fax.: 02/203 60 29.

wervel@pi.be; www.wervel.be

Ecogids Aarde: De gids voor jonge mensen die onze planeet willen beschermen. David Burnie 60 blz. kleurenfoto's, ill., Lannoo Tielt, 2001, Adviesprijs: 595 BEF, Boekhandel

Ecogids Oceaan: De gids voor jonge mensen die onze planeet willen beschermen. Martyn Bramwell, 60 blz. kleurenfoto's, ill., Lannoo Tielt, 2001, Adviesprijs: 595 BEF, Boekhandel

Deze kleurrijke leer- en doe-boeken voor 'jonge mensen' - de laatste klassen van de basisschool en ouder - zijn leuke lectuur voor iedereen. Geen schoolse boeken met lange teksten, maar een werkelijnd van informatie: kleurenafbeeldingen, kaartjes, grafiekjes, experimenten, interviews, citaten en tips... het oogt allemaal erg up-to-date en dynamisch. Voor natuurbeschermers in spe zijn er praktische tips, interviews met mensen op het terrein - schrik dus niet als je jongste aankondigt dat ze zeehondenverpleegster wil worden, of biooer - en een actieplan met links. De bewerkers hebben de lijst internetadressen bovendien aangevuld met Belgische en Nederlandse sites. Twee aanstekelijke boeken - één rond het thema aarde, één rond oceanen - voor thuis en voor de bib.

In een vorig nummer van Milieurama besprak Bart Martens de publicatie Mira-S 2000 Milieu- en natuurrapport Vlaanderen: Scenario's. Uitgegeven door VMM en Uitgeverij Garant.

We melden nog even dat er ook een samenvatting van dat rapport beschikbaar is en wel in een Nederlandse, Franse en Engelse versie. Handig voor polyglotten en diegenen die de Vlaamse milieusituatie elders willen toelichten. De samenvattende brochures tellen zo'n 55 bladzijden en bevatten naast teksten ook grafieken, kaarten en tabellen. De brochures kunnen aangevraagd worden bij VMM publicaties, Zandvoordestraat 375, B-8400 Oostende Tel: 059.56.26.19 Fax: 059.56.26.00

Ruilverkaveling: veel meer dan kavels ruilen. Amlal Afdeling Land Ministerie van de Vlaamse gemeenschap & Vlaamse Landmaatschappij, 29 blz., Bestellen: Vlaamse Landmaatschappij Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel, Tel. 02.543.72.00 of <http://www.vlm.be/ruilverkaveling/index.html>

Aan de hand van overzichtskaarten, tabellen, kleurenfoto's, praktijkvoorbeelden en getuigenissen van betrokkenen belicht deze brochure het fenomeen ruilverkaveling in al zijn facetten. Het is immers een belangrijk element in de duurzame ontwikkeling en vernieuwing van plattelandsgebieden en een duurzaam gebruik van de open

ruimte. De omschrijving 'het herschikken van de landbouwpercelen binnen een afgebakend gebied' blijkt achterhaald: de Vlaamse ruilverkavelingsprojecten 'nieuwe stijl' hebben ook oog voor waterbeleid, natuur- en landschapsbehoud, recreatie en archeologie.

Voor meer informatie over de procedure van de ruilverkaveling is er een tweede brochure *Ruilverkaveling in Vlaanderen*. Ook te bestellen op bovenstaand adres.

Zwaar weer op komst, De menselijke kant van het klimaatprobleem. (Gathering storm, the human cost of climate change). Ophelia Cowell e.a., Vereniging milieudefensie, Friends of the earth international, 28 blz., 2000, Bestellen: Milieudefensie, Damrak 26 postbus 19199, 1000 GD Amsterdam Service lijn ++ 31 (0) 20 6262 620 service@milieudefensie.nl, <http://www.milieudefensie.nl>

In klare taal, zonder poespas krijg je een overzicht van klimaats- veranderingen en de globale gevolgen ervan: niet alleen de orkaan Mitch, de overstromingen in Mozambique...maar ook dichterbij huis. In het laatste hoofdstuk wordt een aantal actiepunten opgesomd. De hoge verwachtingen die men had voor de klimaatop in Den Haag werden, dat weten we ondertussen, niet ingelost.

Na het lezen van deze brochure is het je meer dan ooit duidelijk waarom het mislukken van de klimaatconferentie in Den Haag en de weigering van bepaalde staten om het Kyoto-protocol ernstig te nemen, zo verschrikkelijk zijn. Nu maar hopen dat iemand G.W. Bush de originele versie van dit rapport in handen stopt.

Voorbeeldenboek Stad en Ommeland, inspirerende verbindingen voor wandelaars en fietsers. Studiebureau Lopende Zaken Amsterdam, 44 blz., ill., kleurenfoto's & kaarten. Wandel-fietsplatform, Amersfoort 2000. Bestellen: Postbus 846, 3800AV Amersfoort. fax ++33.456.43.77 Prijs: 22 NGL.

Een dagje erop uit met de fiets of te voet is voor stadsbewoners vaak een echt hindernisparcours. Dit boek toont praktijkvoorbeelden van geslaagde verbindingen tussen verstedelijkt gebied en groene recreatie zones op maat van fietsers en wandelaars: veilige corridors uit de stad, rustige aangepaste routes. De vele foto's en kaartjes vormen een intergaal deel van het betoog. Bij de evaluatie van de getoonde projecten werd rekening gehouden met praktische zaken zoals bewegwijzering, verhardingsgraad; ecologische, stedenbouwkundige, en veiligheidsaspecten, maar ook met het samengaan van fietsers en wandelaars, het evenwicht tussen recreatie, natuurbeheer en landbouw en stedenbouw. Het boek belicht verschillende parcours in Nederland: langs waterwegen, doorheen oudere groene zones, rond grotere en kleinere steden. Er wordt ook ingegaan op de rol van infrastructuur en stadsplanning. Als afsluiter wordt testcase Utrecht uitvoeriger belicht en krijgen we een kort overzicht van alternatieve oplossingen voor knelpunten (gedeelte corridor voor recreanten en fauna, een fiets- en spoorwegbrug...). Ook de beleidskeuzes van de verantwoordelijke instanties komen aan bod, hieruit blijkt duidelijk dat visie, creativiteit en vooral samenwerking tussen verschillende beleidsniveaus cruciaal zijn. Een goed fiets- en wandelnetwerk van en naar de stad ontstaat immers niet zomaar.

OVERLEVING KLEINE WEGEN VRAAGT EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK

Langs trage wegen

Tekst: Paul Maes

Al enkele decennia vechten vooral wandelaarsverenigingen voor het voortbestaan van voetpaden, kerkwegels en andere landwegen. Het valt echter op dat over deze kleine wegen zo goed als geen studiewerk en geen cijfers bestaan. Ook onze wetgeving, inzonderheid het Ruimtelijk Structuurplan, kent de kleine wegen nauwelijks. Is er een probleem, of juist niet? De Koning Boudewijn Stichting maakte er een boek over, en journalist Paul Maes vulde het aan met tien praktijkvoorbeelden.

De situatie anno 2001

Hoe groot is de ravage die sinds de jaren '60 in het West-Europese land- en voetwegenpatrimonium aangericht werd? In 1995 schatte de Fédération Française de la Randonnée Pédestre (FFRP) het aantal land- en voetwegen bij het eind van de tweede wereldoorlog op 1.000.000 km. Sindsdien zouden zo'n 200.000 km aan de openbaarheid onttrokken zijn. De voornaamste oorzaken zijn (legale) privatisering en (illegale) afsluiting.

Volgens Kris Declerck zijn er in België 4,1 km verharde wegen per km² – in Nederland slechts 3 km. Voor Vlaanderen ligt dit cijfer zo goed als zeker nog hoger. Onverharde wegen daarentegen zijn er in ons land nauwelijks: 0,2 km per km² – tegen 0,4 km in Nederland.

Een apart geval zijn de holle wegen. Voor de provincie Limburg werd in 1986 een vergelijking gemaakt tussen topografische kaarten van 1950 en de toenmalige toestand. Het aantal holle wegen bleek sterk afgenomen, vooral in Zuid-Haspengouw. In Riemst verdwenen 212 holle wegen op 353, in Gingelom 147 van de 283. In Voeren (51 van de 195) en Borgloon (77 van de 220) verdwenen er in verhouding minder.

Waarnemers schatten de teloorgang van het land- en voetwegennet in Vlaanderen op een kwart tot een derde. Professor Antrop van de Vakgroep Geografie (RUG) vergeleek het aantal kleine wegen tussen Wannegem en Eine, nabij Oudenaarde, aan de hand van stafkaarten van 1770 tot 1992. Daaruit blijkt dat het probleem bij ons vooral de verharding met asfalt of beton is. Slechts een beperkt aantal oude land- en voetwegen is verdwenen, bv. door privatisering of door wederrechtelijke inbeslagname, maar een groot aantal tracés werden verhard voor verkeers- of landbouwdoeleinden. Op die manier gingen naar schatting tweederde van onze buurtwegen verloren als aardeweg, hoewel hun tracés behouden bleven.

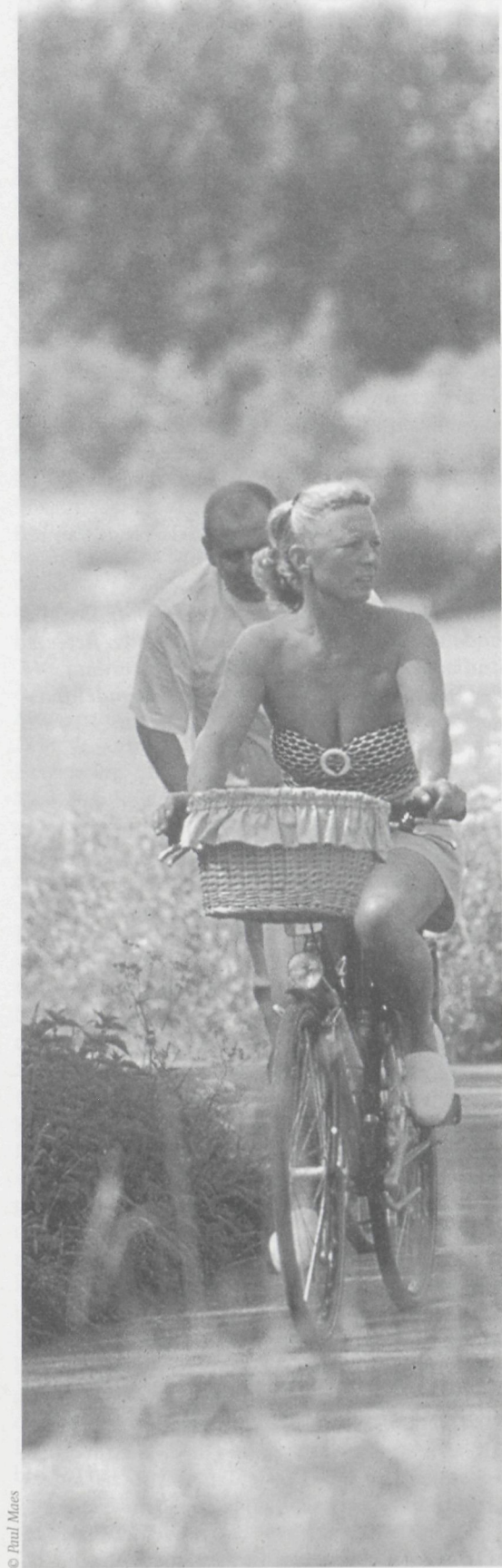
Een beetje geschiedenis

In 1841 pakt de jonge Belgische staat de buurtwegen aan. De wet van 10 april 1841 legt de gemeenten de zorg voor de buurtwegen op. Zij worden verantwoordelijk voor de goede berijdbaarheid, krijgen de nodige middelen en kunnen bij tekortkomingen gestraft worden. Als gevolg van de wet verdubbelde het aantal verharde buurtwegen van 3.040 km in 1840 tot 6.376 km in 1850.

Deze situatie blijft vervolgens bijna onveranderd tot na de Tweede Wereldoorlog. Ook de eerste kaarten van na 1945 tonen dat de belangrijkste verandering alleen maar bestaat uit het verharde van wegen. Maar vanaf de Golden Sixties en de jaren zeventig treden overal plotse, bruuske veranderingen op. De toenemende mobiliteit werkt de stadsvlucht en het 'landelijk wonen' in de hand. Dat is het eerst te merken bij goed bereikbare kernen. Het wegenpatroon in de landelijke gebieden verandert enkel in ruilverkavelde gebieden: er komen nieuwe tracés en vooral veel verharde wegen bij, bestaande wegen en verbindingen verdwijnen. De dichtheid van het netwerk begint af te nemen; vooral secundaire diagonale verbindingen verdwijnen.

Vanaf eind jaren zeventig raakt die trend in een stroomversnelling. Er komt een soort hiërarchie in de landelijke wegen: sommige segmenten worden opgewaardeerd tot moderne berijdbare wegen, andere vervallen tot niet-berijdbare aardewegen en voetwegels.

In de negentiger jaren verbrokkelen vooral die resterende niet-verharde wegen. Opvallend zijn de vele doodlopende paden en weggetjes die vroeger nog verbindingen tussen de grotere wegen mogelijk maakten. Het verlies van die verbindende doorgangsfunctie werkt hun degradatie nog meer in de hand: ze raken overwoekerd, worden herleid tot voetwegel of verdwijnen.

© Paul Maes

De atlas der buurtwegen

De wet van 1841 verplicht elke gemeente een atlas van de buurtwegen bij te houden. Die bestaat uit lijsten en plannen op schaal 1/2500 waarop alle buurtwegen geïnventariseerd worden en een nummer krijgen. De atlas legde de tracés vast van in gebruik zijnde buurtwegen, ongeacht of ze over openbaar of privé-domein liepen. De opgenomen wegen die over privé-gronden lopen kunnen door de overheid verkregen worden, ofwel door verkrijgende verjaring (na 10 of 20 jaar naargelang van de woonplaats van de aangelande), ofwel door aankoop of onteigening.

De atlas vermeldt ook de wegen op een privé-bedding waarop een gebruiksrecht ten behoeve van het publiek geldt: de publiekrechtelijke erfdienstbaarheid van doorgang of 'servitude'.

Sinds 1845 werden heel wat buurtwegen afgeschaft en nieuwe gecreëerd. De afschaffingen werden niet altijd consequent op de kaartbladen aangegeven. Nieuwe buurtwegen kwamen op afzonderlijke kaarten kaarten. Elke burger kan de atlas van der buurtwegen inkijken bij het gemeentebestuur én bij de provinciale technische dienst. Ze zijn echter oud en vaak in niet al te goede staat (vouwen, verbleekte inkt etc.). Als studiemateriaal zijn ze niet geschikt. Van al onze publiek toegankelijke land- en voetwegen zijn naar schatting slechts 30% opgenomen in de atlas.

Wegen voor menselijk en natuurlijk evenwicht

Er zijn heel wat redenen om een fijnmazig netwerk van kleine, onverharde wegen in Vlaanderen te behouden. Vooreerst is er het pure erfgoedaspect. Buurtwegen, landwegen, holle wegen en kerkwegels geven een menselijke identiteit aan het landschap. Het zijn door mensen aangelegde verbindingen tussen plekken die voor de gemeenschap belangrijk waren of nog zijn. Toch stellen we vast dat dit erfgoed bijzonder weinig bescherming geniet in vergelijking met het 'stenen' patrimonium.

Landwegen en paden, vooral onverharde, spelen

Over welke wegen hebben we het?

Wettelijk gezien zijn buurtwegen, een slechte vertaling van chemins vicinaux, alle gemeentelijke wegen buiten de bebouwde kom, dus ook de verharde straten. Maar in functie van hun toekomstige rol in mobiliteit en recreatie, definiëren we ze eerder als alle gemeente- en servitudewegen in het landelijk gebied die uitsluitend of grotendeels gebruikt worden door niet-gemotoriseerd verkeer. Onder deze noemer zouden een hele boel wegen kunnen vallen die we van verval willen behoeden en inschakelen in een toekomstig netwerk voor recreatie en mobiliteit:

- eenmanswegels (kerkwegels, veldwegels, voetwegels): bijna nooit verhard, hebben hun oorspronkelijke functie grotendeels verloren en zijn dus sterk bedreigd.
- landbouwwegen (landwegen, veldwegen): zo breed als een kar en niet verhard, delen die niet direct dienstig zijn voor landbouwers verdwijnen.
- boswegels en -wegen: vaak enigszins aangelegd (bv. met steenslag) en dus in betere staat dan de landwegen, weinig of niet bedreigd.

- ruilverkavelingswegen: bestaande of nieuwe landwegen die in het kader van een ruilverkaveling verhard werden met een betonlaag. Deze wegen kunnen niet meer 'in stilte verdwijnen' en ook fietsers kunnen er nu gebruik van maken.

- kleine verbindingswegen: eeuwenoude aardewegen die verhard werden met asfalt of beton, en sporadisch door het gemotoriseerd verkeer gebruikt worden.

- jaag- en dijkpaden: sinds de terugval van de scheepvaart, eind jaren '80, krijgen steeds meer jaagpaden een harde bestrating en worden ze tegelijk afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. In Vlaanderen vormen ze dé fietswegen bij uitstek.

- voormalige trein- en trambeddingen: vele verlaten beddingen zijn ondertussen waardevolle natuurverbindingen geworden, vaak krijgen ze een harde bestrating voor recreatieve doeleinden.

ook een essentiële rol in het behoud en de ontwikkeling van de flora en fauna. De grote waarde van holle wegen op dit vlak is genoegzaam bekend. Maar uit vergelijkend onderzoek naar de wegbermflora langs verharde en onverharde wegen in Vlaanderen, blijkt dat 168 plantensoorten enkel - of duidelijk meer - voorkomen langs onverharde wegen.

Verharde wegen voegen stoffen aan de bodem toe, o.m. verrijkende nutriënten en kalk. Ook populaire halfverharders als dolomiet en houtsnippers kunnen ongewenste effecten tot gevolg hebben. Planten en dieren die een voedselarme of zure bodem nodig hebben, maken hier weinig kans.

Onverharde wegen zijn ook corridors waar specifieke levensvormen kunnen bestaan zonder verstoord te worden door landbouw, bewoning, gemotoriseerd verkeer of industrie. Ze vormen een netwerk van verbindingslijnen tussen de sterk versnipperde natuurgebieden en -reservaten in Vlaanderen. In het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) is tot nu toe geen specifieke rol voor de buurtwegen voorzien.

Wegen voor zachte recreatie en mobiliteit

De recreant van de jaren '90 lijkt de bewegwijzerde circuits wat beu te worden, hij wil niet langer de bordjes van een voor hem uitgedachte lus volgen. Het antwoord op die vraag is: netwerken. In alle Vlaamse provincies groeien op dit moment diverse fietsroutenetwerken. Interessant daarbij is de tendens om functioneel verkeer en recreatief verkeer te integreren.

Zo bouwt bv. de West-Vlaamse Vereniging voor Vrije Tijd bouwt een netwerk van bewegwijzerde wandellussen uit. Volgens de WVT-norm moet 50% van een wandelroute over verkeersvrije, onverharde paden gaan. Om dit te kunnen realiseren onteigent het provinciebestuur de ontbrekende schakels en legt er nieuwe voetwegen aan. Die worden zichtbaar gemaakt met ternair zand, een mengsel van kalksteenslag, cement en wit zand.

recreatie

© BBL

Het succes van routenetwerken staat of valt met een voldoende grote keuzevrijheid, en daarvoor is een fijnmaziger net van paden en wegen nodig dan wat vandaag reëel bruikbaar is.

Ook het opdelen van de open ruimte in vakjes is één van de redenen waarom het zo moeilijk geworden is om nog routes voor de recreatie uit te zetten. De gewestplannen kenden elk stukje grond toe aan één van de gebruikers: landbouw, huisvesting, recreatie, industrie, infrastructuur, natuur. Het resultaat is een sterke versnippering van de open ruimte.

Daarom dringt een herinrichting van zowel het platteland als de stedelijke gebieden zich op, zodat de diverse functies er naast elkaar kunnen bestaan. Concreet: actieve recreatie moet ook kunnen in landbouw-, natuur- en woongebieden. Conflicten tussen de verschillende gebruikers van de open ruimte kunnen voorkomen worden door de introductie van het begrip 'recreatief medegebruik'. In deze visie zijn in een bepaald gebied wel verschillende functies toegelaten, maar krijgt dat gebied toch één hoofdfunctie (bv. de landbouw, de natuur). Andere gebruikers mogen het gebied medegebruiken, mits zij de hoofdfunctie niet hinderen. In deze visie houdt het beleid niet alleen rekening met de hoofdgebruiker, maar ook met de medegebruiker.

Een beleid voor het behoud van het Vlaamse buurtwegennet

Als we onze buurtwegen een overlevingskans willen geven, zal het nodig zijn ze nadrukkelijk een plaats in het beleid te geven én een instrumentarium voor hun behoud en ontwikkeling te creëren. De Koning Boudewijnstudie doet enkele voorstellen.

1. Definiëring, statuut en observatie van de trage wegen

- er is nood aan een toekomstgerichte definitie van het begrip trage weg.
- de Atlanten der Buurtwegen moeten gemoderniseerd en eenvormig gemaakt worden. Overbrenging op een duurzamere drager wordt in elk geval dringend.
- opstellen van één centrale inventaris van wat in Vlaanderen nog rest aan trage wegen.
- opstellen van een aangepast en toekomstgericht buurtwegenplan in elke gemeente
- verfijning en modernisering van de wet van 1841. Trage wegen zouden een juridisch statuut op gewestelijk niveau moeten krijgen, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen de fysieke infrastructuur van wegen en paden, en de toeristische of mobiliteitsinfrastructuur die er gebruik van maakt (bewegwijzerde circuits, netwerken).
- opname van het begrip trage weg in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
- oprichting van een centrale instantie die het patrimonium aan trage wegen inventariseert, bestendigt en bruikbaar maakt met het oog op de groeiende nood aan recreatie en zachte mobiliteit.

2. Nieuwe trage wegen in multifunctionele netwerken

- het netwerk-concept versterkt de fysieke herkenbaarheid van de trage wegen. Door zijn uniformiteit (weginrichting, bewegwijzering, aankleding) en promotie kan het netwerk een sterke identiteit uitbouwen, wat het gebruik bevordert en de overlevingskansen van de ingeschakelde wegen verhoogt.
- bij het inrichten van oude en nieuwe trage wegen dient men te bepalen welke doelgroep waar wenselijk is, en met welke andere doelgroepen hij kan gecombineerd worden. De verharding van de weg, de breedte, de lengte, de bewegwijzering en de aankleding zullen verschillen naar gelang de beoogde doelgroep. De grootste duidelijkheid in het aangeven van wat kan en niet kan is daarbij aangewezen.
- het concept 'recreatief medegebruik' moet in de ruimtelijke ordeningswetgeving en -planning opgenomen worden. Het zou in convenanten tussen de overheid en de diverse gebruikersorganisaties een officiële bevestiging kunnen krijgen, op gewestelijk zowel als op regionaal en lokaal vlak.
- het beleid dient rekening te houden met de uiteenlopende vereisten voor de verschillende recreatievormen. Zo verkiezen wandelaars onverharde wegsels, fietsers willen graag een vorm van verharding.
- er is dringend nood aan een decreet op de toegankelijkheid van alle types van trage wegen en buurtwegen. Per type, en rekening houdend met het principe van het recreatief medegebruik, moet uitgemaakt worden wie van welke weg gebruik mag maken en wie niet. Het gebruik van afsluitingsinfrastructuur (bv. draaimolentjes, fietssluisen) zou wettelijk geregeld en aangemoedigd moeten worden.
- instellen van een uniforme subsidieregeling voor eigenaars die wegen en paden door hun natuurgebieden, bossen of weiden toelaten.

Paul Maes is free-lance toerisme-journalist

Vlaamse Milieumaatschappij verkent de richtingen voor het milieu van morgen

De Vlaamse Milieumaatschappij controleert de kwaliteit van water en lucht via voortdurende metingen. Daarnaast stelt VMM het 'Milieu- en Natuurrapport Vlaanderen' op, het MIRA. Dat rapport behandelt alle aspecten van de milieu- en natuurproblematiek: vroeger en nu, problemen en oplossingen, oorzaken en gevolgen. MIRA vormt de wetenschappelijke onderbouwing voor het milieubeleid van de toekomst.

Primeur in Vlaanderen is het Milieu- en Natuurrapport - Scenario's. MIRA-S 2000 beschrijft de toestand van het milieu en de natuur vandaag. Het bepaalt noodzakelijke kwaliteitsdoelen, nodig om vooruitgang te boeken. En het reikt maatregelen aan om die doelen te realiseren op lange of korte termijn.

MIRA-S 2000 is dan ook niet bepaald gemakkelijk. De opvallendste bevindingen werden voor u gebundeld in de nieuwste "verrekijker", het driemaandelijks magazine van de Vlaamse Milieumaatschappij. Groot en klein milieunieuws, in een eigentijds kleedje, gespekt met bevattelijke teksten.

Ook u wil er waarschijnlijk meer over weten. Over hoe ons milieu er echt aan toe is. Over wat eraan gedaan wordt en wat u er zelf kan aan doen.

Wenst u **enkel de krachtlijnen** en de meest opvallende bevindingen van MIRA-S 2000 te ontvangen? Bel de Vlaamse Infolijn op 0800-3 02 01 of surf naar www.vmm.be. En vraag de **gratis verrekijker** aan. Of beter nog, neem een abonnement. Dan ontvangt u ook alle volgende nummers. Gratis! Da's geen geld voor een beter milieu.

Indien u **het volledige MIRA-S 2000** wenst, kan dat ook! Voor slechts 495 BEF (inclusief verzendingskosten) ontvangt u deze interessante publicatie. **Bestellen** kan via de Vlaamse Infolijn of via www.vmm.be. Het rapport krijgt u dan enkele weken later in de brievenbus.

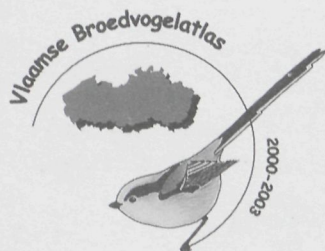

 De Vlaamse Infolijn
0800 - 3 02 01
elke werkdag tussen 9 en 19 uur

MEER DAN DUIZEND VRIJWILLIGERS SCHRIJVEN MEE AAN EEN NIEUWE BROEDVOGELATLAS VOOR VLAANDEREN

Vlaamse Broedvogels in kaart

Tekst: Glenn Vermeersch

Het verzamelen van de gegevens voor een complete broedvogelatlas is een levenstaak.

Van honderden lokaties moeten alle vogelsoorten opgevolgd en bestudeerd worden. En dat terwijl een broedvogelatlas enkel waarde heeft als ze up-to-date is. Glenn Vermeersch, onderzoeker aan het Instituut voor Natuurbehoud, stond dus voor de schijnbaar onmogelijke taak op vijf jaar tijd een nieuwe inventaris van alle Vlaamse broedvogels bij elkaar te zoeken. En zonder de hulp van honderden vrijwilligers zou hem dat ook nooit kunnen lukken.

De Vlaamse Broedvogelatlas

Het Project Vlaamse Broedvogelatlas 2000-2003 is een samenwerkingsverband tussen het Instituut voor Natuurbehoud, Wielewaal vzw, Natuurreservaten vzw, Afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap, JNM, Ankona, Likona, Vlavico en de verschillende provincies. De algemene organisatie en de gegevensinvoer en -verwerking gebeurt op het Instituut voor Natuurbehoud. Eind 1998 vatten onderzoekers aan het Instituut voor Natuurbehoud het idee op dat het tijd was voor een nieuwe broedvogelatlas in Vlaanderen. De laatste gebiedsdekkende inventarisatiegegevens van de broedvogels in Vlaanderen dateerden immers van in de jaren '70.

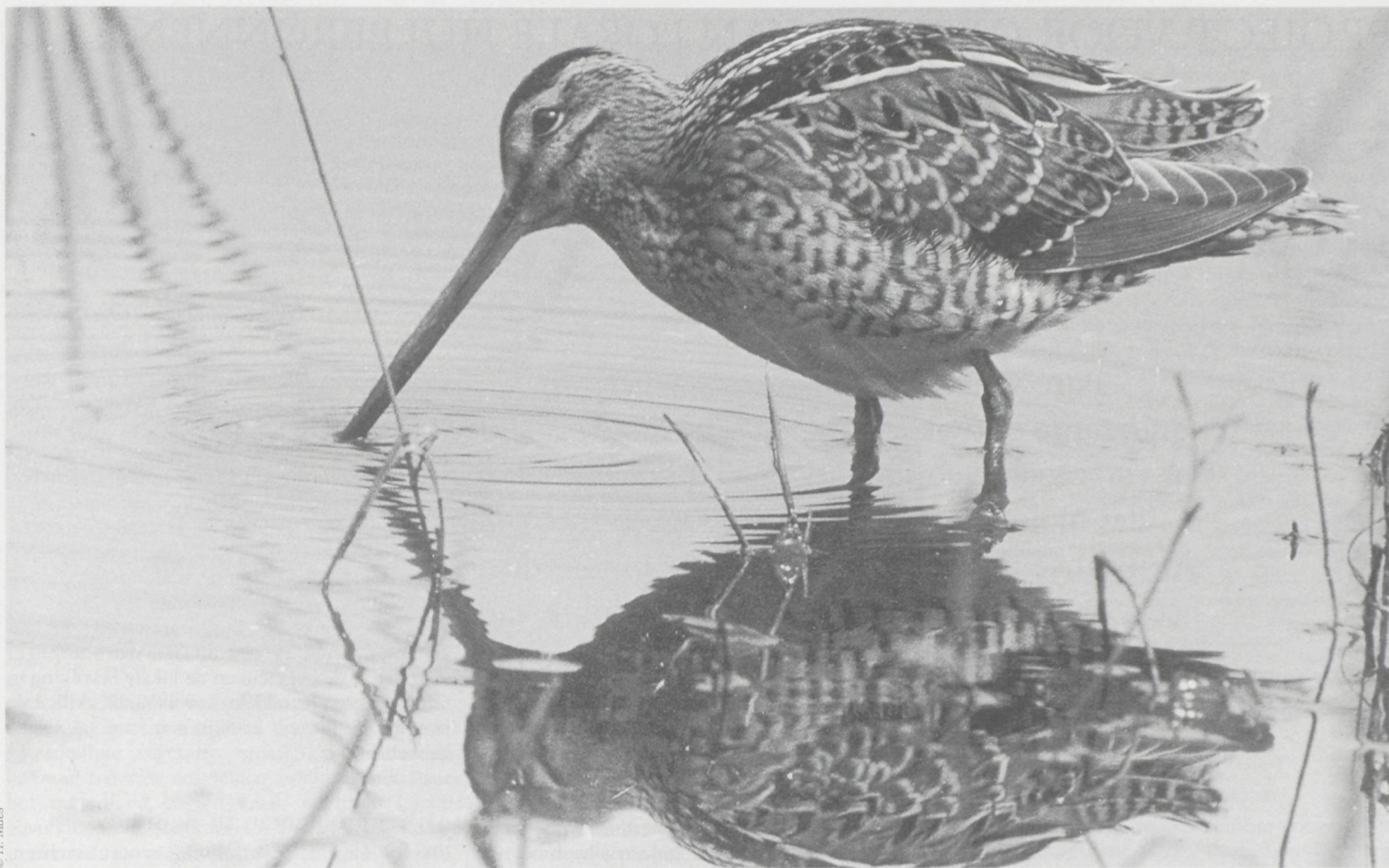
Zo'n project dient te steunen op een uniforme methode. Daarom gaf het Instituut voor Natuurbehoud twee basisteksten uit – een uitgebreide methodehandleiding en een soortenhandleiding. Deze laatste geeft extra inventarisatietips voor moeilijkere soorten. De methode zelf werd grotendeels overgenomen van deze in Nederland waar de voorbije jaren een soortgelijk project heeft gelopen. Het overnemen van de methode moet ons op termijn toelaten grensoverschrijdende analyses te maken.

Een netwerk van vrijwilligers

Heel wat natuurliefhebbers spenderen uren van hun vrije tijd aan het bekijken van vogels. Het lag dan ook voor de hand om te proberen hen te motiveren om al die waarnemingen te gaan gebruiken in dit wetenschappelijk project. Het zijn deze vrijwilligers die binnen een periode van drie jaar moeten gaan zorgen voor de ruggengraat van de uiteindelijke atlas. Zij zorgen voor de opvulling van al de gegevens binnen een atlashok van 5 bij 5 km. Er werd uiteindelijk beslist om te werken met een netwerk van vrijwillige regionale coördinatoren. Op die manier werd Vlaanderen ingedeeld in 39 regio's met telkens één coördinator. Deze mensen verzorgen het contact met de individuele vrijwilligers, maken binnen hun regio extra promotie voor het project, motiveren de vrijwilligers gedurende het veldseizoen en staan ook in voor de gegevensverzameling in het najaar. Eens ze de gegevens per regio verzameld hebben, wordt dit alles opgestuurd naar het Instituut. Het is duidelijk dat zij een onmisbare schakel vormen in het geheel en dat een dergelijke taak veel van hun vrije tijd vergt.

Ludo Benoy, coördinator in de regio Antwerpenstad, verklaart waarom hij dit met veel plezier blijft doen: "Ik denk gewoon dat mijn enthousiasme samen met dat van anderen de grote drijfveer is. Ik coördineer sinds 1973 de watervogeltellingen in regio 15. Deze regio omvat niet minder dan 130 telgebieden gelegen in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Hiervan tel ik er zelf meer dan 20. Daarnaast coördineer ik het Project Bijzondere Broedvogels en het broedvogelatlasproject in de regio Antwerpen. Gelukkig komen al die projecten niet meteen tegelijk op je af. Je ontmoet ook steeds meer mensen waar-

© H. Moes

door contacten en afspraken makkelijker worden. Je weet ook snel op wie je al dan niet voor samenwerking kan rekenen."

De vrijwilligers zelf mogen rekenen op gemiddeld 50 uren veldwerk binnen één atlashok. Verspreid over een jaar betekent dat toch verschillende weekends werk. De meesten onder hen zijn lid van een natuurvereniging en reeds van kindsbeen gebeten door het vogelkijken. Amateurveld-ornithologen dus, die in feite hun hobby kunnen omzetten naar resultaten die relevant zijn voor het beleid. Op die manier dragen ze bij tot eventuele beschermingsmaatregelen voor soorten en/of hun geprefereerde biotopen.

Jean S., vrijwillig atlasmedewerker uit de regio Roeselare ziet zijn medewerking aan het project als volgt: "Reeds vele jaren ben ik een gepassioneerde vogelkijker, lid van Natuurreservaten en de Wielewaal en in feite geïnteresseerd in zowat alles dat groeit en bloeit. Ik wist wel dat er tegenwoordig projecten worden opgestart om bepaalde soorten te monitoren, maar ik had hier tot nu toe nooit aan meegewerkt. Maar ik ben er ondertussen 59 en heb dus al een en ander zien veranderen en ik moet zeggen meestal in negatieve zin! En vandaar dat ik dacht aan dit project mee te werken: omdat ik het plezierig vind om naar vogels te kijken. Ik hoop op die manier een steentje bij te dragen aan de bescherming van vogelsoorten die het nodig hebben en verdienen." Jean is niet de enige zo denkt. Daarom is het ook belangrijk aan te tonen dat met al die gegevens ook daadwerkelijk iets gebeurt. In de eerste plaats de atlas zelf natuurlijk, maar niet in het minst ook het vertalen van deze informatie naar allerlei gebiedsgerichte beschermingsacties. Zo snel mogelijk feedback geven aan de waarnemers is essentieel om hun motivatie te blijven voeden.

Terugkoppeling

Via een uitgebreid e-mail netwerk (500-tal personen en instanties) worden op regelmatige basis korte berichten over de website van het project

rondgestuurd. Een papieren nieuwsbrief verschijnt op regelmatige tijdstippen om over de voortgang van het project te berichten. Daarnaast worden bij evenementen zoals de Vlaamse Ornithologische Studiedag voordrachten gepresenteerd. Ook naar Europa toe worden de gegevens gepresenteerd op studiedagen en congressen waardoor het mogelijk wordt de resultaten te kaderen in een groter geheel. Op die manier kan ook op Europees niveau met bepaalde goed onderbouwde voorstellen voor de bescherming van soorten naar voren worden gekomen. Door de snelle invoer van de gegevens en de op voorhand uitgewerkte databankstructuur en bijhorende koppeling naar een geografisch informatiesysteem (GIS) is het mogelijk door een druk op de knop recente verspreidingskaartjes van alle broedvogelsoorten te produceren.

Voorlopige resultaten

Algemeen blijkt dat het totale aantal broedvogelsoorten in Vlaanderen is gestegen door het toenemend aantal zuidelijke soorten (Koereiger, Kleine zilverreiger, Bijeneter, Graszanger, Buidelmees...) en ontsnapte en verwilderde soorten (Canadese gans, Nijlgans, Magelaengans, Brandgans, Halsbandparkiet) dat hier momenteel tot broeden komt.

Het blijkt echter vrij slecht te gaan met vele van onze algemeen bekende soorten zoals de Veldleeuwerik, Huiszwaluw, Geelgors en Huismus. Soorten van het landbouwmilieu gaan erop achteruit dikwijls door de verregaande intensivering en verandering van teelten. Een soort als de Geelgors verdwijnt snel door het verdwijnen van kleine landschapselementen als hagen en houtkanten. De Veldleeuwerik, vroeger zo algemeen, wordt schaars door o.a. de oprukkende maïscultuur waardoor geschikte broedgebieden onbeschikbaar worden.

Positief is dan weer de toename van verschillende soorten roofvogels waaronder Slechtvalk, Sperwer en Havik. De effecten van DDT die in

de jaren '70 zorgden voor een sterke daling van het aantal roofvogels, lijken stilaan verdwenen. Dat valt te merken aan de groeiende populaties en hogere vruchtbaarheid van deze soorten.

Uit dit alles blijkt ook dat de stelling dat in de voorbije 25 jaar de samenstelling van onze avifauna zou veranderd zijn, wel degelijk opgaat. De nieuwe broedvogelatlas moet deze wijzigingen en vooral ook de knelpunten blootleggen zodat deze kan gebruikt worden om oplossingen voor te stellen.

Toekomst

Het voorbije jaar was wat betreft medewerking alvast een succes: meer dan 800 vrijwilligers hebben een bepaald atlashok voor hun rekening genomen en nog eens een 300-tal hebben losse waarnemingen doorgestuurd. Ook voor 2001 ziet alles er goed uit, de regionale coördinatoren hebben hun planning opgesteld waaruit blijkt dat, als de beloftes worden waargemaakt, na 2001 alle gegevens binnen zullen zijn. De verwachting is echter dat 2002 nog een belangrijk jaar zal worden om de zwarte gaten te gaan opvullen. Maar Jean S. uit Roeselare denkt er niet aan om te stoppen: "t Is wreed plezant dus we doen gewoon voort". ■

Website atlasproject

Op <http://www.instnat.be/broedvogels/> vind je veel extra info omtrent het project: verspreidingskaartjes met foto's en geluiden van de betreffende soorten, beide handleidingen, de Rode Lijst van de broedvogels in Vlaanderen, veelgestelde vragen, nieuwtjes enz...

Contact

Glenn Vermeersch
Instituut voor Natuurbehoud
Kliniekstraat 25 - 1070 Brussel
Tel : 02.558.18.26 Fax : 02.558.18.05
E-mail : glenn.vermeersch@instnat.be

NATIONALE PLANTENTUIN ONDERSTEUNT BENINS PROJECT VOOR GEBRUIK VAN LOKALE HULPBRONNEN

Champignons voor duurzame ontwikkeling

Tekst: Joris Gansemans

Pure wetenschap, natuurbescherming en duurzame ontwikkeling. Op het eerste gezicht een vergezochte combinatie. Maar het lijkt erop dat bioloog André De Kesel samen met een Afrikaanse organisatie het perfecte bindmiddel heeft gevonden. Door de kweek en de pluk van paddestoelen te stimuleren, proberen ze het resterende woud in Benin te redden.

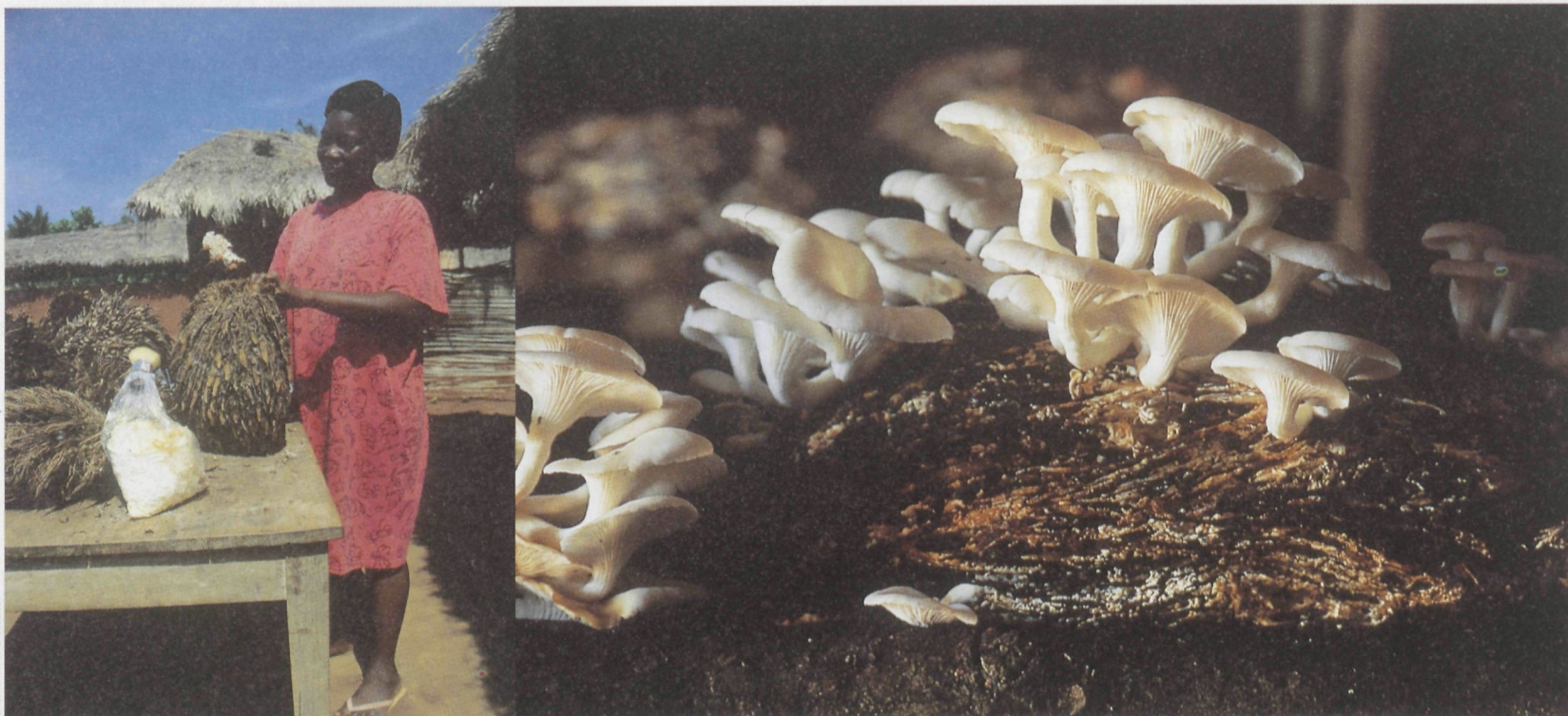
Benin is een erg arm land in het westen van Afrika, gelegen tussen Nigeria en Togo. Het is klein en voor de meeste westerlingen nog totaal onbekend. De toeristische industrie heeft het nog niet ontdekt en het land heeft bijna geen waardevolle grondstoffen. Zelfs naar Afrikaanse normen draait de Beninse economie bijzonder stroef. Het land bezit zo goed als geen industrie, ook al omdat de wegeninfrastructuur en het elektriciteitsnet te weinig zijn uitgebouwd. Eén geasfalteerde weg verbindt het noorden van het land met het zuiden. De rest van het wegennet is onverhard en bijgevolg dikwijls onberijdbaar. Voor zijn elektriciteitsvoorziening hangt Benin bijna volledig af van geïmporteerde stroom, meestal opgewekt uit waterkracht in de buurlanden. In jaren van droogte heeft dat tot gevolg dat er onvoldoende elektriciteit is.

Maar heel wat buitenlandse regeringen en ngo's die bezig zijn met ontwikkelingssamenwerking proberen het land leefbaarder te maken voor zijn

inwoners. Zo heeft Frankrijk haar ex-kolonie lang met veel geld gesteund. De laatste jaren zijn daar een hele boel andere landen bijgekomen, waaronder ook België. Benin kreeg van ons land een aantal van de beruchte veldhospitals vervaardigd uit aluminium, die in een tropisch land zo goed als onbruikbaar zijn. De evenaarzon verandert de blikken dozen in ovens, een ware hel voor de patiënten die in de veldhospitals moeten verblijven. Toch lijkt er langzaam maar zeker verandering te komen in de aard van de ontwikkelingsprojecten. De hedendaagse ngo's zorgen er voor dat ze de overheid en de lokale bevolking in hun projecten betrekken. Dat is nodig, willen de plannen op langere termijn een kans op slagen hebben.

Milieuproblemen in Benin

Naast magere economische vooruitzichten, kampt Benin ook met heel wat milieuproblemen. Dat bleek onlangs nog uit de studie van het World Economic Forum, die de duurzaamheid van het leefmilieu vergeleek tussen een 200-tal landen. Benin blijkt, op vlak van leefmilieu althans, een weinig rooskleurige toekomst te hebben. In het zuiden van het land, waar de bevolkingsdichtheid erg hoog is, werden in het verleden grote delen van de oorspronkelijke vegetatie opgeofferd aan de kweek van katoen, palmolie en andere exotische gewassen. En de gebrekkige bescherming van de nog resterende wouden biedt weinig garanties voor het behoud ervan. Vooral het zuiden van het land kampt met heel wat problemen, die vooral door de landbouw veroorzaakt worden. Om de kweek van exportproducten zoals palmolie en katoen mogelijk te

© André De Kesel

maken, hebben blanke kolonisten indertijd in de zuidelijke provincies grote delen van de oorspronkelijke vegetatie vernietigd. Omdat de opbrengsten van die velden hoofdzakelijk naar het buitenland blijven gaan, haalt de lokale bevolking weinig voordeel uit de kweek van zulke producten. De grote winsten gaan naar het buitenland, terwijl de kleine boeren een hongerloot ontvangen, dat weliswaar gegarandeerd is door de exporteurs. Dat verleidt veel boeren ertoe om over te stappen naar de kweek van katoen. Maar alhoewel de economische opbrengsten van de katoenkweek voor Benin relatief groot zijn, is de prijs die ervoor betaald wordt nog veel groter. Katoen is een delicate plant en heeft bijgevolg heel wat pesticiden nodig om te kunnen overleven (zie kader). Ook hebben de katoenplantages nood aan doorgedreven irrigatie, iets wat in een land met beperkte regenval zeker geen evidentie is. De waterhuishouding is de laatste jaren in Benin dan ook grondig door elkaar geschud.

Het woud

Terwijl in het zuiden van Benin de tropische wouden haast volledig verdwenen zijn, zijn in het noordelijke deel de oorspronkelijke savannebossen vrij intact gebleven. Onder de Franse heerschappij werden ze al tientallen jaren geleden beschermd en geklasseerd. Toch heeft deze klassering weinig waarde, omdat er geen voorwaarden aan gekoppeld zijn en ze enkel en alleen gelden voor de dieren in het woud. Officieel gezien mag er in die bossen niet gejaagd worden. De Kesel, die jaarlijks enkele maanden in Benin vertoeft, nuanceert dat beeld: 'Hoe kan je nu verwachten dat de lokale bevolking niet meer zou jagen in het bos? Het is voor velen onder hen de enige manier om hun familie een volwaardige maaltijd aan te bieden.' Hij pleit voor een geïntegreerde natuurbescherming, waarbij de lokale bevolking actief betrokken wordt. 'Een verbod op jagen zonder meer is niet realistisch. Bij het opstellen van beschermingsplannen moet je er rekening mee houden dat het bos even goed in dienst moet staan van de lokale bevolking. Dat is de enige manier waarop plannen ook effectief aanvaard zullen worden.' Educatie is voor hem dan ook een sleutelfactor om tot een duurzaam bosbeheer te komen. 'Het kappen van bomen levert heel veel geld op, maar slechts gedurende een heel beperkte periode', gaat De Kesel verder,

'Maar dat geld is snel terug op. De houtkappers moeten nadien lang wachten vooraleer er voldoende nieuwe bomen staan om opnieuw wat te verdienen.' Veel te lang eigenlijk, want het duurt minstens twintig jaar alvorens de bomen in het woud opnieuw kaprijp zijn. Volgens De Kesel is de traditionele manier waarop de Beniners hun bos gebruiken veel duurzamer. 'Ze gebruiken de slash-and-burn methode om hun basisvoedsel, de yamswortel, te kweken. Ze branden kleine stukken van het woud plat en planten dan hun wortels. Dat lijkt op het eerste zicht nogal destructief, maar het woud bezit een enorm regeneratievermogen. Na een paar jaar schieten de oorspronkelijke bomen terug op. Je moet al een getraind oog hebben om het verschil te zien.' Omdat de bevolkingsdichtheid in Midden- en Noord-Benin zo laag ligt, is deze eeuwenoude vorm van landbouw nog het minst schadelijk voor de natuur. Het probleem ligt vooral bij de ingevoerde gewassen, zoals maïs, omdat die veel intensievere landbouwmethodes vereisen.

Illegale houtkap

De Beniners zijn geen volk van houthandelaars. Traditioneel gebruiken ze hout om te koken, maar verkopen aan het buitenland doen ze nor-

maal niet. Toch begint de houtkap in Benin de laatste tijd sterk toe te nemen. Dat komt onder meer omdat de Duitse ontwikkelingsorganisatie GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit), samen met professor Sinsin van de Université National de Cotonou enige tijd terug, met de beste bedoelingen, een aantal bosgebieden in het midden van Benin heeft geïnventariseerd. Uit de resultaten van die studie kwam naar voren dat er in de Beninse bossen afzelia groeide, een erg waardevolle tropische hardhoutsoort. Nadat de onderzoekers hun resultaten gepubliceerd hadden, bleek de houtkap in Benin plots enorm toe te nemen. Vooral goed georganiseerde bendes uit Togo en Ghana blijken hierachter te zitten, dankbaar misbruik makend van de studie van het GTZ. Ze steken de grens over, uitgerust met moderne trucks en zaagmachines om de waardevolle bomen te kunnen oogsten. Omdat de maatschappij in Benin nog sterk op stamverband gebaseerd is, kunnen ze evenwel niet zomaar kappen waar ze dat willen. Ze moeten steeds de toestemming krijgen van de chef du village van het dichtst bijgelegen dorp. De deal kost hun vaak niet meer dan 5000 BEF, een peulenschil in vergelijking met de winsten die ze maken met de verkoop van het tropische hardhout dat ze kappen.

Duurzame ontwikkelingssamenwerking

Jean-Claude Codjia is een Beninse zoöloog, die zijn doctoraat heeft afgelegd aan de universiteit van Luik en de Université National du Benin. Tijdens zijn onderzoek specialiseerde hij zich in het kweken van lokale Beninse diersoorten. Zo zette hij een kweekprogramma voor antilopen op aan de universiteit in Cotonou en werkte hij een methode uit om met weinig middelen wijngaardslakken te kunnen kweken. Maar de universiteit bleek niet de meest geschikte omgeving voor dat soort toegepast onderzoek. Toen hij na een werkbezoek aan België na enkele maanden terugkeerde naar de universiteit in Cotonou waren alle antilopen omgekomen door gebrek aan verzorging. Nu heeft hij, naast zijn plaats als prof in Cotonou, de leiding over de ngo CECODI. Dat is een organisatie die gefinancierd wordt door het Nederlandse SNV, het Belgische Coopibo-Vredeseilanden en het CBDD, Centre Beninois de Development Durable. Die verschillende organisaties eisen trouwens dat er een Beniner aan het hoofd van de organisatie staat, om de projec-

© André De Kesel

© André De Kesel

ten lokaal te verankeren. De belangrijkste doelstelling van CECODI is duurzame ontwikkeling in een ecologisch en sociaal verantwoord kader te plaatsen.

Kweek

Codjia en De Kesel hebben samen een project opgezet waar wetenschappelijk onderzoek en duurzame ontwikkeling elkaar vinden. Het richt zich op het gebruik van de producten uit het woud. Elk van de partners heeft een duidelijk afgeijnde taak – De Kesel van de Plantentuin in Meise zorgt voor de wetenschappelijke ondersteuning van het project, terwijl CECODI de praktische uitwerking ervan op zich neemt. Een mooi voorbeeld van de samenwerking is de kweek van *Geronema*, een paddestoel die op dood hout leeft. Deze soort, ontdekt door André Degroote van het SNV en André De Kesel, bleek na navraag bij de lokale bevolking best eetbaar te zijn. Door gekende procédés om paddestoelen te kweken aan te passen aan de Afrikaanse situatie, kan de soort nu volop gekweekt worden. Het grootste deel van de kweek gebeurt door vrouwen die een opleiding kregen van CECODI. Zij verkopen dan *Geronema* verder op de lokale markten. In het begin van het project hadden de paddestoelen echter een heel beperkt succes – de

Beniners vonden ze te klein en bijgevolg verkochten de paddestoelen slecht. Maar momenteel drogen de vrouwen de paddestoelen vooraleer ze te verkopen. De Kesel verklaart: 'Deze paddestoelen zien er veel beter uit als ze gedroogd zijn. Het droogproces verhoogt trouwens de houdbaarheid enorm, terwijl het de smaak en de voedingswaarde niet echt aantast. De mensen maken er *sauce au poulet* mee. En iedereen is er verzot op, zelfs al weten ze goed genoeg dat de kip vervangen is door paddestoelen.' Naast *Geronema* kweken de vrouwen ook de bij ons bekende oesterzwammen, die minsten even populair zijn geworden bij de plaatselijke bevolking. Als voedingsbodembodem gebruiken de vrouwen de resten van de palmhart die werden gebruikt om palmolie te maken. De overschotten van de productie van de palmolie leveren een bruikbare grondstof voor de kweek van paddestoelen op. De Kesel: 'De kracht van dit project schuilt hem in het feit dat alles lokaal wordt geregeld. CECODI organiseert het gehele proces van de kweek van de paddestoelen vanuit Benin, met mensen uit Benin. Zo verhoog je de kans dat dit project blijft voortbestaan.' Momenteel is het project nog bescheiden – zo'n veertig vrouwen verdienen er nu redelijk wat geld mee bij. 'Maar je merkt dat het iets in beweging heeft gezet', gaat De Kesel verder. 'Daar waar de

mensen vroeger geen paddestoelen zouden kopen op de markt, doen ze dat nu wel. En op steeds meer plaatsen zie je ze nu opduiken.'

Wilde soorten

Het eigenlijke werk van De Kesel is echter puur wetenschappelijk. Hij bouwt verder op de lange traditie van onderzoek naar paddestoelen in Afrika aan de Nationale Plantentuin. Tijdens zijn verblijf in Benin zoekt hij naar nieuwe soorten en beschrijft ze. Nadien publiceert hij daar wetenschappelijke artikels over. Voor zijn onderzoek maakt hij dankbaar gebruik van de kennis die de lokale bevolking in de loop van de eeuwen heeft opgedaan. Zij kennen heel wat van de eetbare soorten en weten waar en wanneer die te vinden zijn. 'Vooral de vrouwen bezitten een ongelooflijke kennis van het woud', vertelt hij. 'Als ze een bepaalde soort paddestoel willen verzamelen, weten ze perfect waar en wanneer ze die moeten gaan zoeken. Ze weten hoe het bos functioneert, net zoals wij weten hoe alles in ons eigen huis werkt.' Naast zijn wetenschappelijke artikels schrijft hij publicaties voor de studenten en wetenschappers ginder. Het zijn eenvoudige boeken waarin uitgelegd wordt wat paddestoelen nu juist zijn en welke de eetbare soorten zijn en welke de giftige. Zo kunnen ngo's en lokale wetenschappers in de toekomst de lokale bevolking laten delen in de kennis die voorheen enkel verspreid in het land aanwezig was. Op die manier krijgt het woud heel wat meerwaarde omdat de mensen en de beleidsmakers inzien dat een woud meer op kan leveren dan alleen maar hout. Een onderzoek, uitgevoerd door Soulemane Yorou Nourou onder begeleiding van De Kesel, heeft aangetoond dat de oogst van enkel paddestoelen op een twintigtal jaar tijd de waarde van het hout overstijgt. In de wetenschap dat de bomen pas om de twintig jaar kaprijp zijn, pleit alles er dus voor het hout zo veel mogelijk te sparen. Want één keer om de twintig jaar een fikse bedrag verdienen is niet iets wat stabiliteit in het leven van de Beniners zal brengen. De waarde van de noten, vruchten en wortels uit het woud werd in deze studie niet eens mee opgenomen. Dus de uiteindelijke inkomsten die het intact woud kan genereren liggen waarschijnlijk nog een heel stuk hoger.

Educatie

Het project van de Plantentuin en CECODI heeft als ambitie om kleinschalig te beginnen en toch een langdurige sociale verandering te veroorzaken. De bio-ingenieurs die door CECODI en De Kesel zijn gevormd, gaan in de toekomst door heel het land vrouwen opleiden. Ze zullen proberen om de kennis over het gebruik van het woud op grote schaal te verspreiden. Langzaam moet de lokale bevolking de producten van het woud opnieuw leren waarderen. Het voortbestaan van het woud kan voor heel wat mensen een voortdurende bron van inkomsten betekenen. Dat is belangrijk, want enkel op die manier heeft natuurbescherming in Afrika een toekomst. 'Soms zie je dat ontwikkelingsprojecten de lokale bevolking gijzelen', zegt De Kesel, 'en dat proberen we hier nu net te vermijden. Als je de projecten afhankelijk maakt van buitenlandse steun, gaan de mensen zich daaraan vastklampen. Maar eens die steun wegvalt, om wat voor reden dan ook, vallen de projecten ook stil.' Wanneer dat gebeurt bij een project dat geen sociale verandering teweeg heeft gebracht, staat de bevolking er nog slechter voor dan in de tijd voor het project. Hun afhankelijkheid van de buitenlandse steun maakt dat ze volledig aan hun lot worden overgelaten.

Verboden pesticiden nog vaak in gebruik in ontwikkelingslanden

Ongeveer 30 procent van de pesticiden verkocht in ontwikkelingslanden voldoet niet aan de internationaal gestelde standaarden voor deze middelen. De FAO (Food and Agricultural Organisation) en de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) waarschuwen onlangs voor de effecten van deze pesticiden op de kwaliteit van het leefmilieu en op de volksgezondheid. Het gaat hier vooral om producten die in andere landen verboden zijn, omdat ze gevaarlijke bestanddelen of onzuiverheden bevatten. In Benin zorgt vooral de katoenteelt voor heel wat problemen. De bestrijdingsmiddelen worden te koop aangeboden in stevige plastic flessen. Te stevig zo blijkt, want de Beniners recycleren ze om hun drinkwater in te bewaren. Het ontbreken van duidelijke waarschuwingen in de

lokale talen – vaak zijn de labels veel te klein gedrukt in het Duits, Engels en Frans – maakt dat de bevolking zich niet bewust is van de potentiële gevaren. Ook zijn de gebruiksaanwijzingen van de pesticiden dikwijls heel onduidelijk. Daarom gebruiken de lokale landbouwers meestal veel te hoge dosissen. De laatste jaren heeft dat geleid tot een groot aantal misvormingen en vergiftigingen, vooral in het zuiden van het land. De FAO en de WGO eisen van de regeringen van de landen die de pesticiden produceren dat ze de chemische samenstelling ervan wettelijk vastleggen. Enkel zo kan gegarandeerd worden dat de export van gevaarlijke pesticiden naar ontwikkelingslanden wordt stilgelegd.

MILIEURAMA

voor een heldere blik op het leefmilieu

Als u graag een scherpe kijk hebt op het leefmilieu, waarom neemt u dan geen abonnement op Milieurama? Via korte nieuwsberichten, pittige interviews en diepgravende artikels blijft u op de hoogte van al wat er gaande is met het leefmilieu in binnen- en buitenland. Maar Milieurama biedt nog veel meer: u krijgt ook een overzicht van een hele boel actuele thema's – bewust consumeren, energiezuinig bouwen, biologische landbouw, mobiliteit. Zo krijgt u handige informatie over hoe zelf mee kan werken aan een duurzame samenleving.

Ja, ik abonneer me nu op Milieurama

- ☐ Ik krijg tweemaandelijks Milieurama in de bus voor slechts 750,- BEF per jaar
- ☐ Ik word eredonateur en betaal 1750,- BEF. Voor dat bedrag ontvang ik Milieurama zes maal per jaar en verleen ik mijn steun aan de werking van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. In ruil daarvoor ontvang ik een fiscaal attest.

Stuur vandaag deze bon nog op en maak het gewenste bedrag over op rekening 001-1475409-18 van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. U krijgt Milieurama zo snel mogelijk toegestuurd.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Gemeente: _____

Faxen naar: 02/230.53.89 of opsturen naar Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw,
Tweekerkenstraat 47, B-1000 Brussel - abonneren op internet: www.bondbeterleefmilieu.be

Uw kapitaal*

* Bij BACOB Bank kunt u ook kiezen voor andere beleggingsfondsen.

Deze investeren in bedrijven die niet enkel erg winstgevend zijn, maar die bovendien op een verantwoorde manier zakendoen. Met respect voor werknemers, omgeving en milieu. Want ook uw toekomst is uw kapitaal.

www.bacob.be